

Nauman gail

Nəsa ahai pispisul gail lotogole

Ase itos nalobulat egai?

ALuk tovi nəvanuan rererer totah mai aPol len nəyaran san, gai itosi.

ALuk itos nalobulat egai hən nəsa?

Itosi hən bikel ur napisal nadəlomian len aYesu tohusuri van vəbar nəboŋ tobar naut p̄isi len navile a pan.

ALuk itosi m̄os ase?

Itosi m̄os alat lotoke leləboi nəsa tovisi husur nəboŋ aYesu tovi məhat len nəmav.

Nalobulat egai ehusur as galito?

Ehusur aPita mai aPol be iḅol husur galevis am.

Natgalenan evisi ŋais?

Nalobulat egai ikel ur nəsa tovisi len nasihau A.D. 30 vəbar 61.

Natgalenan evisi a be?

Nalobulat egai iḅol husur nəsa tovisi len nabiltivile isobur len naut a Rom.

Na-kel-uri-an tovoi len naut a Jerusalem (1.1-8.3)

- 1) Nəboŋ aYesu toḗusan len alat lotohusuri tonon, evi məhat vi lan nəmav (1.1-11)
- 2) Nəvanuan nadəlomian logəgel hən aJutas hən aMattias (1.12-26)
- 3) ANunun aGot egəm, igol nəvanuan gail lotohusur aYesu ludan am (2.1-13)
- 4) Natubatan hən nauman sihai pispisul gail mai alat siYesu len naut a Jerusalem (2.14-8.3)

Na-kel-uri-an tovoi len naut a Jutea mai a Samaria (8.4–12.25)

Nəbōl husur nəsa aPol togole nəboŋ tokel ur na-kel-uri-an tovoi len naut isoḅur van vəbar nabiltivile Rom (13.1–28.31)

1) Nəyaran nametəkav siPol (13.1–14.28)

2) Nəbonḅonan totibau len naut a Jerusalem (15.1–35)

3) Nəyaran na-vəha-ru-an siPol (15.36–18.22)

4) Nəyaran na-vəha-tor-an siPol (18.23–21.16)

5) Lutah gat aPol len naut a Jerusalem (21.17–23.22)

6) Losəhar aPol vi Sisarea, ale itoh ei (23.23–26.32)

7) Losəhar aPol vi Rom (27.1–28.31)

Natubatan

¹ Teofilus,* len nalobūlat ta mō sagw* nuhol husur natit pisi aYesu totuḅat gole mai pusan həni vəbar nəboŋ aGot tolavi vi məhat vi lan nəmav.

² Len nəboŋ savi məhat sal, len nədaŋan seNunun aGot, aYesu ikel naḅisal hən nauman mai ahai pispisul gail totabtabuh len galit tia.

³ Husur na-ləŋon-isa-an mai nəmatan san, aYesu evisi hən galito, be imaur. Ale eḅusan nəmauran san hən galito hən ləḅeris ləboii ke imaur kitin. Gai evisi hən galito vəha-soḅur len nəmariboŋ tovi 40 ale isor husur natohan pipihabəlan aGot.

⁴ Boŋ sua ihanhan mai galito, ale ikel nə-kai-tasi-an sua, ike, “Samterinŋ naut a Jerusalem, be mititoh

* **1:1:** Len nasoruan ta Kris namilen a*Teofilus* evi nabubur siGot.

* **1:1:** Luk 1.1-4

vir naviolan aTəmagw tokel gati tia.* Egai nəsa notokel mai gamito, məttosəsəlon həni;

⁵ husur aJon ibaptais hən nəvanuan gail hən nəwai be asike idareh aGot tibaptais hən gamito hən aNunun.”*

AYesu evi məhat vi lan nəmav

⁶ Na nəboŋ lotobonbon, lousi ke, “Nasuḅ, imabe? Gagai gilav təlmam hən naut a Israel titoh pipi-habəlan nakiŋ salit gabag tətəs am a?”

⁷ Be ikel mai galito ke, “Savi samito hən mətḅeləboi namityal o nəmariboŋ aTəmagw toriŋi len nədaŋan hən na-il-a-mŋo-an san.

⁸ Dereh mitikad nədaŋan nəboŋ aNunun aGot ḅegəm len gamito. Dereh mitikel ur ginau len naut a Jerusalem, len naprovens Jutea mai naut a Samaria van vəbar tarhət navile a pan.”*

⁹ Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonon, aGot ilavi vi məhat vi lan nəmav.* Lokəta husuri van nəmavukasw esusuani.

¹⁰ Nəboŋ tovi məhat lokətkəta vi məhat, vəha-sua ŋai nəvanuan eru arovisi, il mai galito. Arosun nahurabat topəhapəhw.

¹¹ Aruke, “UleKalili gail, imabe mətokəta vi məhat maienan? AYesu egaii aGot tolavi vi məhat dan gamito, dereh tetəlmam sumŋan tovi məhat.”

Logəgel hən aJutas

¹² Beti luyar təlmam dan Naḅehuh Oliv enan, vi Jerusalem. Evi nəyaran hən nəSappat, nakilomita esua ŋai.

* **1:4:** Luk 24.49 * **1:5:** Mat 3.11; Mak 1.8; Luk 3.16; Jon 1.33

* **1:8:** Mat 28.19; Mak 16.15; Luk 24.47-48 * **1:9:** Mak 16.19; Luk 24.50-51

13 Nəboŋ lotobar naut enan, loṗəlau vi lohoim len naim a məhat lototohtoh lan. İkad aPita, aJon, aJemes, aAdru, aFilip, aTomas, aPartolomiu, aMatti, aJemes anatun aAlfeus, aSimon tovi Selot sua, mai aJutas anatun aJemes.*

14 Len nənauan sua luḅonḅon tabtab hən ləḅisor tuṽ, galit mai alatpəhaṽut mai aMeri anan aYesu, mai aṽan aYesu gail.

15 Len nəboŋ galen sua, APita eil rivuh len ahai susur gail. Galito lovi 120.

16 Ike, “Bathudud sagw, sutuai aNunun aGot isor len nabuŋon aTevit husur aJutas. Nəsa aGot tokele len natosian san isarpoh hum nasoruan san tosarpo akis. AJutas eil a m̄o hən alat lototah gat aYesu,*

17 naut kəmas gai tovi ginamit sua. Gai ikad nahudhuman egai siGot sunan gidato.”

18 (AJutas eṽur nətan hən nəvat tokade sil nəvide san tosa. Ale iteh, sueh nətan, nabəhaṽun imaṗul, ale ninen elul vivile.

19 Nəboŋ alat a Jerusalem ṗisi lotosəsəloŋ ləboi natenan, loriŋ nəhes len nətan enan. Len nasoruan salito evi Akeltama, Marireu hən Nəda bolai.)†

20 APita isor am ike, “Len naləḅulat hən Nəḅe gail aTevit itosi ke,

“ ‘Naim san timasḅəḅesw, nəvanuan ideh satitoh lan,’*
mai,

“ ‘Ivoi ke avan sua tigel namilen.’* ”

* **1:13:** Mat 10.2-4; Mak 3.16-19; Luk 6.14-16 * **1:16:** Psa 41.9

† **1:19:** Hən naves 18-19, Mat 27.3-8 * **1:20:** Psa 69.25 * **1:20:** Psa 109.8

21-22 “Imaienan, ivoi ke alateg ideh tegəm vi vanuan sua len gidat dattosəḡavur pisan esua. Avan enan tevi vanuan sua toyar mai gidat akis nəboḡ aYesu totah mai gidato, tuḡat len nəboḡ aJon tobaptais hən aYesu* van vəbar aGot tolav kuvi dan gidato. Hum gidato, avan enan eris aYesu tomaur tətas ale timasḡon mai gidato hən datḡikel ur nale-məhat-an enan san dan nəmatan.”

23 Nə nəboḡ aPita tokel naten tononḡ, lulekis hən naulumān eru. Esua nahəsən aJosef lotokisi hən aParsappas (lokisi hən aJustus am), togon nahəsən aMattias.

24 Beti lusor mai aGot ke, “Nasubḡ, gaiug m̄au goləboi nəlon nəvanuan p̄isi. Gigol p̄arḡar hən tesua len gəlar egai gototabtabuh lan tia

25 hən ḡilav namilen aJutas hən nauman san mai nauman sihai pispisul. AJutas ipair dani vəsab.”

26 Ale lubar hən nəvat hən ləḡisabḡ ase len gəlaru. Lusabḡ aMattias ale iḡon mai ahai pispisul səḡavur pisan esua.

2

ANunun aGot egəm len naPentikost

1 Len nəboḡ hən naPentikost* togəmai luḡon len naut esua.

2 Vəha-sua ḡai ikad nəwalan dan nəmav tosumān nəlan paru, ale naim lotobətah lan epul həni.

3 Loris natit tohun natuhuhab lotowunwun lotopəpəhw ale lupat len galit v̄isusua.

* **1:21-22:** Mat 3.16; Mak 1.9; Luk 3.21 * **2:1:** Lev 23.15-21; Deu 16.9-11

⁴ Galit þisi lopul hæn aNunun aGot ale lotuþat sor len nasoruan tiltile gail tonor hæn næsa aNunun aGot tolavi mai galito.

⁵ Len næboŋ enan len naut a Jerusalem ikad naJu lotolotu hæn aGot, nævanuan naut þisi lotohusur kitin hæn na-lotu-hæn-aGot-an.

⁶ Næboŋ lotosæŋ hæn næwalan enan, naluþoh logæm þonþon nænauan salit ebutbutut husur lotosæŋ læboi nasoruan salit v̄isusua.

⁷ Lumaŋmaŋ, luþaŋ, luke, “Galit lotosor, lovi alat a Kalili m̄au?

⁸ Imabe datosæŋ hæn nasoruan lotopas gidat v̄isusua maii?

⁹ Alat a Partia, a Mitia mai a Elam. Alat lotosuh a Mesopotamia, a Jutea mai a Kappatosia, a Pontus mai a Asia,

¹⁰ alat a Frijia mai a Pamfilia, a Ijip mai tarhæt a Lipia pæpadaŋ hæn naut a Sairin, mai galevis lovi meþos hæn naut a Rom.

¹¹ Gidat galevis datovi uleJutea a m̄o ale galevis datohusur nadælomian salito. Alat a Krit, alat a Arapia, gadit þisi datosæŋ læboi galit lotosor len nasoruan sadit gabag. Lukel ur næyalyalan siGot len natit gai togol gail len nædaŋan san!”

¹² Galit þisi luþaŋ mai lodædarŋabu. Lous galit gabag ke, “Namilen nategai imabe?”

¹³ Wake galit galevis lusor viles ahai susur gail ke, “Lomun næwain toveveu ale lotærog.”

APita isor mai naluþoh

¹⁴ Be aPita eil mai esæŋavur pisan esua, ale isor habat am hæn tokel mai naluþoh ke, “Gamit a Jutea mai gamit mættotoh a Jerusalem, ivoi ke gamit

mæteləboi naten tovisi; mætesəsəloŋ hən nasoruan sagw.

¹⁵ Naut kəmas nəsa mættonau maienan, alategai læsatərog husur namityal evi mələpat dudulan ŋai.

¹⁶ Natenan tomadhavisi, ahai kelkel ur siGot, aJoel ikele tia:

¹⁷ “AGot ikele ke, ‘Len nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan,

ginau dereh nevr san aNunugw hən nəbĩlav
mai nəvanuan p̄isi.

Natətai gail mai anatvavimito dereh likel ur napisulan sagw

mantuhmar samit gail dereh leris narisian gail,

ale haʋut samit gail dereh lipat ris nəbēber gail.

¹⁸ Dereh nevr san aNunugw hən nəbeviol həni mai naslev sagw gail, alalum̄an mai alatpəhaʋut,

Ale galit dereh likel ur napisulan sagw.

¹⁹ Dereh nigol namerikel gail len nəmav

mai natit len navile a pan mættoŋaŋmaŋ lan, nəda, nəhab mai nəmaroʋ.

²⁰ Namityal tegəgel vamotmot mai nahəbati tehum nəda

beti nəmariboŋ namənas toyalyal siNasuḅ dereh tegəmai.

²¹ Beti nəvanuan p̄isi lotokai vi təban nahəsan Nasuḅ hən bevi tarhət salito,

gai dereh tilav kuv galit dan nəpanismen sil nəsaan salito.*

* **2:21:** Hən naves 17-21, Jol 2.28-32

22 “UleIsrael gail, m̄etes̄es̄elōḡ h̄en n̄esa n̄ēb̄ikele: aYesu ta Nasaret, aGot itabtabuh lan. Ale aGot igol naten tomasil len n̄ehomito, husur len aYesu egaii, aGot igol namerikel lotodaḡ, namerikel m̄əttomaḡmaḡ len gail, mai namerikel lotokel kot aYesu. Gamit p̄isi m̄ətoləboi natgalenan tia.

23 N̄esa tov̄isi h̄en aYesu inor h̄en n̄a-sor-utaut-an siGot sutuai tia. AGot eriḡi ke l̄əbilav aYesu mai gamito ale gamit m̄ətuḡos gati len n̄əhai balbal. Alat l̄əsavi Ju losusupah mai gamit h̄en m̄əttogol tomat len n̄əhai balbal.*

24 Wake aGot ilavi dan n̄əmatan. Igol imakuv dan na-p̄əḡas-masuḡ-an h̄en n̄əmatan, husur n̄əmatan ed̄ədas b̄etəḡau gati.*

25 Imagenan aTevit isor husuri ke,
“ ‘Noris Nasub̄ akis a m̄o len ginau.

Bathut totoh len n̄əmatu sagw, asike nom̄ətahw.

26 Husur enan n̄əlogw ivoi,
nasoruan sagw epul h̄en nah̄əhaḡuran,
ale len natohan sagw, n̄ə-vatvat-viri-an sagw ipat len aGot.

27 Husur gaiug, Nasub̄ aGot, asike geriḡ gabulan ginau len naut n̄əmatan,
asike geriḡ niben N̄əvanuan Sam̄ tiḡos n̄ətan.

28 Goḡusan ginau h̄en naḡisal gail h̄en n̄əmauran;
dereh gigol ginau nepul h̄en nah̄əhaḡuran h̄en natohan sam̄.†

29 “Bathudud gail, noləboi nakitinan ale nukel mai gamit ke at̄əmadato, aTevit imat tia. Lutavuni

* 2:23: Mat 27.35; Mak 15.24; Luk 23.33; Jon 19.18 * 2:24: Mat 28.5-6; Mak 16.6; Luk 24.5 † 2:28: H̄en naves 25-28, Psa 16.8-11

tia, ale naburhes han ipat sal van vobar nabor damonai.

³⁰ Be evi ahai kelkel ur. Elaboi ke aGot tota gat na-kel-gati-an sua todan toke, avan sua len nepasusan siTevit dereh tegam vi kin suman aTevit.*

³¹ ATevit elaboi nesa bevisi balai, ale isor husur na-le-mohat-an seKристо dan nematan. Ike, “Asike ipat len naut nematan, asike niben ibos netan.”*

³² “Imagenan, aYesu egaii, aGot igol tole mohat dan nematan tia, ginamit pisi namtoris laboi natanan.

³³ Itoh tia a mohat len netarhet nematu siGot. Ale aTeman eviol han aNunun maii hum tokel gati tia. Ale aYesu evur san nesa mettomadarisi mai seselon hani vi lan ginamito.

³⁴ Husur aTevit savi mohat vi lan namav, be gai sabon ike,

“Nasub aGot ikel mai aMasta sagw ke, “Gebetah taban ginau, len navelagw namatu,

³⁵ vir naberin aenemi sam gail pipit nariem galaru

han labevi ut kemas.”*^{*}

³⁶ “Imagenan, ivoi ke alat aIsrael pisi lelabei koti ke aYesu egaii, mettoringi len nahai balbal, aGot igol etibau tia len na-il-a-mo-an, tovi Masta mai Kristo, aGot totabtabuh lan.”

³⁷ Nabor nevanuan gail lotosaselon han nasoran enan, ibar nelolito ale lous aPita mai ahai pispisul gail ke, “Bathudud gail, namtimabe?”

* **2:30:** Psa 132.11; 2Sam 7.12-13 * **2:31:** Psa 16.10 * **2:35:** Psa 110.1

38 APita isor var galit ke, “Mitipair dan nēsaan samito ale gamit p̄isi mitibaptais len nahēsan aYesu Kristo hēn aGot ðeruḅat nēsaan samito, beti aGot dereh teviol hēn aNunun mai gamito.

39 Husur ke na-kel-gati-an enan evi samito mai sinaur p̄isi lēḅehusur gamito, mai silat p̄isi lotosuh a tut, alatenan, Nasuḅ aGot sidato ḅekis galit balai.”

40 Beti aPita isor ebēlav, ikel nalēlēgauan mai galito, ikel taltal hēni ke, “Mēteus aGot hēn ḅilav kuv gamit dan nēpanismen ḅibar naur egai lotosa, lotomētahun aYesu.”

41 Alat lotodēlom nēsa tokele, ahai pispisul lubaptais hēn galito, ale 3,000 am lohusur aYesu len nēḅoḅ enan ḅai.

42 Akis losēsēloḅ bun nēsa ahai pispisul gail lo-toḅusan hēni, luḅon len nēmauran salito; loḅur nabēta hēn lotohan ḅonḅon, ale lusor tuḅ.

Nēmauran silat lotokad nadēlomian

43 Nēvanuan p̄isi lomētahw len nēyalalan siGot, husur len nēdaḅan siGot ahai pispisul gail lugol namerikel isoḅur toḅusani ke galit siGot.

44 Alat lotokad nadēlomian losuh ḅonḅon, natit p̄isi lotokade evi salit p̄isi.*

45 Nēḅoḅ lotopar tete sua, loḅur hēn nētan o natit salit gail ale loḅepēhun nēvat han mai galito lotomīdol.

46 Len nēḅoḅ p̄isi luḅon tabtab len naholēvat to-dar vis naim siGot ale nēnauan salit esua. Lohusur naim ḅisusua salit gail loḅur nabēta hēn lotohan ḅonḅon husur ke nēlolit ehēhāḅur, nēlolit inor,

* 2:44: Uman 4.32-35

⁴⁷ lusal suh aGot ale luvoi, lunor len nēnauan sinēvanuan p̄isi. Len nēboŋ p̄isi Nasuḅ ilav kuv galevis dan nēsaan salito, gol ke alat lotokad nadələomian lusoḅsoḅur am.

3

APita mai aJon mai naməsal togau

¹ Boŋ sua aPita mai aJon arovi mēhat len naim siGot len namityal hən na-sor-tuḅ-an, namityal totor ut mēdau.

² Len nēboŋ enan nēvanuan galevis lupat avan sua togau tia len nēpasian. Lupati hən ləḅeriŋi ben nabopita len naholəvat todar vis naim siGot, nahəsan Nabopita Tokab. Lorin akis hēni ei hən ḅeusuŋ alat lotovi lohoim hən nəvat.

³ Nēboŋ atenan toris aPita mai aJon pəpadaŋ hən arḅeḅis len naim siGot, eus gəlaru hən nəvat.

⁴ APita mai aJon arokəta haihai lan, ale aPita ike, “Gekəta bunus ginaməru!”

⁵ Na ebətah mēdau vir gəlaru ke arḅilav natideh maii.

⁶ Be aPita ike, “Nəsəkad nəvat nasilva o nagol ideh, avil nəsə notokade dereh nilavi mai gaiug. Len nahəsan aYesu Kristo ta Nasaret, gile mēhat, giyar!”

⁷ Beti etəgau gat navəlan nəmatu, elivi vi mēhat. Vəha-sua ŋai narien arudaŋ.

⁸ Emələh vi mēhat, eil, iyaryar. Beti eḅis len naholəvat todar vis naim siGot mai gəlaru, iyar, emələh, eputsan nahəsan aGot van.

⁹ Nēvanuan p̄isi loris toyar, toputsan aGot van,

¹⁰ ale lokəta ləḅoi ke tovi ulumān enan tobətətah usuŋ nəvat len Nabopita Tokab hən

naim siGot. Losəhoʋut, lumaŋmaŋ len nəsa tovisi həni.

APita isor mai naluʋoh len naut siGot

¹¹ Len navərada siSolomon, aulumān enan etəgau gat aPita mai aJon. Nəvanuan p̄isi lugam van hən galito husur luḡaŋ lan.

¹² Nəboŋ aPita toris lotogəm pəpadaŋ, isor mai galit ke, “UleIsrael gail, imabe məttomaŋmaŋ len nateg tovisi? Husur nəsa məttokəta haihai len ginaməru? Mətunau ke namrtogol toyar len nədaŋan sinamər ŋa o len nəboruan siGot namrtokade a?”

¹³ Ao! AGot siApraham, seIsak, siJakop, setəmadato ta sutuai, aGot egai eputsan nəvanuan nauman san, aYesu.* Be gamito mətorinji len navəlan alat aRom, mətomətahuni. Nəboŋ aPilate toke terinji tivan, gamit mətukai tasi.

¹⁴ Mətomətahun atenan tonor, atenan tovi siGot, ale mətous aPilate ke tidam̄ hən avan toḡabun nəvanuan, timakuv.*

¹⁵ Be nəvanuan tovi nəkadun nəmauran, mətugol imat, be aGot igol ile məhat, imaur dan nəmatan. Ale namtoris ləboi natgalenan.

¹⁶ Len nadəlomian san len nahəsan aYesu, ategai məttorisi mai məttoləboii, egəm daŋ am. Ale mətoris ke nadəlomian len aYesu ilav nəmauran kavkav maii tia.

¹⁷ “Bathudud gail, imaiegai: Noləboii ke nəsa məttogole tia ipar ləboian lan, nəvanuan toil a m̄o samito am ləsaləboii.

* **3:13:** Exo 3.6, 15 * **3:14:** Mat 27.15-23; Mak 15.6-14; Luk 23.13-23; Jon 18.38-40, 19.12-15

18 Be len nəsə məttogole, aGot igol nəsə tokele tia len nabuŋon ahai kelkel ur gail p̄isi isarpoh, ke aKris̄to san, gai totabtabuh lan, teləŋon tisa habat.

19 Husur enan, mitipair dan nəsəan, ale mitipair van hən aGot hən aGot b̄epipitas nəsəan samito,

20 hən Nasuḅ aGot b̄ilav nəboŋ nəŋavŋavan mai gamito, ale hən b̄esəvat aKris̄to, gai totabtabuh lan m̄os gamito, tovi aYesu.

21 Gai timastoh len nəmav vir aGot b̄igol natit p̄isi b̄inor hum tokel gati sutuai tia len nabuŋon ahai kelkel ur san gail.

22 AMoses ike, ‘Nasuḅ aGot samito dereh tigol ahai kelkel ur sua samit b̄esum̄an ginau tile məhat dan gamit balai. Mitimassəsəlōŋ hən natit p̄isi b̄ikel mai gamito.

23 Avan ideh asike b̄esəsəlōŋ hən ahai kelkel ur enan, aGot dereh tidakuvi dan nəvanuan san gail timasig.’*

24 Imaienan, ahai kelkel ur gail p̄isi, tuḅat len aSamuel van vəbar daməŋai, galit p̄isi lotosor, lukel ur nəsə tovisi len nəboŋ ta daməŋai.

25 Gamit m̄au mətovi natun ahai kelkel ur gail, ale nəsə aGot tokel uri len nabuŋolito, eriŋi tipat m̄os gamit am. Ale na-kel-gati-an aGot tokel mai atəmamito ta sutuai, ikele m̄os gamito. Ikel mai aApraham ke, ‘Len nəpasusan tohusur gaiug navoian dereh tivan hən nəvanuan naut tiltile gail len nəbathuyah p̄isi len navile a pan.’*

26 Nəboŋ aGot toputsan nəvanuan nauman san, tovi aYesu, esəvati van hən gamito a m̄o hən b̄ivoi hən gamito len nəpairan samit v̄isusua dan navide

* 3:23: Deu 18.15, 18-19 * 3:25: Gen 22.18, 26.4

tosa samit gail.”

4

NəSanhitrin ikot hən aPita mai aJon

¹ Nəboŋ aPita mai aJon artosor mai nəvanuan gail, ahai tutumav gail, nakomada silat lotokətkəta kəkol hən naim siGot, mai naSattiusi gail,

² nəlolit ipaŋpaŋ husur gəlaru aroʋusan nəvanuan gail mai arukel uri ke aYesu imaur dan nəmatan san. Namilen ke nəvanuan gail am loləboi ləbimaur dan nəmatan sunʔan aYesu.

³ Na lutah gat gəlaru, be husur naut igomgom, lorin gəlar len naim bəbaŋis salit vir nəboŋ pelan.

⁴ Nəvanuan isobur lotosəsəloŋ hən nasoruan, lodəlomi; lalunʔan pisi lotokad nadəlomian, pəpadaŋ hən lotobar 5,000.

⁵ Pelan han, alat lotoil a mō hən ahai tutumav gail, ahai pusan gail hən nalo, mai alat lotoil a mō len naut a Jutea, galit luʔonʔon len naut a Jerusalem.

⁶ Annas evi abiltihai tutumav, aKaiafas mai aJon mai aAleksada, mai galevis am lotovi amahan aAnnas, lutoh ei.

⁷ Nəboŋ lotogol aPita mai aJon artoil rivuh, lous gəlaru ke, “Mərugol nategai len nədaŋan sa o len nahəsən ase?”

⁸ Beti aPita topul hən aNunun aGot ikel mai galit ke, “Gamit məttoil a mō hən ahai tutumav gail mai gamit məttoil a mō hən nəvanuan gail,

⁹ daməŋai mətousus ginaməru husur navoian namrtogole hən nəvanuan narien tosa. Imaur mabe?

10 Ginau nuke gamit mai nəvanuan naut a Israel p̄isi mətələboi nategai ke, len nahəsan aYesu Kristo ta Nasaret, məttoḡos gati tia len nəhai balbal avil aGot togol tomaur dan nəmatan, len nahəsenan, ategai eil gegai, imaur.

11 Evi aYesu egaii natosian siGot tosor husuri nəboḡ toke tovi,

“nəvat gamit məttovi vanuan na-um-im-an məttoḡmətahuni;
gai egəm vi vat sua ḡai bələboi ḡigol naim bihav mai ḡinor.”*

12 AYesu ḡai ikad nədaḡan hən ḡilav kuv nəvanuan gail dan nəsaan salito. Husur səkad nəhes ideh am len navile a pan, səkad nəhes ideh am aGot tolav mai nəvanuan gail toləboi ḡilav kuv gadito dan nəpanismen hən nəsaan sadito.”

13 Nəboḡ lotokəta ləboii ke aPita mai aJon arsamətahw len galito, lumadhələboii ke arsasəkul mai arovi vanuan hum nəvanuan ləsəkad namiti-sau. Luḡaḡ, lunau ləboii ke alaruenan arutah mai aYesu a ḡno.

14 Be husur lotoris aulumān tomaur toil təban ḡəlaru, ləsələboi ləbikel natideh.

15 Na lukel mai ḡəlaru ke arevivile, bathut luke lihol husur ḡəlaru.

16 Luke, “Datimab hən ḡəlaru? Imasil len nəvanuan gail p̄isi len naut a Jerusalem ke arugol namerikel len nədaḡan savi səlaru. Datsaləboi datḡike savisi.

17 Be hən ḡigol ke satevivile len nəvanuan gail p̄isi, ivoi ke datikai tas ḡəlaru ke saarisor mai saareḡusan am len nahəsan aYesu.”

* 4:11: Psa 118.22

18 Nəboŋ lotokis gəlaru gəmai, lukai tas gəlaru ke saarisor mai saareḡusan tətəs am len nahəsan aYesu.

19 Avil aPita mai aJon arusor var galit ke, “Inor len nabunusian siGot ke namrigol nəsa aGot tokele o gamito? Mitinau risi!

20 Ginaməru, asike namresib, namrodədasi. Namrimaskel husur nəsa namrtorisi mai səsəloŋ həni.”

21 Beti lukel mai gəlaru tətəs ke arḡisor len nahəsan aYesu am dereh aripanis, ale lugol aru-van. Ləsəsəḡ naḡisal ideh hən ləḡipansem gəlaru bathut nəvanuan gail ḡisi loputsan nahəsan aGot husur nəsa tovisi.

22 Husur atenan, narien tosa a nŋo be tomaur husur namerikel, nədaŋ han tosəhor 40.

Nəvanuan nadəlomian gail lusor tuḡ

23 Nəboŋ aPita mai aJon artokad navivilean, arotəlmam van hən nəvanuan səlar gail. Ale arukel ur nəsa aḡiltihai tutumav gail mai alat lotoil a nŋo len naut a Jutea, lotokele.

24 Nəboŋ nəvanuan nadəlomian lotosəsəloŋ həni, len nənauan sua luḡon hən ləḡikai van hən aGot. Luke, “O Got gotovi Masta hən natit ḡisi, gaiug nŋau gugol nəmav mai navile a pan, nətas mai natit ḡisi lotopat.*

25 Gaiug nŋau gusor, len aNunumŋ gusor len nabuŋon atəmanamit ta sutuai aTevit, nəvanuan nauman samŋ, ke,
“Imab naluḡoh hən nəvanuan naut tiltile gail nəlolit ipanḡanḡ?

* 4:24: Exo 20.11; Psa 146.6

Imab nəvanuan gail lusor utaut hum lotovi
enemi siNasub aGot?

Lusor utaut sobuer.

²⁶ Nakiŋ gail len navile a pan loutaut hən nəbalan,
alat lotoil a mō hən nəvanuan gail luḅon

hən ləbiḅal mai Nasub aGot mai aKristo
san, gai totabtabuh lan.*

²⁷ Len nabiltivile egai aHerot Antipas mai aPon-
tius Pilate aruḅonḅon mai alat ləsavi Ju mai alat
a Israel hən ləbemətahun nəvanuan nauman sam̄
gotosəvati, aYesu, gototabtabuh lan.*

²⁸ Bathut gaiug Got, gudaŋ habat, galit lugol husur
nəsa ŋai gotonau utaut həni, nəsa gotonau koti
sutuai tia.

²⁹ Nasub aGot, bunus nasoran salit ke lipansəm
ginamito beti, ale gilav na-il-ḅuri-an mai ginamit
namtovi slev sam̄ gail, hən namtḅikel ur nasoruan
sam̄.

³⁰ Nəboŋ namtḅikel uri, gigol nəvanuan gail
ləbimaur mai gigol namerikel ləbemaŋmaŋ len
gail. Natgalenan ləbevisi, dereh levisi len nahəsan
nəvanuan nauman sam̄ gotosəvati, aYesu.”

³¹ Nəboŋ lotosor tuḅ tonon, naut lotoḅonḅon lan
ekurkur; ale galit p̄isi lopul hən aNunun aGot mai
lukel ur nasoruan siGot len na-il-ḅuri-an.

Nəvanuan nadəlomian gail luḅon len nəsa lotokade

³² Nəvanuan nadəlomian gail p̄isi luḅon, len
nənanuan mai nəlolito losua ale səkad avan ideh toke
natideh san, evi esan ŋai, be natit p̄isi losum̄ian
salito.*

* **4:26:** Psa 2.1-2 * **4:27:** Mat 27.1-2; Luk 23.1, 7-12; Mak 15.1;
Jon 18.28-29 * **4:32:** Uman 2.44-45

³³ Len nabiltidaŋan seNunun aGot, ahai pispisul gail lukel uri ke, aGot igol aYesu Kristo ile məhat dan nəmatan. Ale aGot ivoi habat hən galito.

³⁴ Husur səkad ideh len galito tom̃idol hən natideh. Husur alat lotokad nətan o naim, loþur hən gail ale lulav nəvat

³⁵ hən læberinji bathurien ahai pispisul gail. Ale loþəpehun nəvat hən bævi tarhət sinəvanuan ideh topar.

³⁶ Ikad avan sua, nahəsən aJosef len nahəmar aLevi tovi auleSaiprus. Atenan, ahai pispisul gail lokisi hən aParnapas, (namilen ke, “Nəvanuan to-gol nəvanuan gail loləŋon ivoi am len nəlolito”).

³⁷ AParnapas eþur hən nəmarireu sua san ale ilav nəvat han hən torinji bathurien ahai pispisul gail.

5

AAnaniyas mai aSafira

¹ Naulum̃an sual am, nahəsən aAnaniyas mai asoan nahəsən aSafira aroþur hən nahudhutan.

² Ananiyas etəgau gat nahudhuvat hən nətan enan mai asoan. Gəlar þisi arudañ. Beti atenan ilav nahudhuvat topat hən berinji bathurien ahai pispisul gail, be səlav þisi.

³ Ale aPita ike, “Ananiyas, imabe nəloñ topul hən aSetan gol ke gotogəras aNunun aGot ale gototəgau gat nahudhuvat hən nətan?”

⁴ Nətan gotoþur həni evi nətan esañ m̃au? Ale nəboŋ gotoþur həni tononj nəvat ipat len navələñ m̃au? Nəloñ imabe hən gotogol natenan? Gaiug gəsagəras nəvanuan gail ŋai, gogəras aGot!”

⁵ Nəboŋ aAnanias tośəsəloŋ hən nasoruan enan, iteh, imat. Ale galit p̄isi lotosəsəloŋ hən nəsa tovisi lomətahw habat.

⁶ Beti nəmantuhmar gail logəm, ruŋ gol niben, pati vivile ale tavuni.

⁷ Nəhaua itor ivan husur nəmatan enan ale asoan eḅis, avil saləboi nəsa tovisi.

⁸ APita eus aliten ke, “Gikele, nəvat hən nətan mərtoḅur həni imagegai a?” Ale ike, “Evoi, image-nan.”

⁹ Na aPita ikel maii ke, “Imabe mərtotaltal kitev nədaŋan seNunun aGot ke timabe? Geris, alat lototavun asoam̄ saltoil bopita. Galit dereh lipat gaiug tu vivile.”

¹⁰ Vəha-sua ŋai iteh bathurien aPita, imat. Aman-tuhmar gail lovi ləhoim, saḅi ke tomat tia, ale lupati vivile, lutavuni mai asoan.

¹¹ Alat siYesu p̄isi lomətahw, galit mai alat lotosəsəloŋ hən naholan husur nəsa tovisi.

Ahai pispisul gail lugol isoḅur lumaur

¹² Len navəlan ahai pispisul gail, aGot igol namerikel gail ben nəvanuan gail, ale galit p̄isi lotokad nadəlomian luḅonḅon akis len navərada siSolomon.

¹³ Bathut namətahwan, avan ideh am sətah mai galito. Be nəvanuan gail loputsan galit len nənauan salito.

¹⁴ Be akis alat lotokad nadəlomian len Nasuḅ lusobsoḅur am, Lalum̄an isoḅur mai latpəhaḅut isoḅur.

¹⁵ Imaienan, nəvanuan gail lupat alat lotoməsah vi lan nametp̄isal, lorin galito lupat len nəmel o nəbateh hən ke nəm̄ol hePita tibar galevis nəboŋ toḅot van.

16 Nəvanuan lusəbur logəm dan navile gail pəpadaŋ hən naut a Jerusalem, lutariv alat lotoməsah, mai alat nanunun lotosa lotomədas tabtab hən galito. Ale galit pisi lumaur.

Aŋel esəŋav hən nabopita hən naim bəbaŋis

17 Imaienan, əbiltihai tutumav mai alat lototah maii, (lovi naSattiusi gail) lutaɓulol bulos ahai pispisul gail.

18 Lutah gat galito ale loriŋ galito len naim bəbaŋis.

19 Avil len nalenmariug enan aŋel siNasuɓ esəŋav hən nabopita hən naim bəbaŋis ale esəhar galit vivile. Ike,

20 “Mitivan, məteyl len naholəvat todar vis naim siGot ale kel ur p̄is nasoruan husur nəmauran veveu egai mai galit ei, nəmauran məttokade len aYesu.”

21 Dudulan somilan lobis len naholəvat todar vis naim siGot suman aŋel tokel mai galito, ale lotuɓat vusan nəvanuan gail.

Nəboŋ əbiltihai tutumav mai alat lototah maii lotogəmai, lokis nəSanhitrin hən ləɓiɓonɓon, galit p̄isi lotobətah len nəɓonɓonan silat lotoil a mo len naut a Israel. Ale losəvat nəvanuan galevis hən ləɓesəhar kuv ahai pispisul gail dan naim bəbaŋis gəmai.

22 Be nəvanuan nauman galenan ləsəsəɓ galit len naim bəbaŋis ŋa lotəlmam, lukel uri ke,

23 “Namtusaɓi ke naim bəbaŋis ekəkol sal, mai alat lotokətkəta kəkol həni, loil vivile len nabopita gail, be nəboŋ namttosəŋav hən gail, naut eɓəɓesw.”

24 Nəboŋ nakomada silat lotokətkəta kəkol hən naim bəbaŋis mai abiltihai tutumav gail lotosəsəloŋ hən na-kel-uri-an enan, nənauan salit ebutbutut. Lunau masuŵ hən ke timabe.

25 Beti avan sua egəm, ike, “Məteris! alategaii məttoriŋ galit len naim bəbaŋis, galito saltoil len naim siGot, loŵusan nəvanuan gail!”

26 Ale nakomada ivanŋ mai alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot hən ləbesəhar ahai pispisul gail. Losəhar mədau hən galito husur lomətahw ke nəvanuan gail saletubun galito.

27 Nəboŋ lotosəhar galit tononŋ, lugol loil len nəhon nəSanhitrin ale abiltihai tutumav eus galit

28 ke, “Namtukai tas gamito ke samteŵusan len nahəsenan. Be məteris! Mətugol alat a Jerusalem lopul hən naŵusanan samito, mai mətukel ke namtugol nəmatan sitenan.”*

29 APita mai ahai pispisul gail lusor vari ke, “Ginamit namtimasgol husur nəsa aGot tokele səhor nəsa nəvanuan gail lotokele.

30 AGot setəmadat ta sutuai igol aYesu ile məhat dan nəmatan, aYesu məttoŵabuni, təhətah həni len nəhai.*

31 Atenan, aGot eputsani vi lan navəlan nəmatu, gol ke eil a mō hən nəvanuan p̄isi mai eləboi bilav kuv galit dan nəsaan salito. AGot igol nategai hən aYesu bigol gidat a Israel datbipair dan nəsaan sidato ale hən bərubat nəsaan galen dan gidato.

32 Ginamit namtoris natgalen tovisi ale namtukel uri, ginamit mai aNunun aGot, aGot toviol həni mai alat lotogol husur nəsa tokele.”

* 5:28: Mat 27.25 * 5:30: Deu 21.23

³³ Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, nəlolit ipaŋpaŋ masuŵ, luke letubun aPita galito.

³⁴ Be naFarisi sua, nahəsən aKamaliel, ahai pusan hən nalo, nəvanuan pisi lotoputsani len nənauan salito, ile məhat, isor idan ke ahai pispisul gail lith vivile kəkereh bai.

³⁵ Nəboŋ lotovivile tonon ikel puli mai nəSanhitrin ke, “UleIsrael, mətebunus tivoi nəsa məttoke mətbigole hən alatenan.

³⁶ Mitinau! Nasihau galevis tovan tia, nəvanuan sua tosa, aTeutas, evisi, isor patpat gai məhat, ale alalumən lovi 400 lutah maii. Be alat a Rom luṽabuni ale alat lotohusuri lopəpehw ŋa ləsagol natideh.

³⁷ Husuri, sual am, aJutas, auleKalili evisi len nəboŋ hən naṽuruŋan hən nəvanuan, ale egəras nəvanuan gail hən ləbehusuri, ḅal mai alat a Rom. Gai am luṽabuni, ale ahai susur san gail, lopəpehw.

³⁸ Imagenan, nukele hən gamito ke, mititoh a tut dan galito, riŋ galit livan, husur nə-nau-utaut-an salit mai nəsa ləbigole ḅevi sinəvanuan, dereh lehisi soḅuer suṽan alaruenan.

³⁹ Be ḅevi siGot, mətedədas mətḅemədas galito; dereh mitisaḅi ke məttobal mai aGot.”

⁴⁰ Ale lohusur nakelean san. Lokis galito vi lohoim. Lugol alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot lobilas galito, beti lukele hən galito ke salisor len nahəsən aYesu, ale lorin galit luvan.

⁴¹ Nəboŋ ahai pispisul lotoriŋ nəSanhitrin, lukemkem husur aGot idamḅ hən ke lotoləŋon tosa ṽos nəhes enan.

⁴² Ale len nəboŋ pisi len naholəvat todar vis naim siGot loṽusan, ale loṽusan husur naim gail, mai

lukel uri ke aKristo, aGot totabtabuh lan evi Yesu. Ləsanon̄ hən nakelean enan.

6

Lorin̄ nəvanuan eməlevru hən ləbəkətkəta təban nəbatunau pəhəvut gail

¹ Len nəbon̄ galenan ahai susur gail, alat lotokad nadəlomian, lusoḅsoḅur am. Ale naJu gail lotosor len nasoruan ta Kris lukoblen ke, alat lotosor len nasoruan Ipru ləsapəpəhun nəhanian sanor len nəbatunau pəhəvut lotosor len nasoruan ta Kris.

² Imagenan, ahai pispisul toşəjavur pisan toru lokis nəvanuan nadəlomian p̄isi logəm ḅonḅon beti luke, “Sanor hən ginamit namtḅerinj gabulan nakel-uri-an hən nasoruan siGot hən namtḅepəpəhun nəhanian.

³ Bathudud gail mitilekis hən teməlevru len gamit lotopul hən aNunun aGot mai namitisau hən nəmauran tonor. Ale dereh namterinj galit hən ləḅigol nauman egai.

⁴ Ale ginamit dereh namtḅidan̄ len na-sor-tuḅ-an mai na-kel-uri-an hən nasoruan siGot.”

⁵ Galit p̄isi lohəhəvur hən nənauan sihai pispisul gail. Lulekis hən aSteven, aulumān sua topul hən nadəlomian mai aNunun aGot. Beti lulekis hən aFilip, aProkorus, aNikanor, aTimon, aParmenas mai aNikolas ta Antiok togəm vi Ju.

⁶ Naluḅoh losəhar galit gəm hən ahai pispisul gail, ale ahai pispisul lusor tuḅ m̄os galit lotoməlevru, lorinj navələlito len nəkadulito hən ləḅigol nauman enan.

⁷ Na nasoruan siGot husur aYesu iperpernan naut. Ahai susur len naut aJerusalem nasoḅuran

halito evi məhat tutut, ale ahai tutumav isoḅur lugol husur nəsa naḅusanan siYesu tokele.

Nakotan siSteven

⁸ AGot eviol masuṽ hən navoian mai nədaḅan mai aSteven. Ale aSteven igol namerikel təban nəvanuan gail. Lumaḅmaḅ len namerikel galenan ale nədaḅan siGot imasil len gail.

⁹ Be nəvanuan galevis lusor tas aSteven. Galito lovi Ju hən naluṽoh sua lokisi hən Naim Naḅonḅonan seFriman.* Lovi Ju ta Sairin, ta Aleksadria, ta Silisia, ta Asia, ale loil, lusor ḅalḅal mai aSteven.

¹⁰ Be nəḅoḅ tosor, aNunun aGot eviol hən namitisau hən nəmauran tonor maii, gol ke lodədas ləḅisor vari.

¹¹ Ale galito lusor utaut mai nəvanuan galevis hən ləḅisor tas aSteven ke, “Namtosəsəloḅ hən atenan tosor mədas aMoses mai aGot!”

¹² Imagenan lugol nəvanuan gail nəlolit ipaḅpaḅ, galit mai alat lotoil a mō hən galito mai ahai ḅusan gail hən nalo. Beti lutah gat aSteven, lugol eil len nəhon nəSanhitrin.

¹³ Ale losəhar nəvanuan galevis vi rivuh hən ləḅelibliboḅ. Luke, “Akis ategai isor tas naim egai tolo mai nalo siMoses.

¹⁴ Husur namtosəsəloḅ həni toke aYesu ta Nasaret egaii dereh tigol naut egai timasirsir ale tegəgel hən naṽide aMoses tolav mai gidato ta sutuai.”

¹⁵ Alat lotobətah len nəSanhitrin lokəta bunus aSteven, loris ke nəhon egəm sunḅan nəhon aḅel.

* **6:9:** *Friman* lovi alat lotovi slev a mō be ləsavi slev am.

7

Na-kel-uri-an siSteven

¹ Beti abiltihai tutumav eusi ke, “Natgalenan imagenan a?”

² Ale aSteven isor vari ke:

“Wawa gail mai tata gail, m̄etesəsədarin! AGot, tovi nəkadun namēnas evisi hən atəmadit ta sutuai aApraham nəboŋ totoh a Mesopotamia, be savi Haran sal.

³ Ale aGot ikel maii ke, ‘Gerin naut egai, naut matmat sam̄, mai nəbathudud sam̄, ale gevi lan naut nəbesəhar gaiug vi lan.’*

⁴ Imagenan aApraham erin naut san, naut silat a Kaltea, ale iyar vi Haran, itoh ei. Nəboŋ atəman tomat, aGot esəvati vi lan naut egai m̄əttotohtoh lan.*

⁵ Len nəboŋ enan aGot səlav nətan ideh gegai mai aApraham hən b̄evi naut matmat san; səlav nəmaŋirhətan ideh maii. Be aGot ikel gati maii ke tilav naut egai mai aApraham mai nəpasusan san lotohusuri, naut kəmas ke len nəboŋ enan aApraham səkad anatan.

⁶ Beti aGot ekəmaiegai ke, ‘Nəpasusan sam̄ gail lotohusur gaiug dereh levi metb̄os gail len naut tile, naut savi salito. Dereh legəm vi slev silat ei. Ale alat ei dereh lemədas galito hən nasihau b̄evi 400.’

⁷ Ale aGot ike, ‘Avil ginau dereh nipansəm alat naut enan lotogol nəpasusan sam̄ lotoumum kəmas salito. Beti nəpasusan sam̄ dereh limakuv dan naut ei, gəm lotu hən ginau gegai.’*

* **7:3:** Gen 12.1 * **7:4:** Gen 11.31, 12.4-5 * **7:7:** Gen 15.13-14; Exo 3.12

⁸ “Beti aGot ikel na-kel-gati-an mai aAraham ke aAraham mai esan gail lovi siGot. Ale aGot ikel maii ke tetiv dalus gai mai naulumian san gail hən beŵusani ke lovi siGot. Ale aAraham etiv dalus aIsak, anatun len nəboŋ san toməlevtor, ale aIsak egəm vi təman aJakop togəm vi təman atəmadit ta sutuai lotovi 12.*

⁹ “Anatun aJakop galenan lutaŵulol bulos aŵalito, aJosef, ŋa loŵur həni vi lan naut a Ijip.* Be aGot itah maii,*

¹⁰ ale aGot ilav kuvi dan na-ləŋon-isa-masuŵ-an san. Ilav namitisau hən nəmauran tonor mai aJosef gol ke aFero, tovi kiŋ len naut a Ijip, inau ke tovoi. Imagenan aFero igol ke a Ijip mai naut san gail lupat pipihabəlan aJosef.*

¹¹ Sədareh nəhanian imat pisi len naut a Ijip mai naut a Kenaan. Nibelit evi pan husur lupar hanian; atəmadit gail ta sutuai, galit am lupar hanian.*

¹² Nəboŋ aJakop tosəsəlon həni ke tokad nəhanian len naut a Ijip, esəvat atəmadit gail len nəyaran nametəkav salito.

¹³ Len nəyaran na-vəha-ru-an salito vi Ijip, aJosef ikel mai aŵan gail ke gai tovi aŵalito, husur ləsakəta ləboii. Len nəboŋ enan aFero esəsəlon hən naholan husur nəbathudud siJosef.*

¹⁴ Beti aJosef episul hən atata san, aJakop, mai nəbathudud san kavkav hən ləbēgəmai; lovi 75 pisi.*

* **7:8:** Gen 17.10-14, 21.4 * **7:9:** Lutaŵulol bulos aJosef sil aJakop toləmas masuŵ hən aJosef səhor galito. * **7:9:** Gen 37.11, 28, 39.2, 21 * **7:10:** Gen 41.39-41 * **7:11:** Gen 41.57, 42.1-2 * **7:13:** Gen 45.1, 16 * **7:14:** Gen 45.9-10, 17-18

15 Ale aJakop ibar naut a Ijip. Itoh tin ei, ale len naut enan imat, atəmadit lotovi anatun gail, galit am, lumat.*

16 Nəpasusan gail lupat təlmam hən nibelit vi Sekem ale lutavun galito len nəbur aAraham toḡur kuvi dan anatun aHamor gail.”*

17 Ale aSteven isor tətəs am ke, “Avil len nəboḡ togəm pəpadaḡ hən aGot ḡigol nəsa tokel gati mai aAraham, nasoburan hən atəmadit a Ijip evivi məhat.

18 Nakiḡ sua tile saləboi natideh husur aJosef, eil a mō len naut a Ijip.†

19 Gai emədas bun nəvanuan sidato gail. Igol atəmadit ta sutuai nəlolit isa habat bathut italtal hən galit ke lerinḡ gaḡulan amas salito hən ləbimat.*

20 Len nəboḡ enan lupas aMoses, ale gai ikab buni, aGot ehəhaḡur həni. Anan mai atəman arokətkəta təban len naim səlaru van vəbar nahəbati totor han.*

21 Beti nəboḡ artoriḡi vivile, anatvavin aFero isaḡi, ipati van vahisi sumān tovi anatun.*

22 Ahai pusan gail lotovi uleIjip loḡusan aMoses hən naləboian p̄isi hən naut a Ijip, ale ikad namiti-sau hən nəsa tokele mai nəsa togole.

23 “Nəboḡ nədaḡ hiMoses tovi 40, ike tivan hən ḡeris nəbathudud san, auleIsrael gail, ke, lumabe.

24 Nəboḡ tovan, eris auleIjip tobilas auleIsrael, ḡa evi tarhət san, ale esisil hən auleIjip enan, etuh buni.

* 7:15: Gen 46.1-7, 49.33 * 7:16: Gen 23.3-16, 33.19, 50.7-13; Jos

24.32 † 7:18: Hən naves 17-18, ris Exo 1.7-8 * 7:19: Exo 1.10-11,

22 * 7:20: Exo 2.2 * 7:21: Exo 2.3-10

²⁵ AMoses inau ke auleIsrael gail lətaləboii ke aGot tosəvati hən bilav kuv galito dan navəlan alat a Ijip, be ləsaləboii.

²⁶ Pelan han ηai aMoses eris auleIsrael eru ar-toḃal. Ike tigoł arikad navoivoian mai gəlar gabag ale ikel mai gəlaru ke, ‘Gaməru mərovi larmiṽan; imabe mərəḃal maiegai?’

²⁷ Be atenan togoł tosa hən togoł, ikabsan aMoses, ike, ‘Ase igol gaiug gotoil a m̃o, hən gəḃikel ke namtunor o namtsanor?’

²⁸ Guke getuh bun ginau hum gototuh bun auleIjip nino a?’

²⁹ Nəboŋ aMoses tosəsəloŋ hən nasoran enan, igam yav vi Mitian. Itoh ei hum nametḃos, ilah, ikad anatan ulum̃an eru.

³⁰ “Husur nasihau tovi 40 tovan, aŋel sua evisi hən aMoses len nəhai sua topaŋ wunwun len naut masmas toḃəḃesw, pəpadaŋ hən nabiltiṽehuh Sinai.

³¹ Nəboŋ aMoses torisi, imaŋmaŋ lan, ivan pəpadaŋ həni hən ḃekəta bunusi, ale esəsəloŋ hən nadolon Nasuḃ aGot toke:

³² ‘Ginau novi Got setəmaṽ gail ta sutuai, aGot siApraham, seIsak mai siJakop.’ Ninen aMoses epil habat ale emətahun ḃekəta husur emətahw masuṽ.

³³ “Beti Nasuḃ aGot ikel maii ke, ‘Dakuv naribut-but sam̃ gəlaru; nətan gotoil lan ilo.

³⁴ Nokəta ris kitin həni ke alat a Ijip lomədas nəvanuan sagw gail. Nosəsəloŋ hən nakiloban salito ηa nogəm hən nəḃilav kuv galito. Ale gegəmai! Nesəvat gaiug vi Ijip.’ ”‡

‡ 7:34: Hən naves 30-34, Exo 3.1-10

³⁵ AS^tSteven isor van am ke, “Imaienan, lomətahun atenan, aMoses, nəbōŋ lotoke, ‘Ase igol gaiug gotoil a mō, gotokel ke namtunor o namtsanor?’ Be aGot māu esəvat atenan hən ðeil a mō hən galito ale hən ðilav kuv galito. Len nabuŋon aŋel tovisi hən aMoses len nəhai topaŋ, aGot esəvati.*

³⁶ AMoses enan esəhar galit dan naut a Ijip ale len naut a Ijip, len Nətas Bisibis, mai len naut masmas toðəbesw len nasihau tovi 40 am, igol namerikel lotomaŋmaŋ len gail, namerikel galen lugol nədaŋan siGot iparpar.*

³⁷ “Evi aMoses boh tokel mai alat a Israel ke, ‘AGot dereh tigol ahai kelkel ur sua samito suŋan ginau tile məhat dan gamit balai.’*

³⁸ AMoses enan itoh mai galito nəbōŋ lotoðon len naut masmas toðəbesw, itoh mai aŋel tosor maii len nabiltiŋehuh Sinai, ale itoh mai atəmadit gail; ale aGot ilav nasoruan tomaur maii hən ðilavi mai gidato.*

³⁹ “Avil atəmadit ta sutuai ləsagol nəsa aMoses tokele. Lomətahun ləbēhusuri am, luke letəlmam vi Ijip.*

⁴⁰ Lukel mai aAron ke, ‘Geum hən nagot gail mōs gidato hən ləðeil a mō hən gidato. Be aMoses enan tosəhar gidato dan naut a Ijip, datsaləboi nəsa tovisi hənii!’*

⁴¹ Ale len nəbōŋ enan lugol nəlablab sua hun natuhðuluk. Lotutumav hən naviolan salit van

* **7:35:** Exo 2.14 * **7:36:** Exo 12.41, 14.21; Num 14.33 * **7:37:** Deu 18.15, 18 * **7:38:** Exo 19.1–20.17; Deu 5.1–33 * **7:39:** Num 14.3 * **7:40:** Exo 32.1, 23

həni, ale lohəhaʋur təban nəlablab lotogole hən navəlalito.*

42 Be aGot ipair dan galito ale eriŋ gaḅulan galit hən ləḅilotu hən nəyal, nahəbati mai naməso gail len nəmav. Ehum ahai kelkel ur gail lotokele len naləḅulat salito ke,

“ ‘Alat a Israel, mətotibun narivatvat gail hən natutumavan
len nasihau tovi 40 len naut masmas
be mətsatutumav hən naviolan galenan van
hən ginau!

43 Ao, mətəburuŋ naim nətaḅolen sinagot Molek,
mətupati mai nəlablab hən naməso siRefan,
nagot samito;

mətuḡol nəlablab eru enan hən mətḅilotu hən
gəlaru.

Imagenan dereh nigol gamit məteməsev vi tut sua
səhor naut a Pəpilon.’ ”*

44 ASteven isor am ke, “Len naut masmas
toḅəḅesw atəmadit gail ta sutuai lukad naim
nətaḅolen siGot togol natoḡan siGot mai galito
toḅarḅar. Loum həni suŋan aGot tokele mai
aMoses, ale eḅitoʋ hən nəḅlan aMoses torisi tia len
nəḅiltivəhuh Sinai.*

45 Beti galito lupati gəmai nəḅoŋ aJosua toil a mō
hən galito. Lupati nəḅoŋ lotolav nətan simetḅos
gail aGot tohut galit dani mōs atəmadit gail. Ale
ipat magenan van vəbar nəḅoŋ siTevit.*

46 AGot ehəhaʋur həni, ale aTevit eus aGot hən
ḅeum hən naim natoḡtoḡan mōs aGot siJakop.*

* 7:41: Exo 32.2-6 * 7:43: Amo 5.25-27 * 7:44: Exo 25.9, 40

* 7:45: Jos 3.14-17 * 7:46: 2Sam 7.1-16; 1Chr 17.1-14

47 Be aSolomon boh eum hæn naim enan.*

48 “Wake aGot toyalyal buni satohtoh len naim nēvanuan gail lotoum hæni. Esuñan Nasuḅ aGot tokele len nabuḅon ahai kelkel ur toke:

49 “ ‘Novi kiñ, nēmav ehun nabiltihai bətbətah sagw ale navile a pan ehun nakes kēmas notoriñ nariegw lan.

Mətöləboi mətḅeum hæn naim tomabe sagw?

O naut tomabe hæn nəḅiñavḅav lan?

50 Aoa! mətodədas mətḅigole husur ke ginau səḅogw ḅai nugol natgalen pisi.’ ”*

51 Ale aSteven imaris kotov nasoran san ke, “Gamit nəkadumit ihaihai masuḅ. Nəlomit imabe? Nədariñamit eḅulḅulol! Mətoḅitoḅ hæn atəmamit gail ta sutuai. § Mətomətahun aNunun aGot akis!

52 Mətunau təlmam hæn ahai kelkel ur ideh atəmamit gail ləsamədasi a? Ao, lomədas galit van van van vagol nəmatan hæn alat lotopəhav utaut hæn nagəmaian siVanuan Nanoran. Atenan, mətumadhariñi len navəlan aenemi san gail gol ke lutahətah hæni imat!**

53 Gamito mətukad nalo siGot aḅel gail lotolav mai gamito, be mətsagol husur nəsa tokele.”

Galit lotubun aSteven

54 Nəboñ nəSanhitrin lotosəsəloñ hæn aSteven, nəlolit ipaḅpaḅ masuḅ van lukat ḅuḅur nariḅolit van hæni.

* **7:47:** 1Ki 6.1-38; 2Chr 3.1-17 * **7:50:** Isa 66.1-2 § **7:51:** Len nasoruan ta Kris ike *nəlomit mai nədariñamit səkad na-tiv-dalusi-an* namilen ke nəlomit ehum nəlon alat ləsəkad nədəlomian len a Got husur ləsəsəsəloñ husuri, ləsagol husur nəsa tokele. ** **7:52:** Hæn naves 51-52, ris Isa 63.10; 2Chr 36.16; Mat 23.31

⁵⁵ Be aSteven topul hən aNunun aGot, ekəta haihai vi lan nəməv ale eris nāmənas siGot mai aYesu toil len nətarhət nəmatu siGot.

⁵⁶ Ike, “Məteris! Nokəta ris nəməv tosəḡav ale aNatun Nəvanuan toil len nətarhət nəmatu siGot.”

⁵⁷ Lukai masuṽ, ṽon gol nədarinjalito, mūr van həni,

⁵⁸ liv gargari vi tut dan nabiltivile, ale tuḡat hən ləḡetuṽi. Ale alat lotosəsəloḡ həni loriḡ nahurabat salit gail len narien aSol, nəmantuhmar sua.

⁵⁹ Nəboḡ lototuṽtuṽi, aSteven isor tuṽ ke, “Nasuḡ aYesu, gilav nanunugw.”

⁶⁰ Beti etəḡedur ale ikai habat ke, “Nasuḡ, sagipansəm galit sil nəsaan egai salito.” Nəboḡ tokəmaienan tonəḡ, imat.

8

¹ Ale aSol itoh ei, idamñ mai galit lototubun aSteven.

Lupipiahir nəvanuan nadəlomian gail

Tuḡat len nəboḡ enan nəvanuan gail lomədas tabtab hən alat siYesu len naut a Jerusalem. Na galit ṽisi loriḡ naut enan, lugam pəpəhw vi lan naut ṽisi len naprovens Jutea mai a Samaria. Be ahai pispisul gail losuh.

² Alatevis lotohusur kitin hən aGot lutavun aSteven mai lutaḡis habat həni.

³ Len nəboḡ enan aSol emədas bun alat siYesu. Ehusur naim gail ṽisusua, ale eliv gargar alalumñan mai alatpəhaṽut hən ḡeriḡ galit len naim bəbaḡis.*

* **8:3:** Uman 22.4-5, 26.9-11

aFilip evi Samaria

⁴Alat lotopəpəhw lukel ur nasoruan husur aYesu len naut p̄isi lotobari.

⁵Galit sua, aFilip evi pan vi lan nabiltivile a Samaria, ale ikel uri ei ke, aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan.

⁶Nəboŋ naluʋoh gail lotosəsəloŋ hən aFilip, kəta ris namerikel togol gail, galit p̄isi losəsəloŋ vahvəhur nəsa tokele.

⁷Husur ehut nanunun tosa gail lotois habat nəboŋ lotomakuv dan nəvanuan tosoḅur. Ale nəvanuan isoḅur lotodədas ləḅerus mai lotodədas ləḅiyar, lumaur.

⁸Imagenan, len nabiltivile enan alat a Samaria lohəhaʋur habat.

⁹Len naut enan ikad avan sua, nahəsan aSimon, totoh ei ebəlav. Egəgol behi gol ke nəvanuan p̄isi len naut a Samaria luḅaŋ lan. Akis isor patpat gai məhat hum toyalyal,

¹⁰ale nəvanuan naməsəl gail mai alat lototibau, galit p̄isi losəsəloŋ vahvahuri. Ale luke, “Atenan evi Daŋan siGot lotokisi hən aYalyal.”

¹¹Lohushusuri ebəlav bathut togol galit lotoḅaŋ len na-gol-nabehi-an san gai togolgole.

¹²Avil nəboŋ aFilip tokel na-kel-uri-an tovoi husur natohan pipihəbəlan aGot mai aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, lodəlomi. Ale lubap-tais, lalumənan mai latpəhaʋut.

¹³ASimon məau, gai am edəlom aFilip ale ibap-tais. Beti ehushusur aFilip vi lan naut gail p̄isi, ale iḅaŋḅaŋ len namerikel gail torisi.

¹⁴Nəboŋ ahai pispisul gail len naut a Jerusalem lotosəsəloŋ həni ke alat a Samaria lotodəlom na-

soruan siGot tia, losəvat aPita mai aJon van hən galito.

¹⁵ Nəboŋ artobar naut a Samaria, arusor tuṽ mōs galit lotokad nadəlomian ke aNunun aGot tegəm hən galito.

¹⁶ Husur aNunun aGot sabis len galit ideh sal; lubaptais len nahəsan aYesu ŋai.

¹⁷ Beti aPita mai aJon aroriŋ navəlalar len galit v̄isusua, ale aNunun aGot eḅis len galito.

¹⁸ Nəboŋ aSimon toris ke aGot toviol hən aNunun nəboŋ artoriŋ navəlalar len galito, ilav ris nəvat mai gəlaru hən b̄eṽur nədaŋan enan.

¹⁹ Ike, “Mirilav nədaŋan enan mai ginau hən ke nəboŋ nəberiŋ navəlagw len avan ideh aNunun aGot teḅis lan.”

²⁰ APita isor vari ke, “Nəvat sam̄ tibos nətan mai gaiug, husur gunau ke gotoləboi gəb̄eṽur naviolan siGot hən nəvat!

²¹ Gaiug godədas gəḅitah mai ginamito len nau-man egai husur nəloṁ sanor len nəhon aGot.

²² Gipair dan nəsaan egai, kel nalolosaan sam̄ mai aGot. Gəḅigole, hum ma aGot b̄eruḅat nənauan enan topat len nəloṁ dan gaiug.

²³ Bathut noris ke nəloṁ topul hən nə-taḅulol-bulosi-an ale nəsaan iban̄is gat gaiug tia.”

²⁴ Ŋa aSimon ike, “Tii! Mirisor tuṽ van hən Nasuḅ mōs ginau hən nəsa mərtokele asike b̄evisi hən ginau.”

²⁵ Nəboŋ artokel nəsa lotoləboi husur aYesu mai lotokel ur nasoruan siNasuḅ, aPita mai aJon arotəlmam vi Jerusalem. Len naḅisal səlaru arukel ur na-kel-uri-an tovoi len navile isobur a Samaria.

aFilip mai auleItiopia

26 Boŋ sua aŋel sua siNasuḅ ikel mai aFilip ke, “Gile məhat! Gehusur naḫisal toriŋ naut a Jerusalem vi Kasa, naḫisal toḅəḅesw.”

27 Imagenan aFilip iyar husur naḫisal enan, be esəhoṽut, eris auleItiopia sua tovi sogsog*. Gai evi naḅiltivanuan siKadake tovi kwin silat a Itiopia. Ekətkəta təban nəvat ḫisi sekwin. Atenan ivan hən naut a Jerusalem hən tolotu,

28 ale len natəlmaman san ebətah len nəkat san, eṽuruŋ natosian sihai kelkel ur, aIsaiah.

29 Beti aNunun aGot ikel mai aFilip ke, “Givan pəpadaŋ hən nəkat enan ale gitah maii.”

30 Nəboŋ aFilip togam van pəpadaŋ hən nəkat, esəsəloŋ hən toṽuruŋ natosian seIsaiah, ale eusi ke, “Goṽuruŋ ləboi nasoruan enan a?”

31 Isor vəri ke, “Neləboi məḅ həni, asike ḅikad avan ideh hən ḅisor vəsvəsaii mai ginau.” Imagenan eus aFilip hən ḅisah, bətah təban.

32 Atenan tovi sogsog eṽuruŋ natosian egai siGot toke:

“Losəhari hun nasipsip van hən natibunian,
 suŋan natuhsipsip sais nəboŋ lotogut navu-
 run,
 gai am sator.

33 Lugol isa həni hum tovi vanuan naut kəmas,
 len nakotan san lugol sanor həni.
 Ase eləboi ḅisor husur anatun san gail o
 naur ta tahw han gail?

* **8:27:** *Sogsog:* naulumān o nabuai o naḅuluk səkad nədavurhut naloson, avan sua etiv kotovi.

Ebuer, bathut lulav kuv nēmauran san dan navile a pan.”*

³⁴ Beti eus aFilip ke, “Nous gaiug, ahai kelkel ur egai isor husur ase? Gai o avan sua tile?”

³⁵ Ale aFilip etubāt len natosian enan ηai, ikel na-kel-uri-an tovoi husur aYesu.

³⁶⁻³⁷ Len nēyaran salit husur naḡisal lubar naut tokad nēwai lan, ale atenan tovi sogsoḡ ike, “Geris, nēwai! Ikad natideh hēn ḡipat kəkol hēn nēbaptaisan sagw a?”†

³⁸ Ale ikel mai ahai wolwol ke tigol nəkāt teil. Beti gəlaru arumariḡ vi pan len nēwai ale aFilip ibaptais hēni.

³⁹ Nəbōḡ artovahut, vəha-sua ηai aNunun Nasuḡ iyav hēn aFilip vi tut. Ale nabiltivanuan sarisi am, be nəbōḡ tohusur naḡisal san van, ikemkem habat.

⁴⁰ Be aFilip evisi tətās a Asotus, ale iyar tur nabiltivile gail ḡisi. Ikel ur na-kel-uri-an tovoi van vəbar naut a Sisarea.

9

ASol ipair, ehusur aYesu (Uman 22.6-16, 26.12-18)

¹ Len nəbōḡ enan aSol emətahun bun ahai susur gail siNasuḡ. Ikel ke temədas galit hēn ḡigol galit ləḡimat. Italtal hēni van vaus abiltihai tutumav

² hēn ḡitos nalobulat van hēn naim nəbōḡbonan gail seJu len naut a Tamaskus. Ike tisaḡ alalunān

* **8:33:** Isa 53.7-8 † **8:36-37:** Natosian galevis ta sutuai losuhud hēn nasoruan egai: ³⁷ *AFilip ike, “Gəḡedəlomi ke aYesu tovi aNatun aGot, nibaptais hēn gaiug.” Isor vari ke, “Nodəlomi ke aYesu tovi anatum aGot.”*

mai alatpəhaʋut ideh lotohusur naʃisal siYesu ei hən ʔibanʃis gat galito, ale səhar galit vi Jerusalem.

³ Len nəyaran san, nəboŋ togəm pəpadaŋ hən naut a Tamaskus, vəha-sua ŋai namial sua togəm len nəmav ebilasi.

⁴ Iteh len tan ale esəsəloŋ hən nadoldol toke, “Sol, Sol, gomədas tabtab hən ginau hən nəsa?”

⁵ Ale ike, “Gaiug ase Nasuʔ?” Isor vəri ke, “Ginau aYesu gotomədas bun ginau.

⁶ Be gile məhat, geʔis len nabiltivile, ale avan sual ei dereh tikel mai gaiug nəsa gəʔbimasgole.”

⁷ Alat lotoyar maii loil ʔutʔut, losəsəloŋ hən nadoldol be ləsaris avan ideh.

⁸ ASol ile məhat, naut kəmas namətan tosəŋav saris natideh. Ale lotəgau navəlan, səhari vi lan naut a Tamaskus.

⁹ Ale sakəta len nəmariboŋ totor, səhan, samun.

¹⁰ Ikad ahai susur sua len naut a Tamaskus, nahəsən aAnanias. Nasuʔ isor maii len narisian ke, “Ananias!” Ale aAnanias ike, “Ginau bogai.”

¹¹ Beti Nasuʔ ikel maii ke, “Gile məhat, gevi lan nametʔisal lotokisi hən Tonor, gevi lan naim seJutas, ale geus kitev auleTarsus ei, nahəsən aSol, husur ke, gagai isor tuʔ.

¹² Ale len na-kəta-risi-an eris avan sua, nahəsən aAnanias togəm, toriŋ navəlan lan hən nakətaan san ʔetəlmam.”

¹³ AAnanias isor vəri ke, “Nasuʔ, nosəsəloŋ hən nəvanuan isoʔur lotosor husur atenan. Luke togol natit lotosa, tomədas nəvanuan samī gail a Jerusalem.

¹⁴ Ale abiltihai tutumav gail lulav nədaŋan hən na-il-a-mo-an maii hən ʔegəm gegai hən ʔibanʃis

gat alat lotokis gaiug Nasuð.”

¹⁵ Nasuð ikel mai aAnanias ke, “Naut kēmas natenan, givan! Nutabtabuh len atenan hən b̄isor husur ginau mai alat ləsavi Ju mai nakiŋ salit gail mai alat a Israel.

¹⁶ Ginau dereh neŵusani hən natit p̄isi b̄igol naləŋon-isa-an san m̄os ginau.”

¹⁷ Imagenan aAnanias evi lan naim enan ale ēbis lan. Eriŋ navəlan gəlar len aSol ale ike, “Wawa Sol, Nasuð aYesu tovisi hən gaiug len nāp̄isal nəboŋ gotogəm gegai, gai esəvat ginau hən gəbikad nakətaan tətəs ale hən gəbepul hən aNunun aGot.”

¹⁸ Vəha-sua ŋai natgalevis hun nəgavhuieh luteh dan namətan aSol gəlaru, ale ikad nakətaan tətəs. Ile məhat ale ibaptais.

¹⁹ Nəboŋ tohan, idaŋ tətəs.

aSol len naut a Tamaskus mai a Jerusalem

Len nəmariboŋ galevis aSol itoh mai ahai susur gail len naut a Tamaskus.

²⁰ Vəha-sua ŋai len naim nəbonb̄onan gail seJu, etūbat kel uri ke aYesu tovi aNatun aGot.

²¹ Galit p̄isi lotosəsəloŋ həni, lūpaŋ, lousus galit gabag ke, “Be atenan evi nəvanuan tomətahun alat lotokad nadəlomian leŋ nahəsənan len naut a Jerusalem. Be egəm gegai hən b̄ibaŋis gat galito hən b̄əsəhar galit van hən ab̄iltihai tutumav gail. Imabe?”

²² Be naləboian siSol hən na-kel-uri-an evivi məhat ale igol alat lotosuh a Tamaskus lotovi Ju, nənauan salit ebutbutut, husur eŵusan koti ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan.

²³ Husur nəmariboŋ tosōbur, alat lotovi Ju lusor utaut hən ləb̄igol aSol b̄imat,

24 be avan sua epəhpəhalu maii. Len nalennəyal mai nalenmariug p̄isi lokəta bunus nabopita gail hən nabiltivile hən ləb̄igol aSol b̄imat.

25 Imaienan alat lotohusur aSol losəhari len mar-iug, ale len nəhad lorin̄ aSol vi pan tur len naholəvat todar vis nabiltivile. Ale igam yav vi Jerusalem.*

26 Nəboŋ tobar naut a Jerusalem ike titah mai ahai susur gail avil lomətahw lan. Ləsadəlomi ke tovi ahai susur kitin.

27 Be aParnapas esəhari van hən ahai pispisul gail. Ikel mai galit ke len nəyaran siSol, eris Nasuḅ tia ale Nasuḅ isor maii. Isor husuri am ke, len naut a Tamaskus aSol ikel ur na-kel-uri-an tovoi len nahəsən aYesu, namətahwan eḅuer.

28 Imagenan, aSol itah mai galito, ale ivan təlman, van təlman len naut a Jerusalem. Len nail-ḅuri-an, isor tabtab len nahəsən Nasuḅ.

29 Ihol mai naJu gail lotosor len nasoruan ta Kris, ale isor levlev hən natosian siGot mai galito, avil lugol risi hən b̄imat.

30 Nəboŋ nəbathudud nadəlomian lotosəsəloŋ ləboi natenan, losəhari vi pan vi Sisarea ale losəvati vi Tarsus.

31 Beti alat siYesu lukad natəmat len naut p̄isi a Jutea, a Kalili mai a Samaria, nəmauran salito ivoi ŋai. ANunun aGot igol galit ludan̄ am mai loləŋon ivoi am len nəlolito, galit logəm lusəḅur am ale lutoh len namətahwan hən nəyalyalan siGot.

APita igol aAeneas imaur tətəs len naut a Litta

* 9:25: Hən naves 23-25, ris 2Kor 11.32-33

³² Nəboŋ aPita toyar tur len naut þisi, ia mēdoŋ ben alat siGot lototohto a Litta.

³³ Len naut ei eris avan sua, nahəsan aAeneas, topat len nəmel san ŋai, husur nətarhəben imat len nasihau toməlevtor.

³⁴ APita ikel maii ke, “AAeneas, aYesu Kristo igol gumaaur gagai. Gile məhat ale volsan namilem̄.” Vəha-sua ŋai aAeneas ile məhat.

³⁵ Galit þisi lototoh len navile Litta mai len nabəmav Saron loris tomaur ale lupair van hən Nasub̄.

APita igol nəmauran siTorkas etəlmam

³⁶ Len navile Joppa ikad ahai susur sua, nahəsan alitea aTapita, lotokisi am hən aTorkas len nasoruan ta Kris. Gai igol ivoi akis hən nəvanuan gail mai evi tarhət silat lotopar tite.

³⁷ Len nəboŋ enan eməsah van, imat. Lokəkas niben ale loriŋi len narum̄ a məhat.

³⁸ Husur naut a Litta ipat pəpadaŋ hən naut a Joppa, nəboŋ ahai susur gail lotosəsəloŋ həni ke aPita totoh a Litta, losəvat alaruevis van həni, artoŋiri ke, “Gegəm mai ginaməru bai; sagevəlo!”

³⁹ Ŋa aPita ile məhat, iyar mai gəlaru, ale nəboŋ tobar naut a Joppa losəhari vi lohoim, vi lan narum̄ a məhat. Nəbatunau pəhaʋut þisi loil garu, lutaŋ ale loʋusan aPita hən nəhai susun gail mai nahurabat tiltile gail aTorkas toside nəboŋ tomaur sal mai galito.

⁴⁰ APita esəvat galit vivile; beti etənedur, isor tuʋ. Ale ipair van hən niben, ike, “Tapita, gile məhat!” Alitenan esəŋav hən namətan, eris aPita ale ebətah vi məhat.

⁴¹ APita etəgau navəlan ale elivi hən beil. Beti ekis nəbatunau gail mai alat siGot ale esəhar alitenan tomaur van hən galito.

⁴² Len naim p̄isi a Joppa nəvanuan gail losəsəlon hən natenan tovisi gol ke isəbur lukad nəvanuan nadəlomian len Nasuḅ.

⁴³ APita itoh len naut a Joppa len nəmaribon isəbur len naim seSimon. Simon igol natit gail hən nahurhurivatvat.

10

APita mai aKornelius

¹ Len naut a Sisarea ikad avan sua, nahəsan aKornelius, nasenturion sua toil a m̄o hən nasoltia tovi 100 len Navəshəsoltia ta Itali.*

² Gai mai nəbathudud san lohukur kitin hən naḅisal siGot mai lomətahw len nəyalyalan san; gai ilavlav nəvat mai alat lotopar tite ale isor mai aGot akis.

³ Len nəbon sua len namityal totor ut mədau, eris narisian sua. Ekəta masil hən aḅel sua siGot togəm həni tokel maii ke, “Kornelius!”

⁴ AKornelius ekəta mətaltal həni, ninen epil, eusi ke, “Golənon nəsa Nasuḅ?” Aḅel isor vari ke, “Nasor-tuḅ-an sam̄ mai naviolan sam̄ van hən alat lotopar tite, arohun naviolan hən natutumavan van hən aGot. Ehəhaḅur həni.

⁵ Imaienan, gesəvat alalum̄an vi Joppa hən ləḅesəhar təlmam hən avan sua nahəsan aSimon lotokisi hən aPita.

⁶ Gai itoh mai aSimon togol natit gail hən nahurhurivatvat, naim san ipat bitas.”

* **10:1:** *Navəshəsoltia* enan ikad nasoltia lotovi 600 lan.

⁷ Aņel enan isor maii ale ivan. Nəboņ tovan tonoņ, aKornelius ekis nəvanuan nauman san eru mai nasoltia sua tokətkəta təban, tohusur kitin hən nəpısal siGot.

⁸ Ikel natit pısi tovisi mai galito, ale esəvat galit vi Joppa.

⁹ Pelan han tublıal, len nəyaran salito, logəm pəpadaņ hən nəbıltivile. Len nəboņ enan aPita epəlau vi məhat len navurun naim topapav hən bısor tuŷ.

¹⁰ Imalkəkət, ike tihan, ale nəboņ lotoutaut hən nəhanian sal, ekəta bərber.

¹¹ Eris nəmav tosəņav, natit hun nəbıltikaliko, nəhau tovat lotobanıis nagilen tovat, evi pan vi lan nətan.

¹² Epul hən narivatvat tiltile gail, nəmāt mai naməhob gail lotokələh len tan, mai nəman naməsav gail.

¹³ Beti nadoldol sua ikel maii ke, “Pita, gile məhat, paru bun naməņod, hani!”

¹⁴ Be aPita isor vari ke, “Ao Nasuḅ, sanigole! Nəsəhanhan natideh tosa o tokolkol.”*

¹⁵ Nadoldol isor tətəs maii ke, “Sagekis natideh ke tosa aGot togol toveveu.”

¹⁶ Tomagenan vəha-tor tonoņ, vəha-sua ŋai nəkaliko enan evi məhat vi lan nəmav.

¹⁷ Nəboņ aPita tonau masuŷ hən namilen nəsa torisi, alalumıan aKornelius tosəvat galito, lusaḅ naim seSimon ale loil len nametləkau.

¹⁸ Lukai, lous ke, “Avan sua nahəsən aSimon Pita itoh ei a?”

* **10:14:** Lev 11.1-47; Eze 4.14

19 Nəboŋ aPita tonau nəsa torisi sal, aNunun aGot isor maii ke, “Simon, alalumñan itor lous kitev gaiug.

20 Gile məhat, gimariŋ vi pan. Saginau ke asike guvan, givan mai galito husur ginau nosəvat galito.”

21 Imagenan aPita evi pan, ikel mai galit ke, “Ginau boh nəvanuan məttous kitevi. Imabe? Mətogəm mños nəsa?”

22 Galit lusor vari ke, “AKornelius, nasenturion sua toil a mño hən nasoltia tovi 100, esəvat ginamito. Gai evi naulumñan sua tonor, tomətahw len nəyalyalan siGot. Alat lotovi Ju pisi luke ivoi. Anjel sua siGot ikele həni ke teus gaiug hən gəbēvi lan naim san hən bəsəsəlōŋ hən nəsa gaiug gəbīkele.”

23 Beti aPita eus galit ke levi lohoim hən ləbitoh maii.

Pelan han aPita galito loriŋ naut enan ale ahai susur galevis ta Joppa luyar maii. Lupat len mariug ale

24 len nəboŋ tohusuri aPita ibar naut a Sisarea. AKornelius itoh vir galito. Eus nəbathudud san mai nabubur san gail hən ləbēgəm bōnbon.

25 Nəboŋ aPita toḅis lohoim, aKornelius ebubur maii ale etəjedur bathurien aPita, ilotu həni.

26 Avil aPita elivi vi məhat ike, “Gile məhat, ginau bogai, novi vanuan ŋai.”

27 Nəboŋ tohol maii, aPita evi lohoim ale eris nəvanuan lotosōbur lotōbōnbon ei.

28 Ikel mai galit ke: “Gamit mətoləboii tia ke sanor hən nə-kai-tasi-an sinamit namttovi Ju hən namtbītah mai o hən namtbēmədoŋ təban avan

ideh savi Ju. Be aGot eʋusan ginau ke sanisor husur avan ideh ke tosa o ke aGot tomətahūni.

²⁹ Imaienan nəboŋ gotosəvat galit hən ləbesəhar ginau, nogəmai, nəsake nodədas nəbēgəmai. Nuke neus gamito, imabe məttous ginau ke nəbēgəmai?”

³⁰ Ale aKornelius isor vari ke, “Evi nəmariboŋ tovat tovan, len namityal egai totor ut mədau, nusor tuʋ. Vəha-sua ŋai avan sua tosun nahurabat tobilbil eil a m̄o hən ginau

³¹ ike, ‘Kornelius, aGot esəsəloŋ hən na-sor-tuʋ-an sam̄ tia mai inau gat naviolan sam̄ van hən alat lotopar tite.

³² Imaienan, gesəvat alalum̄an vi Joppa hən ləbesəhar təlmam hən avan sua nahəsan aSimon lotokisi hən aPita. Atenan itoh mai aSimon togol natit gail hən nahurhurivatvat, naim san ipat bitas.’

³³ Husur enan, vəha-sua ŋai nosəvat galit hən ləbesəhar gaiug. Sipa len nagəmaian sam̄. Gagai namtutoh gegai len nəhon aGot hən namtbesəsəloŋ hən natit p̄isi Nasuḅ tokele tia ke gaiug gəb̄ikele mai ginamito.”

³⁴ Beti aPita etuḅat hən b̄isor ike, “Gagai noləboii ke tokitin ke naʋide siGot ep̄itoʋ van hən nəvanuan p̄isi, ideh satile.*

³⁵ Imagenan, nəvanuan naut p̄isi lototəŋedur van hən aGot mai lotogol nəsa tonor, ehəhaʋur hən ləbēgəm həni.

³⁶ Mətələboi napisulan aGot topisul həni van hən alat a Israel tia, napisulan tokel na-kel-uri-an tovoi toke, nəvanuan eləboi b̄ikad navoivoian mai aGot

* **10:34:** Deu 10.17

len aYesu Kristo tovi Masta hən nəvanuan tiltile gail
 p̄isi.

³⁷ Mətöləboi nəsa tovisi len naut a Jutea totuḅat a
 Kalili husur nəbaptaisan aJon tokel uri.

³⁸ Mətöləboii am ke aGot tovəhas aYesu ta
 Nasaret hən aNunun mai nədaḅan, gol ke, gai
 iyar tur len naut p̄isi ale igol navoian mai igol alat
 natəmat tobaḅis gat galito, lumaur, bathut aGot
 totah maii.

³⁹ Ale ginamit namtoris ləboi natit p̄isi aYesu
 togole len naut a Jutea mai a Jerusalem. Galit
 lutahətah həni tomat len nəhai sua,

⁴⁰ be aGot ilav kuvi dan nəmatan len nəmariboḅ
 totor, ale igol ke evisi hən nəvanuan ləbələboi
 ləḅerisi.

⁴¹ Nəvanuan p̄isi ləsarisi, be ginamit aGot
 totabtabuh len ginamit tia, namtorisi hən
 namtbikel uri. Nəboḅ aYesu tole məhat dan
 nəmatan, ginamit namtuhan maii, namtomun
 maii.

⁴² Isor idaḅ mai ginamito ke namtikel uri mai
 nəvanuan gail ale kel koti ke aGot totabtabuh lan
 hən ḅepəpəhun navoian dan nəsaan hən alat lo-
 tomaur sal mai alat lotomat tia.

⁴³ Ahai kelkel ur gail p̄isi lutos husur aYesu, lukel
 uri ke, len nahəsən aYesu, nəvanuan gail p̄isi lotoriḅ
 nəlolit lan, aGot dereh teruḅat nəsaan salit dan
 galito.”*

⁴⁴ Nəboḅ aPita tokəmaienan sal, aNunun aGot
 eḅis len galit p̄isi lotosəsəlōḅ hən nasoruan.

⁴⁵ Nəvanuan nadələomian lotovi Ju, lototah mai
 aPita, losəhoḅut husur aGot tovr san aNunun len

* **10:43:** Isa 53.11

alat ləsavi Ju am. Loləboii ke toviol hən aNunun mai galito

⁴⁶ husur losəsəlōj hən galit lotosor len nasoruan tiltile gail, mai lotosor sal suh nəyalyalan siGot. Beti aPita ike,

⁴⁷ “Avan ideh satikai tas galit hən ləb̃ibaptais hən nəwai, husur aGot eviol hən aNunun mai galito suñan gidato.”

⁴⁸ Na ikel buni ke libaptais len nahəsan aYesu Kristo. Beti lous aPita hən bitoh mai galito hən nəmariboŋ galevis am.

11

APita isor vəsvəsai nəsa tovisi hən gəlaru, gai mai aKornelius

¹ Ahai pispisul gail mai nəvanuan nadəlomian gail len naut a Jutea losəsəlōj həni ke alat ləsavi Ju am lodəlom nasoruan siGot tia.

² Na nəboŋ aPita tobar naut a Jerusalem, alat siYesu lotonau masuṽ hən na-tiv-dalusi-an, lusor tasi ke,

³ “Gaiug goḃis len naim silat ləsəkad na-tiv-dalusi-an* ale guhan mai galito!”

⁴ Beti aPita ikel mai galito hən natit p̃isi tovisi tuḃat len natuḃatan van vəbar nagilen. İke:

⁵ “Ginau nusor tuṽ səḃogw len navile Joppa, ale nokəta ḃerḃer, noris natit hun nabiltikaliko nəhau tovat lotobaŋis nagilen tovat han, ale evi pan dan nəmav, egəm hən ginau.

* **11:3:** Len nasoruan ta m̃o, naJu gail lukad na-tiv-dalusi-an be alat ləsavi Ju ləsəkade. Ale avan ideh tohan mai nəvanuan savi Ju eḃur kotov nalo seju gail.

⁶ Nəboŋ notokəta vi lan, noris narivatvat tiltile gail, galevis lotovi rivatəvat katkat, ale nəmat mai naməhob gail mai nəman naməsav gail.

⁷ Nosəsəloŋ hən nadoldol tokel mai ginau ke, ‘Gile məhat Pita, paru bun naməŋod. Hani!’

⁸ Be nusor vari ke, ‘Aoa Nasuḅ, sanigole! Nəsariŋ natideh tosa o tokolkol len nabuŋogw boŋ ideh.’

⁹ Nadoldol len nəmav isor var ginau tətəs ke, ‘Sagekis natideh ke tosa aGot togol toveveu.’

¹⁰ Imagenan vəha-tor, ale natit p̄isi evi məhat vi lan nəmav.

¹¹ Be məteris! Alalunian itor, aKornelius tosəvat galito a Sisarea gəm hən ginau, logəm pəpadaŋ hən naim nototoh lan.

¹² ANunun aGot ikel mai ginau ke nivan mai galito, saninau masuḅ husur natilean salit ləsavu Ju. Ale nuvan, alategai, lotoməlevtes lotokad nadəlomian, galit am luth mai ginau, ale namtuvan, namtoḅis lohoim naim sitea a Sisarea.

¹³ Ihol mai ginamito husur gai toris aŋel sua toil lohoim san toke, ‘Gesəvat galevis vi Joppa hən ləḅesəhar təlmam hən aSimon lotokisi hən aPita.

¹⁴ Gai tikel ur napisulan sua. Len napisulan enan, aGot dereh tilav kuv gaiug mai nəbathudud sam̄ dan nəsaan samito.’

¹⁵ Nəboŋ notosor kəkereh ŋai, aNunun aGot eḅis len galit sunian toḅis len gidato len nəboŋ ta m̄o.

¹⁶ Len nəboŋ enan nunau gat nəsa Nasuḅ tokele ke, ‘Ajon ibaptais hən nəvanuan gail hən nəwai be aGot dereh tibaptais hən gamito hən aNunun.’*

¹⁷ Imaienan, aGot ḅeviol mai galit naviolan toḅitoḅ hən nəsa toviol həni mai gidato nəboŋ dat-

* **11:16:** Uman 1.5

tokad nadələmian len Nasuḅ aYesu Kristo, ginau ase hən ke nəḅeil kəkol hən aGot?”

¹⁸ Nəḅoŋ lotosəsəloŋ hən aPita tonoŋ, ləsasor am be lusor sal suh aGot, luke, “Imagenan beti, aGot eviol hən nəḅisal mai alat ləsavi Ju tu hən ləḅipair dan nəsaan, hən ləḅikad nəmauran.”

Alat siYesu len naut a Antiok

¹⁹ Alat lotogam pəpəhw dan na-ləŋon-isa-an husur nəmatan siSteven, luvan vəbar naut a Fonisia, a Saiprus mai a Antiok.* Lukel ur nasoruan husur aYesu, be lukele mai naJu gail ŋai.

²⁰ Avil galit galevis, auleSaiprus mai auleSairin gail, lovi Antiok ale lotuḅat sor mai alat a Kris am. Lukel mai galit hən na-kel-uri-an tovoi husur Nasuḅ aYesu.

²¹ Nədaŋan siNasuḅ ipat len galito, ŋa nəvanuan isoḅur lodələm napisulan salito ale lupair van hən Nasuḅ.

²² Na-kel-uri-an hən natgalenan ibar alat siYesu len naut a Jerusalem ale losəvat aParnapas vi Antiok.

²³ Nəḅoŋ tobar naut enan eris ləḅoii ke aGot toviol kəmas hən navoian mai galito. Ale aParnapas ikemkem həni, igol loləŋon ivoi am len nəlolito, ikel mai galit ke lidəŋ len Nasuḅ, leriŋ kot nəlolit len Nasuḅ, il gəgat lan.

²⁴ AParnapas evi naulumian tovoi, topul hən aNunun aGot mai nadələmian. Nəvanuan isoḅur losəsəloŋ həni ale loriŋ nəlolit len Nasuḅ.

²⁵ Beti aParnapas evi Tarsus hən ḅidoŋ aSol.

* **11:19:** Uman 8.1-4

²⁶ Nəboŋ tosaḅi, esəhari van vəbar naut a Antiok. Len nasihau enan kavkav gəlaru aruḅonḅon mai alat siYesu, mai aroṽusan galit isoḅur. Len naut a Antiok evi metəkav lotokis ahai susur gail hən naKristen.

²⁷ Len nəboŋ enan, ahai kelkel ur galevis loriŋ naut a Jerusalem lovi pan vi Antiok.

²⁸ Galit sua, nahəsan aAkapus, ile məhat hən ḅikel ur nəsa aGot tokel maii ke, dereh navile a pan kavkav tipar hanian buni. Natenan evisi nəboŋ aKlautius tovi Sisa len naut a Rom.*

²⁹ Nə ahai susur gail lunau koti ke, ləḅikad nəvat, leviol hən galevis mai nəbathudud nadəlomian loto-tohtoh len naprovens Jutea hən ḅevi tarhət salit ei.

³⁰ Imaienan losəvat aParnapas mai aSol hən ləḅilav naviolan en salito mai alat lotoil a m̃o len naut a Jerusalem.

12

Aŋel sua ilav kuv aPita dan naim bəbaŋis

¹ Len nəboŋ galenan aHerot Akrippa* tovi kiŋ itah gat alat siYesu galevis husur ike temədas bun galito.

² Gai igol nasoltia ita bun aJemes, aṽan aJon hən naḅu nəbalan.

³ Nəboŋ aHerot toris ke alat lotoil a m̃o hən naJu gail lotohəhaṽur hən natenan, esəvat nasoltia gail hən ləḅitah gat aPita am. Igole len nəboŋ gail hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan tovi nəhanan sua ta sutuai seJu gail.

* **11:28:** Uman 21.10 * **12:1:** AHerot egai evi aHerot Akrippa, aməhaibən aHerot toyalyal.

4 Nəboŋ lototah gat aPita tonon, aHerot erinġ len naim bəbaŋis, natuhluvoh tovat hən nasoltia tovatvat lan lokətkəta kəkol həni. AHerot ike tikot hən aPita len nəhon nəvanuan p̄isi, nəboŋ Nəhanan hən nəPasova b̄inon.†

5 Na lokətkəta kəkol hən aPita len naim bəbaŋis, be alat siYesu lusor tuv̄ tabtab van hən aGot m̄osi.

6 Len nalenmariug enan a tahw hən nəboŋ aHerot b̄ikot həni, aPita ipat buŋbuŋol rivuh hən nasoltia eru, natsen‡ eru artobaŋis gati, ale nasoltia gail am lokəta kəkol hən nabopita hən naim bəbaŋis.

7 Vəha-sua ŋai aŋel sua siNasuḅ evisi, ale nañial emñial lohohim. Aŋel iḅas aPita tarhəben ike, “Gile məhat tutut!” ale natsen aruteh dan navəlan gəlaru.

8 Beti aŋel ikel maii ke, “Gepitavis nəhau tutuv̄ sañ, vələs naributbut gəlaru.” Ale aPita igole. Aŋel ike, “Geruŋ gol gaiug hən nahurabat naut susus sañ ale gehusur ginau!”

9 Na aPita evivile husur aŋel be etətan hən ke nəsa aŋel togole ekitin o sakin. Inau ke toris na-kətarisi-an ŋai.

10 Gəlaru aruv̄ot pəpadaŋ hən naut eru nasoltia lotokətkəta kəkol hən naut toru enan len naim bəbaŋis, ale arubar nabopita tovi metəlai tovan hən nabiltivile. Esəŋav səbon m̄os gəlaru ale aruyar tur lan. Nəboŋ artobar nagilen naḅisal tomagugun sua, vəha-sua ŋai aŋel erinġ aPita.

11 Beti aPita tomadhaləboii ke tovivile kitin ike,

† **12:4:** *Nəhanan hən NəPasova* evi nəhanan seJu gail husur lohəhavur hən nəboŋ aGot togol ahai a m̄o gail p̄isi silat a Ijip lumat be səbar alat a Israel. ‡ **12:6:** *Natsen* evi nəhau metəlai tokad naḅur gail tomarmarikot.

“Gagai noləboi koti ke Nasuḅ esəvat aṅel san hən ḅilav kuv ginau dan navəlan aHerot mai dan natit ḅisi naJu gail lotonau ke tevisi.”

¹² Nəboṅ aPita tonau ləboii, evi lan naim siMeri, anan aJon nahəsan togon aMak. Nəvanuan tosəbur luḅon ei hən ləḅisor tuṽ.

¹³ APita ideldel len nabopita ta vivile, ale naven-sus tovi slev, nahəsan aRota egəm hən nabopita hən ḅesəsəloṅ.

¹⁴ Nəboṅ tosəsəloṅ ləboi nadolon aPita, ikemkem masuṽ ṅa igam təlmam, sasəṅav həni, ikai ke, “APita eil bopita!”

¹⁵ Lukel maii ke, “Gaiug govinu!” Nəboṅ tokelkel tətəs həni ke ekitin, luke, “Hum ma tovi aṅel san.”

¹⁶ Be aPita ideldel sal. Beti nəboṅ lotosəṅav həni, lorisi, lumaṅmaṅ habat.

¹⁷ APita eḅil hən navəlan ke leməḁau, ale isor husur naḅisal Nasuḅ togole tolav kuvi dan naim bəbaṅis. Ale ikel mai galit ke, “Mitikel natgalenan mai aJemes mai alat sidat gail,” beti eriṅ naut enan, evi lan naut tile.

¹⁸ Len nadudulan nasoltia gail lunau səbuer hən nəsa tovisi hən aPita, loləṅon isa masuṽ.

¹⁹ Nəboṅ aHerot togol nadoṅian hən aPita səbuer, eus taltal hən alat lotokəta kəkol hən aPita husur nə-gam-yav-an san ale aHerot ikele hən nasoltia tile gail ke ligol galit limat. Nəboṅ aHerot togole tonəṅ, eriṅ naut a Jutea evi Sisarea, ale itoh ei.

Aṅel sua siNasuḅ igol aHerot imat

²⁰ Len nəboṅ enan nəlon aHerot epəṅas alat a Tair mai a Siton, eṽitṽituh mai galito. Beti

galito luḅon len nənauan sua hən ləbisor maii. Nəbilitivanuan nauman siHerot, nəhəsan aPlastus, idam̄ mai galit ke tevi tarhət salito, ale lous ke likad natəmat mai aHerot, asike luḅal am. Lousi maienan husur loṽur p̄is nəhanian halito len naut siHerot.

²¹ Len nəboṽ hən nəḅonan, aHerot tosun nahurabat tobilbil, ebətah len nəbilitihai bətbətah san ale ikel nasoran san mai galito ei.

²² Alat lotoḅonḅon ei lukaikai ke, “Nagot sua sator, savi vanuan.”

²³ Vəha-sua ṽai, aṽel siNasuḅ iṽas aHerot husur gai sator gol galit, saputsan nəhəsan aGot, ṽa natugulas gail luhani, imat.

²⁴ Be nasoruan siGot iperperṽan naut gail am, nəvanuan isoḅur am losəsəloṽ hən̄i, loriṽ nəlolit len aYesu.

²⁵ Nəboṽ aParnapas mai aSol artolav nəvat mai alat siYesu len naut a Jerusalem tonoṽ, arotəlmam vi Antiok, ale aJon Mak itah mai gəlaru.

13

ANunun aGot itabtabuh len aParnapas mai aSol

¹ Len alat siYesu len naut a Antiok, ikad ahai kelkel ur gail mai ahai p̄usan gail: aParnapas, aSimeon lotokisi hən aNiker*, Lusius a Sairin, aManaen (lotohisi mai aHerot Antipas†) mai naməkot aSol.

² Nəboṽ lotolotu hən Nasuḅ mai ləsəhan, aNunun aGot ike, “Mititabtabuh len aParnapas mai aSol

* **13:1:** *Niker* namilen mermer len nasoruan ta Kris. † **13:1:** *AHerot* egai evi aHerot Antipas anatan aHerot toyalyal.

mōs ginau hən arbigol nauman notokis gəlar hən i
tia.”

³ Na nəboŋ ləsəhan, lotosor tuŋ tonon, lorin
navəlalit len gəlaru mai losəvat gəlaru van.

AParnapas mai aSol len naut a Saiprus

⁴ Imagenan aNunun aGot esəvat gəlaru van ale
arovi Seleusia bitas. Arusah len nabiltibot, aru-
wol vi lan naholoul Saiprus.

⁵ Nəboŋ artobar naut a Salamis, navile sual
a Saiprus, arukel ur nasoruan siGot len naim
naŋonŋonan gail seJu. Arukad aJon Mak am hən
toun mai gəlaru.

⁶ Nəboŋ lotolavutur len naholoul kavkav van
vəbar naut a Pafos, lusəb naJu sua, nəvanuan
nabehi tovi ahai kelkel ur gəgəras, nahəsan
aParyesu.

⁷ Gai itah mai aSerkius Paulus tovi gavna len
naut a Saiprus. Agavna enan evi nəvanuan toləboi
natite ale episul hən aParnapas mai aSol gəmai hən
bəsesəlon hən nasoruan siGot.

⁸ Be nəvanuan nabehi enan, nahəsan aElimas len
nasoruan ta Kris, isor tas gəlaru ale igol risi ke
agavna asike edəlom nəsa artokel uri.

⁹ Beti aSol, nahəsan togon aPol, topul hən
aNunun aGot, ekəta mətaltal van hən aElimas ike,

¹⁰ “Gaiug gopul hən naliblibonan mai
nagəgərasan, govī anatun natəmat, govī enemi
hən natit pisi tonor. Gugol naŋisal tonor siNasub
ihəb tabtab, gesib hən iŋais?

¹¹ Gagai Nasub tipansem gaiug. Dereh gevi
metbesw. Len nəmaribon galevis dereh gedədas

gəbəkəta ris nəyal!” Vəha-sua ŋai namətan aru-
motmot ale itaŋtaŋ kitev avan ideh hən bətəgau
navəlan hən bəsəhari.

¹² Nəboŋ agavna enan toris nəsa tovisi, ikad
nadəlomian husur iŋaŋ len naŋusanan husur Na-
sub.

APol mai aParnapas len naut a Antiok a Pisitia

¹³ APol mai alat lototah maii loriŋ naut a Pafos,
luwol vi Perka len naut a Pamfilia. Be aJon Mak
eriŋ galito, etəlmam vi Jerusalem.

¹⁴ Loriŋ naut a Perka luvahut van vəbar naut a
Antiok, navile sual a Pisitia. Len nəSappat lobis
lohoim len naim naŋonŋonan seJu ale lobətah.

¹⁵ Nəboŋ naŋuruŋian hən nalo siMoses mai
natosian sihai kelkel ur gail tonəŋ, alat lotoil a
mō len naim naŋonŋonan seJu ləpisul van hən
galit ke, “Bathudud, mətʔbikad nasoruan b̄igol
namtʔbeləŋon b̄ivoi am len nəlonamito, mitikele
bai.”

¹⁶ Ŋa aPol eil, eḅil hən navəlan ke lemədau
ale ike, “UleIsrael gail mai gamit mətsavi Ju be
məttomətahw len nəyalyalan siGot, mətesəsəloŋ hən
ginau!

¹⁷ AGot silat a Israel ilekis hən atəmadat ta sutuai;
igol galit lusəbur masuʔ nəboŋ lototohtoh hum
nametʔos gail len naut a Ijip. Len nədaŋan san
totibau esəhar galit dan naut enan.*

¹⁸ Naut kəmas lotohaihai, gai itah mai galit van
vəbar nasihau tovi 40 len naut masmas.*

* **13:17:** Exo 1.7, 12.51 * **13:18:** Num 14.34; Deu 1.31

19 Beti iðal səhor þis naluṽoh lotoməlevru hən nametḃos len naut a Kenaan, ale epəpəhun nətan salit mai nəvanuan san gail*

20 Natgalenan evisi len nasihau tovi 450. Ale aGot itabtabuh len nəmatsistret lotoil a mō hən galito vəbar aSamuel tovi ahai kelkel ur.*

21 Beti nəvanuan gail lousi hən nakiṽ, ṽa aGot itabtabuh len aSol, anatun aKis, nahəmar san tovi Penjamin, tovi kiṽ nasihau tovi 40.*

22 Be aGot idakuv aSol, igol aTevit evi kiṽ salito. Isor ivoi husuri ke, ‘ATevit, anatun aJesse, evi naulumān notoləmas buni; gai dereh tigol natit þisi notoləḃoni.’*

23 Len nəpasusan siTevit, aGot itabtabuh len avan sua, hum tokel gati a mō, hən tolav kuv alat a Israel dan nəsaan salito, nahəsan aYesu.

24 A tahw hən nagəmaian siYesu, aJon ikel uri tia mai alat a Israel þisi ke limaspair dan nəsaan salito, limasbaptais.*

25 Nəbəḃəḃ nauman siJon pəpadaṽ hən tonəḃ aJon ike, ‘Gunau ke ginau ase? Aoa, nəsavi atenan. Be atenan egəḃ a tahw len ginau, ginau novi ut kəmas ṽai, nəsanor kasi hən nəḃisah ruḃat nəhau hən naributbut san.’*

26 “Bathudud siApraham mai gamit mətsavi Ju məttomətahw len nəyalyalan siGot, aGot episul gəḃ hən gidato, episul hən napisulan egai hən nəlavkuvian dan nəsaan.

* **13:19:** Deu 7.1; Jos 14.1 * **13:20:** Jdg 2.16; 1Sam 3.20 * **13:21:**

1Sam 8.5, 19, 10.21 * **13:22:** 1Sam 13.14, 16.12; Psa 89.20

* **13:24:** Mak 1.4; Luk 3.3 * **13:25:** Mat 3.11; Mak 1.7; Luk 3.16;

Jon 1.20, 27

27 Alat a Jerusalem mai alat lotoil a m̃o sal-ito l̃asak̃eta l̃eboi aYesu enan, ke aGot totabtabuh lan, lot̃etan h̃en nasoruan sihai kelkel ur gail lot̃oŭuruñi len ñeSappat p̃isi. Na lugol ñesa ahai kelkel ur gail lotokele, isarpoh: len ñenauan salit, timasmat.

28 L̃əs̃əs̃ab̃ natideh tonor h̃en b̃imat sile, be naut k̃emas natenan, lous aPilate h̃en b̃igole b̃imat.*

29 Ñəboŋ lotogol natit p̃isi ahai kelkel ur gail lototos husuri tonon, lupat kuvi vi pan dan ñəhai, loriñi ipat len naburhuvat tovi b̃urhes.*

30 Avil aGot igol ile m̃əhat dan ñəmatan,

31 ale alat lotoyar maii g̃əm a Kalili vi Jerusalem, lori si len ñəmariboñ tosobur.* Gagai galit lusor husuri mai ñəvanuan sidato, lukel ur ñesa lotoris togole mai ñesa lotos̃əs̃əloñ h̃en tokele.

32 “Ginam̃eru, namruk̃el mai gamito na-kel-uri-an tovoi egai ke: Ñesa aGot tokel gati mai at̃əmadat ta sutuai,

33 igol isarpoh m̃os gidato, anatulito. Igole ñəboŋ tolav kuv aYesu dan ñəmatan. Suñan aTevit totosi len ñəb̃e na-ṽəha-ru-an ke,

“Gaiug govi aNatugw uluñan, dam̃əŋai ginau nog̃əm vi T̃əmañ.’* ”

34 AGot igol ile m̃əhat dan ñəmatan h̃en asike b̃ibos ñətan. Imai enan aGot ek̃əmaiegai ke,

“Ñeviol mai gamito h̃en ñesa notokel gati mai at̃əmamit ta sutuai aTevit.’* ”

35 Na len ñəb̃e sual am aTevit ike,

* **13:28:** Mat 27.22-23; Mak 15.13-14; Luk 23.21-23; Jon 19.15

* **13:29:** Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42

* **13:31:** Uman 1.3 * **13:33:** Psa 2.7 * **13:34:** Isa 55.3

“ Gəsədañ hən Nəvanuan Sañ biḅos nətan.*

³⁶ Husur nəboḅ aTevit tomaur sal, igol þis nəsa aGot toləḅoni, ale ipat len nəmatan, lotavuni mai atəman gail ta sutuai, ale niben iḅos nətan.

³⁷ Avil atenan aGot togol tole məhat dan nəmatan, atenan saḅos nətan.

³⁸ Bathudud, husur natgalenan, namtukel uri mai gamito hən mətbeləboii ke, len aYesu, aGot eləboi ḅeruḅat nəsaan samito.

³⁹ AGot eriḅi ke nəvanuan þisi lotokad nadələmian len aYesu, lunor len nəhon, len nəsa aYesu togole. Be nalo siMoses edədas ḅeriḅi ke avan ideh tonor len nəhon aGot.

⁴⁰ Mətelələgau hən ke nəsa aḅai kelkel ur gail lotokele satevisi hən gamito. Lokəmaiegai ke,

⁴¹ “ Məteris, gamit məttosor viles ginau, mitiþaḅ ale mitimat!

Dereh nigol natsua len nəboḅ samito,

ale asike mətodələmi ke tokitin,

naut kəmas avan ideh ḅikel husuri mai gamito.’ ”*

⁴² Nəboḅ aPol mai aParnapas artovivile, nəvanuan gail lous gəlaru hən arḅisor husur natgalenan tətəs len nəSappat togon.

⁴³ Nəboḅ naḅonan tonon mai lotopəpəhw, naJu tosoḅur mai alat ləsavi Ju lotohusur kitin hən aGot, lohusur aPol mai aParnapas. Arusor mai galito ale arukel mai galit ke leriḅ nələlit len aGot toviol kəmas hən navoian mai galito.

⁴⁴ Len nəSappat togon pəpadaḅ galit þisi len naḅiltivile enan luḅonḅon hən ləḅesəsələḅ hən nasoruan siNasuḅ.

* 13:35: Psa 16.10 * 13:41: Hab 1.5

⁴⁵ Nəboŋ alat lotoil a m̄o hən naJu gail lotoris naluʋoh, lutabulol bulos gəlaru ale lusor tastas nəsa aPol tokele, lusor mədas nahəsan.

⁴⁶ Beti namətahwan eḅuer, aPol mai aParnapas arusor idaŋ var galit ke, “Inor hən namrtokel ur nasoruan siGot mai gamit metəkav. Be bathut məttomətahuni, gamit mətugol imasil ke mətsanor hən mətḅikad nəmauran vi sutuai. Husur enan gagai namroriŋ gamito, namrulav nasoruan siGot mai alat ləsavi Ju.

⁴⁷ Husur Nasuḅ aGot ikele hən ginamit tia ke,
 “Ginau nugol gaiug govi namial m̄os alat ləsavi Ju,
 hən gəḅikel ur nə-lav-kuvi-an dan nəsaan
 mai nəvanuan p̄isi len navile a pan
 kavkav.’ ”*

⁴⁸ Nəboŋ alat ləsavi Ju lotosəsəloŋ hən natgale-nan, lohəhaḅur ale lusal suh nasoruan siNasuḅ. Galit p̄isi aGot totabtabuh len galit hən ləḅimaaur vi sutuai, lodəlom nasoruan enan.

⁴⁹ Nasoruan siNasuḅ iperŋan naut p̄isi lotodar vis naut enan.

⁵⁰ Avil alatpəhaḅut lotoḅat nəhes lotolotu hən aGot, mai alalum̄an lotoil a m̄o len nabiltivile enan, naJu gail lugol ke lotomətahun aPol mai aParnapas. Ale lomədas tabtab hən aPol mai aParnapas beti lohut gəlaru dan naut en salito.

⁵¹ Nə gəlaru arudardar hən narielaru hən nəmasiav naut enan ḅimakuv hən ḅimasil ke aGot tomətahun galito, dereh tipansem galito.‡ Beti arovi Ikonium.

* **13:47:** Isa 42.6, 49.6 ‡ **13:51:** AGot igol imagenan husur galit lomətahun nasoruan husur aYesu.

⁵² Ale ahai susur gail lopul tabtab hən nakemke-
man mai aNunun aGot.

14

APol mai aParnapas len nabiltivile Ikonium

¹ Len naut a Ikonium aPol mai aParnapas arovi
lan naim nabonbonan seJu hum nañide səlaru. Na-
soruan səlaru igol isobur lukad nadəlomian, naJu
gail mai alat a Kris.

² Be naJu galevis lotohaihai, lugol alat ləsavi Ju
nəlolit epəņas nəvanuan nadəlomian gail.

³ Imaienan aPol mai aParnapas arutoh ebəlav ei.
Arsamətahw, arusor mōs Nasuḅ. Ale Nasuḅ igol
pərpə hən ke, napisulan artokele husur navoian
toviol kəmas hən ekitin, bathut len nədaŋan san
aroləboi arḅigol namerikel gail.

⁴ Alat lototoh len navile enan lopəpəhw. Gale-
vis lohusur nənauan seJu gail, galevis lohusur
naḅusanan sihai pispisul eru enan.

⁵ Alat ləsavi Ju, naJu gail mai alat lotoil a mō
hən galito, lusor utaut hən ke, lemədas gəlaru ale
letubun gəlaru.

⁶ Nəboŋ artoləboii ke ḅimaienan, arugam yav vi
lan nabiltivile eru, a Listra mai a Terpe len naut a
Likaonia.

⁷ Len nəyaran səlaru pəpadaŋ hən nabiltivile eru
enan, arukelkel na-kel-uri-an tovoi mai nəvanuan
gail.

APol mai aParnapas len naut a Listra

⁸ Len naut a Listra ikad avan sua tobətah, narien
gəlar p̄isi arugau. Nəboŋ lotopasi, imaienan tia.
Gai səyar boŋ ideh.

9 Atenan esəsəlon̄ hən aPol nəboŋ tosor. APol ekəta van həni ale eris ləboii ke tokad nadələmian hən ħimaur.

10 APol ikai habat van həni ke, “Gile məhat len nariem̄! Geil!” Ale aten emələh vi məhat, etuḅat yar.

11 Nəboŋ naluḅoh lotoris nəsa aPol togole, lukai len nasoruan ta Likaonia ke, “Nagot gail logəm vi pan hən gidato, logəm vi vanuan.”

12 Lokis aParnapas hən aSeus mai aPol hən aHermes husur aPol tokel ur nasoruan.*

13 Ikad naim nalotuan siSeus vivile hən nəbiltivile. Ahai tutumav siSeus esəhar nəbuluk ulum̄an gail lotowan nahorasal van hən nametləkau hən nəbiltivile, husur gai mai naluḅoh luke letutumav van hən gəlaru.

14 Avil nəboŋ ahai pispisul eru, aParnapas mai aPol artosəsəlon̄ hən natenan, arutar nahurabat səlaru, arom̄ur van hən naluḅoh, arukai ke,

15 “Lalum̄an, imabe mətugol nategai? Namrovi vanuan ŋai sum̄an gamito. Namrogəm hən namrbikel na-kel-uri-an tovoi mai gamit hən mətḅipair dan natgaleg lotodədəs ləḅevi tarhət samito, van hən aGot tovi nəkadun nəmauran. Gai igol nəmav mai nətan mai nətas mai natit p̄isi loto-suh len gail.*

16 Sutuai tia idam̄ həni ke naluḅoh hən nəvanuan tiltile gail lotohusur naḅisal salit v̄isusua.

17 Naut kəmas natenan, igol nəvanuan p̄isi loləboi ləḅeris ləboi gai len navoian togole. Eviol hən naus togəm len nəmav, eviol hən nəhanian toḅan

* **14:12:** *ASeus eil a m̄o hən nagot p̄isi silat a Kris, aHermes evi nagot sua tovi ahai pispisul sinagot salit gail.* * **14:15:** Exo 20.11; Psa 146.6

len nəboŋ han; igol ke məttopul hən nəhanian mai nəlomit topul hən nakemkeman.”

¹⁸ Be naut kəmas artokəmaienan, arusaŋi ke idan hən arŋigol ke ləbesib hən natutumavan salito.

¹⁹ Beti len nəboŋ tile naJu galevis logəm len naut a Antiok mai a Ikonium, ale lupair hən nənauan sinaluʋoh van hən galito. Lotuʋ aPol ke timat ale loliv gargari vivile len nəbiltivile husur lunau ke tomat.

²⁰ Be nəboŋ ahai susur gail lotoʋon il garu hən aPol, ile məhat, iyar təlmam van hən nəbiltivile. Pelan han aPol mai aParnapas aroriŋ naut a Lистра, arovi Terpe.

aPol mai aParnapas arotəlmam vi Antiok a Siria

²¹ Arukel na-kel-uri-an tovoi len naut a Terpe ale lusoʋur logəm vi hai susur siYesu gail. Beti arotəlmam vi Lистра, Ikonium mai Antiok.

²² Arugol ahai susur gail ludaŋ am, arugol loləŋon ivoi am len nəlolito hən ləbeil gəgat len nadəlomian. Aruke, “Datimasdaŋ ʋur na-ləŋon-isa-an tosoʋur hən datʋebis len natohan pipihabəlan aGot.”

²³ aPol mai aParnapas arutabtabuh len ahaʋut galevis hən ləbeil a mŋo hən alat siYesu len naut ʋisusua. Arusor tuʋ, arsəhan, ale aroriŋ galit len navəlan Nasuʋ, gai lotoriŋ nəlolit lan.

²⁴ Nəboŋ artoyar tur len naut gail a Pisitia, arubar naut a Pamfilia.

²⁵ Ale len naut enan, nəboŋ artokel ur nasoruan len nəbiltivile Perka tonon, arovi pan vi Attalia bitas.

²⁶ Aroriŋ nəbiltivile Attalia, aruwol təlmam vi Antiok. Evi alat siYesu len naut a Antiok lotoriŋ

gəlaru len navəlan aGot m̄os nauman artomad-
haum vurvuri.

²⁷ Nəboŋ artobar naut a Antiok, arous alat siYesu ei hən ləb̄ibon̄bon, ale arukel ur mai galit natit p̄isi aGot togole len naʔonan səlaru maii. Arukel husur naʔisal aGot togole hən ʔesəŋav hən nabopita hən nadəlomian m̄os alat ləsavi Ju.

²⁸ Beti arutoh mai ahai susur gail ei ebəlav.

15

Na-tiv-dalusi-an mai nə-lav-kuvi-an dan nəsaan

¹ Alatevis lotovi Ju logəm a Jutea vi Antiok. Loʋusan nəvanuan nadəlomian gail ei maiegai ke, “Asike ləbetiv dalus gamito məttovi lalum̄an, hum naʋide siMoses, aGot asike ilav kuv gamit dan nəsaan samito.”*

² APol mai aParnapas arusor tas naʔusanan salito ale arusor ʔalʔal mai galito. Nə alat siYesu lutabtabuh len aPol mai aParnapas mai galevis am hən ləb̄evi Jerusalem hən ləb̄isor mai ahai pispisul gail mai alat lotoil a m̄o hən alat siYesu husur naʔusanan enan.

³ Ale alat siYesu losəvat galit vi Jerusalem. Luyar tur len naut gail a Fonisia mai a Samaria, ale len nəyaran salito lusor husur nəpaيران van hən aGot silat ləsavi Ju. Na-kel-uri-an enan igol nəvanuan nadəlomian gail lukemkem masuʋ.

⁴ Nəboŋ lotobar naut a Jerusalem, alat siYesu, ahai pispisul gail mai alat lotoil a m̄o luke, “Ivoi,” mai galito. Beti lukel mai alat a Jerusalem natit p̄isi aGot togole len naʔonan salit maii.

* **15:1:** Lev 12.3

⁵ Nəvanuan nadəlomian galevis lotovi Farisi gail, lule məhat, luke, “Alat ləsavi Ju limaskad na-tiv-dalusi-an mai namtimassor tidaŋ mai galito ke, limasgol husur nalo siMoses.”

⁶ Ahai pispisul gail mai alat lotoil a m̃o luḃonḃon hən ləḃisor husur natenan.

⁷ Nəḃoŋ lotosor ḃalḃal sil naten tobəlav, aPita ile məhat, isor mai galit ke, “Bathudud, mətoləboii ke len nəḃoŋ ta m̃o aGot itabtabuh len ginau, hum gidat sua, hən nəḃikel na-kel-uri-an tovoi mai alat ləsavi Ju, hən ləḃesəsəloŋ həni ale dəlomi.*

⁸ AGot toləboi nəlon nəvanuan p̃isi, igol imasil ke tolekis hən galito, husur ke toviol hən aNunun mai galito suḃan toviol həni mai gidat dattovi Ju.*

⁹ AGot igol ke ləsatile len gidato. Len nadəlomian salito igol nəlolit iveveu.

¹⁰ Imabe mətsədəm̃ hən nəsa aGot togole tia? Mətuke nəlon aGot tipaŋpaŋ a? Imabe mətorin̄ na-gol-husur-nalo-an toməlas habat len alat ləsavi Ju, be gidato mai atəmadat gail ta sutuai datodədas datḃevusi?

¹¹ Satimaienan! Datoləboii ke len navoian aYesu toviol kəmas həni mai gidato, aGot ilav kuv gidato dan nəsaan sidato. Eḃitoḃ hən alatenan ləsavi Ju.”

¹² Galit p̃isi len nəḃonḃonan ləsasor, losəsəloŋ nəḃoŋ aParnapas mai aPol artosor husur namerikel gail aGot togol ke arugole len alat ləsavi Ju.

¹³ Nəḃoŋ artosor tonəŋ, aJemes isor ike, “Mətesəsəloŋ hən ginau.

* 15:7: Uman 10.1-43 * 15:8: Uman 2.4, 10.44

14 Mitinau gat nəboŋ aSimon* tosor vəsvəsai mai gidato, nəp̄isal nametəkav aGot togole nəboŋ togəm təban alat ləsavi Ju, hən b̄ilav dan galito naluṽoh sua hən ləb̄evi esan səb̄on.*

15 Nasoruan sihai kelkel ur gail inor hən nəsa aSimon Pita tokele, hum lototos nasoruan siGot ke,

16 “ ‘Len nəboŋ enan dereh netəlmam ale neum təlmam hən naim nətaṽolen siTevit tomaruŋruŋ, nəsa tomətartar dereh neum təlmam həni ale nigole tehun ta m̄o, nəpasusan siTevit dereh tegəm vi kiŋ tətəs.

17-18 Imaienan galit ṽisi am, nəvanuan naut tiltile gail nahəsagw topat len galito, dereh leusus kitev ginau hən ləb̄eləboi ginau. Nasuḅ aGot togol ke, nəvanuan gail loləboi natgalenan sutuai tia, gai ekəmaienan.’ ”*

19 AJemes isor am ke, “Norin̄i timaiegai ke: sadatigol tidan̄ hən alat ləsavi Ju lotopair van hən aGot.

20 Avil gidat datitos naləbulat van hən galit b̄ike, salihan naməḅod lototutumav həni van hən nəlablab ideh, saligol naitian tosa,† salihan naməḅod lotoban̄is bun navədolon mai salihan o mun nəda.*

* **15:14:** Len nasoruan ta Kris ike Simeon, sake aSimon, be evi nauluṽan sua ṽai, aYesu tokisi hən aPita. * **15:14:** Uman 11.1-18

* **15:17-18:** Amo 9.11-12 † **15:20:** AGot idam̄ hən naitian mai asoam̄ gotolah kitin mai ṽai. Lev 18.6-23. * **15:20:** Exo 34.15-17; Lev 17.10-16, 18.6-23

²¹ Husur ta sutuai lukel ur nəsa aMoses totosi len navile þisi mai loʋuruŋi len naim naþonþonan seJu gail len nəSappat þisi.”

Naloʋulat napisulan van hən alat læsavi Ju

²² Beti ahai pispisul gail, alat lotoil a m̃o mai alat siYesu þisi, lusor saþi ke litabtabuh len galit galevis hən læbesəvat galito vi Antiok mai aPol mai aParnapas. Losəvat galit eru artoil a m̃o hən alat siYesu ei. Nahəsalaru aJutas (lokisi hən aParsappas) mai aSilas.

²³ Arulav naloʋulat egai:

Ginamit, ahai pispisul gail, alat lotoil a m̃o mai alat siYesu, namtutos naloʋulat egai van hən gamit məttovi nəbathudud siYesu mətsavi Ju len naut a Antiok, a Siria mai naprovens Silisia; namtuke “Ivoi!” mai gamito.

²⁴ Namtosəsəloŋ hən ke ginamit galevis luvan hən gamito, be nə-dam-hən-an sinamit eþuer. Lugol gamit nəlomit isa mai nənauan samit ebut-butut husur nəsa lotokele.

²⁵ Imaienan ginamit þisi namtusor saþi ke namtitabtabuh len naulum̃an galevis hən namtbesəvat galito van hən gamito. Lutah mai aParnapas mai aPol, namttoləmas bun gəlaru,

²⁶ artodam̃ hən nəmauran səlaru m̃os nahəsan aMasta sidato, aYesu Kristo.

²⁷ Imagenan namtosəvat aJutas mai aSilas hən gəlar arbikel natgalegai mai gamito toþitoʋ hən namttotosi.

²⁸ ANunun aGot mai ginamito namtukad nənauan esua ke, ivoi ke asike mətovus na-gol-husur-nalo-an toməlas habat, avil nalo galegai tovis ŋai ke:

²⁹ Samtihan naməŋod lototutumav həni van hən nəlablab ideh, samtihan nəda. Samtihan naməŋod lotoban̄is bun navədolon mai samtigol naitian tosa. Məṭbeh̄usur nə-kai-tasi-an galenan, mitigol nəsa tovoi. Enan ηai, pelan.

³⁰ Alat siYesu a Jerusalem losəvat ahai pispisul gail vi Antiok. Nəboŋ lotobar naut enan, lugol alat siYesu luḃonḃon ale lulav nalobulat mai galito.

³¹ Nəboŋ nəvanuan gail lotovuruŋ nalobulat enan, lukemkem masuṽ husur igol loləŋon ivoi am len nəlolito.

³² AĴutas mai aSilas, gəlaru artovi hai kelkel ur, arusor habat hən arḃigol alat lotokad nadəlomian ləḃeləŋon ḃivoi am len nəlolito mai ləḃidaŋ am.

³³⁻³⁴ Nəboŋ artotoh len nəmariboŋ galevis, nəvanuan nadəlomian gail losəvat gəlar təlmam vi Jerusalem len navoian hən arḃetəlmam van hən alat lotosəvat gəlar vi Antiok.‡

³⁵ Be aPol mai aParnapas arutoh len naut a Antiok. Gəlaru mai isobur am loḃusan, lukel ur nasoruan siNasuḃ.

APol mai aParnapas aropəpəhw

³⁶ Husur nəmariboŋ galevis, aPol isor mai aParnapas ke, “Daretəlmam vi lan nabiltivile ḃisi dartokel ur nasoruan siNasuḃ lan hən darḃeris alat lotokad nadəlomian ke lumabe.”

³⁷ AParnapas ike tesəhar aJon lotokisi hən aMak mai gəlaru.

‡ **15:33-34:** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən nasoruan egai:

³⁴ *Be aSilas ike titoh ei.*

³⁸ Avil aPol idañ ke, husur atenan togam dan gəlaru len naut a Pamfilia ale sətah mai gəlar len nauman, saaresəhari.*

³⁹ Arusor bəlbəal habat ŋa aropəpəhw, ale aParnapas esəhar aMak, aruwol vi Saiprus.

⁴⁰ Be aPol ilekis len aSilas, ale nəboŋ ahai susur gail lotoriŋi len navəlan aGot, eriŋ naut enan.

⁴¹ APol mai aSilas aruyar tur len naut gail a Siria mai naprovens Silisia, arugol alat siYesu gail ludaŋ am.

16

ATimoti itah mai aPol mai aSilas

¹ APol iyar van vəbar naut a Terpe mai a Listra. Len naut a Listra ikad ahai susur sua nahəsan aTimoti, anan evi Ju tokad nadəlomian, be atəman evi uleKris.

² Alat lotokad nadəlomian len naut a Listra mai a Ikonium luke gai evi vanuan tovoi.

³ APol ike aTimoti titah maii len nəyaran san, ale esəhari hən bətiv dalusi bathut naJu gail lotosuh len naut galenan, husur galit pisi loləboii ke atəman evi uleKris.

⁴ Len nə-yar-tur-an salito len nabiltivile gail, lukel mai alatenan nə-kai-tasi-an hən ləbigol husuri, nə-kai-tasi-an ahai pispisul gail mai alat lotoil a mō len naut a Jerusalem lotodaŋ hən.

⁵ Imagenan alat siYesu len naut gail ludaŋ am len nadəlomian salito mai logəm lusobur am len nəmariboŋ v̄isusua.

Len naut a Troas aPol eris na-kəta-risi-an sua

* **15:38:** Uman 13.13

⁶ Pol galito luyar tur len naut gail a Frijia mai a Kalatia husur aNunun aGot ekækol hæn nařisal hæn læbikel ur nasoruan len naprovens Asia.

⁷ Nəboŋ lotobar naut a Misia, lugol risi ke levi lan naprovens Pitinia be aNunun aYesu iřon gol galito.

⁸ Ņa luyar tur naut gail a Misia, lovi pan vi Troas bitas.

⁹ Len mariug aPol eris na-kəta-risi-an togəm len nəmav. Ikad auleMasetonia toil ŋiri ke, “Gegəm vi Masetonia hæn gəbevi tarhət sinamito.”

¹⁰ Nəboŋ toris na-kəta-risi-an tonon, vəha-sua ŋai eutaut hæn namtbevi Masetonia husur inau səhoti ke aGot ike namtikel ur na-kel-uri-an tovoi mai galit ei.

Nəpairan van hæn aGot seLitia

¹¹ Nəboŋ namttoriŋ naut a Troas, namtuwol inor vi lan naholoul Samotras. Pelan han namtuvahut len naut a Neařolis.

¹² Namtoriŋ naut enan, namtuyar vi Filippi, alat a Rom lotoum həni vatoh lan. Evi nabiltivile sua toil a mŋo len naprovens Masetonia. Namtutoh ei len nəmariboŋ galevis.

¹³ Len nəSappat namtovivile metləkau hæn navile tarhət hæn nawisel. Namtunau ke ikad naut hæn na-sor-tuŧ-an ei, ale namtobətah, namtusor mai alatpəhaŧut lotobonbon ei.

¹⁴ Ikad apəhaŧut sua, nahəsən aLitia, tolotu hæn aGot, tosəsəloŋ hæn ginamito. Evi tobtaTiatira tořur hæn nəkaliko tobəboŋ. Nasuŧ ebur nəlon hæn bəsəsəloŋ husur nəsa aPol tokele.

15 Nəboŋ gai mai alat lototoh maii lotobaptais tonon, eus ginamit ke, “Mət̃bisað səhoti ke no-todəlom kitin len Nasuð, mət̃egəm hən mət̃bitoh len naim sagw.” Ale igol ke namtudañ hən.

aPol mai aSilas len naim bəbaŋis

16 Len nəboŋ sua namtovi lan naut na-sor-tuŋ-an enan ale natəbarehreh sua tovi slev, ebubur mai ginamito. Gai ikad natəmat togol ke, ikel ur nəsa bəvisi. Imagenan alat lotokad naslev enan lulav nəvat isoður lan.

17 Alitenan ehusur aPol mai ginamito, ikaikai ke, “Laluñan galegai lovi slev siGot toyalyal buni. Lukel uri mai gamito naŋisal hən nə-lav-kuvi-an dan nəsaan samito.”

18 Ehisi imagenan len nəboŋ tosəbur. Be igol nəlon aPol ipaŋpaŋ, ipair van hən, ikel mai natəmat ke, “Nukele idaŋ mai gaiug len nahəsan aYesu Kristo, gimakuv dani.” Vəha-sua ŋai imakuv.

19 Be nəboŋ alat lotokad naslev enan lotoləboii ke alitenan edədas b̄ilav nəvat ideh am m̄os galito, lutah gat aPol mai aSilas, liv gargar gəlaru vi lan nəmaket hən ləbəriŋ gəlaru len nəhən alat lotoil a m̄o len nabiltivile.

20 Nəboŋ lotosəhar gəlaru van hən nabiltimatsistret gail, luke, “Alaruegai arugol nə-b̄al-taŋtaŋvor-an len nabiltivile sidato. Arovi uleJutea,

21 ale arukel ur naŋide gail nalo sidat toke sanor hən datbidañ hən mai datbəhusuri, husur datovi uleRom gail.”

22 Naluṽoh am lomətahun gəlaru ale nabiltimatsistret gail lukel mai nasoltia ke, litar sil nahurabat səlaru ale ṽas gəlaru.

23 Nəboŋ lotoṽas gəlaru vəha-sobūr, lubar hən gəlar len naim bəbaŋis. Ale lukele hən naulumñan hən naim bəbaŋis ke tekətkəta kəkol gat gəlaru.

24 Igol nəsa lotokele, eriŋ gəlaru len narunñ lohoim buni ale ibanjis gat narielaru len nəhai.*

25 Tuḅloh len mariug aPol mai aSilas arusor tuṽ mai arokəkai hən nəbe gail van hən aGot, ale alat lotosuh len naim bəbaŋis losəsəloŋ hən gəlaru.

26 Losəhoṽut, nadu todaŋ ekur hən nəpaudesen hən naim bəbaŋis. Vəha-sua ŋai nabopita gail losəŋav ale natsen salit ṽisi lumaruḅ.

27 Nəboŋ naulumñan hən naim bəbaŋis tolele, toris nabopita lotosəŋav, eliv kuv nabiltiḅu san hən ḅisar bun gai gabag, husur inau ke alat lotosuh ei lugam yav tia.

28 Be aPol ikai habat ke, “Sagisar gaiug! Gidat ṽisi datosuh gegai.”

29 Naulumñan enan eus namñial, igam lohoim, ale ipab, etənedur bathurien aPol mai aSilas.

30 Beti esəhar gəlaru vivile, eus gəlar ke, “Nasuḅ gəlaru, nigol nəsa hən asike nəḅipanis sil nəsaan sagw?”

31 Arusor vari ke, “Gikad nadəlomian len Nasuḅ aYesu ale dereh tilav kuv gaiug dan nəsaan samñ. Imagenan hən alat lotosuh len naim samñ am.”

* **16:24:** *Nəhai* enan ikad nahudhut eru tokad naintses tarhəte, nalok tarhəte, mai ikad naḅur gail lan, narien nəvanuan tosiriv len gail.

³² Ale arukel nasoruan siNasuḅ mai atenan, mai alat lotosuh len naim san.

³³ Len namityal enan len mariug, ekəkas nahurhubelaru tomaḡulḡul, beti gai mai nəbathudud san lubaptais.

³⁴ Esəhar gəlaru vi lohoim ale eriḡ nəhanian a mō hən gəlaru ale gai mai galit ḡisi lotosuh maii lukemkem masuḡ bathut nadəlomian lotomad-hakade len aGot.

³⁵ Len naut tolan nəmatsistret gail losəvat alipah gail hən ləḅike, “Sah ruḅat alaruenan arivan.”

³⁶ Ale naulumān hən naim bəbaḡis ikel mai aPol ke, “Nəmatsistret gail lopusul ke nəberuḅat gaməru. Imagenan mərələḅoi mərḅeriḡ naut egai. Mirivan mədau.”

³⁷ Avil aPol ikel mai alipah gail ke, “Lobilas ginaməru len nəhon nəvanuan gail be ləsakot hən ginaməru. Naut kəmas namrovi uleRom, lubar hən ginaməru len naim bəbaḡis. Galit lunau ke lesəvat ginaməru vi tut hən ke nəvanuan gail asike ləḅeləḅoii a? Aoa! Ivoi ke galit səḅolit māu legəm səhar kuv ginaməru.”*

³⁸ Alipah gail lukel ur nasoruan enan mai nəmatsistret gail. Lomətahw nəḅoḡ lotosəsəloḡ həni ke gəlaru artovi uleRom.

³⁹ Na luvan vaus gəlaru ke saarinau gat nəsa lotogol tosa hən gəlaru. Beti losəhar gəlaru vivile ale lous gəlaru hən arḅeriḡ nabiltivile enan.

⁴⁰ Nəḅoḡ artoriḡ naim bəbaḡis, arovi lan naim seLitia, ale nəḅoḡ artoris nəvanuan nadəlomian gail, arugol loləḡon ivoi am len nəlolito, beti aruvan.

* **16:37:** Uman 22.25-29, 23.27

17

APol mai aSilas len naut a Tessalonika

¹ Nəboŋ aPol galit lotoyar tur len naut a Amfiŋolis mai a Aŋpollonia, lubar naut a Tessalonika, naut enan tokad naim naŋonŋonan seju gail.

² Sumian naŋide san, aPol eŋis lan ale len nəSappat itor ikel ur mai galito nəsa natosian siGot tokele.

³ Isor vahvah mai galito hən bəvusan len natosian siGot ke, aKristo, aGot totabtabuh lan imasləŋon isa vəmat mai imasle məhat dan nəmatan. Ale aPol ike, “AYesu egaii notokel uri mai gamito, evi aKristo boh.”

⁴ Galit galevis lodəlom nəsa aPol tokele ale luŋon mai aPol mai aSilas. Isoŋur am lutah mai gəlaru: alat a Kris lotolotu hən aGot, mai alatpəhaŋvut lotoil a mo len nabiltivile enan.

⁵ Be naJu ləsədəlom nasoruan siPol lutabulol bulos gəlaru, ale losəhar naulumian galevis lotosa dan nəmaket, lugol nəvanuan gail loluŋoh hən ləbibal taŋtaŋor, mədas natit gail len nabiltivile enan. Lomur van hən naim siJason hən ləbidoŋ aPol mai aSilas hən ləbipat kuv gəlaru vivile van hən naluŋoh.

⁶ Nəboŋ ləsəsəb gəlaru, loliv gargar aJason mai nəvanuan nadəlomian gail tile van hən alat lotoil a mo len nabiltivile enan. Lukai habat ke, “Nəvanuan galegai lotomədas naut piŋi, gagai logəm gegai.

⁷ Ale Jason egai ehəhaŋvur hən lototoh lohoim san. Galit piŋi loŋur kotov nalo seSisa a Rom, luke ikad nakiŋ tile, nahəsan aYesu!”

⁸ Nəboŋ naluʋoh mai alat lotoil a m̃o lotosəsəloŋ hən natgalenan, lodədarŋaʋu masuʋ.

⁹ Imagenan lugol ke aJason mai nəvanuan nadəlomian gail lulav nəvat mai galito hum nakel-gati-an ke asike lomədas naut tətəs am, ale lorin galito luvan.

APol mai aSilas len naut a Perea

¹⁰ Len mariug enan ŋai nəvanuan nadəlomian gail losəvat aPol mai aSilas vi Perea. Nəboŋ artobar naut enan aroʋis len naim naʋonʋonan seju gail.

¹¹ Len naʋoruan salito, alat a Perea lohəhaʋur hən ləʋesəsədariŋ səhor alat a Tessalonika. Loləŋon masuʋ hən ləʋesəsəloŋ hən nasoruan. Len nəboŋ ʋisi lobunus tas natosian siGot hən ləʋisaʋi ke aPol tokitin o sakitin.

¹² Imagenan galit lusəʋur lodəlom nasoruan siGot; galevis lotovi toʋtaKris lotoʋat nəhes mai auleKris isoʋur.

¹³ Be nəboŋ naJu gail len naut a Tessalonika lotosəsəloŋ ləboii ke aPol tokel ur nasoruan siGot mai alat a Perea, luvan ei ale lusor tas aPol len naluʋoh, gol nəlol paŋpaŋ mai naʋiltidədarŋaʋuan len navile enan.

¹⁴ Beti vəha-sua ŋai nəvanuan nadəlomian gail losəvat aPol vi tut, vi lau len nabitas, be aSilas mai aTimoti arutoh.

¹⁵ Alat lotosəhar aPol luyar maii vəbar naut a Atens ale nəboŋ lototəlmam, lulav napisulan siPol ke, aSilas mai aTimoti aregəm tah mai aPol tutut.

Len naut a Atens

16 Nəboŋ aPol totoh vir gəlaru len naut a Atens, nəlon isa bathut eris ke nəbiltivile epul hən nələblab tiltile lotolotu həni.

17 Nə isor vahvah len naim nəbənbonan mai naJu gail mai alat ləsavi Ju lotolotlotu hən aGot. Ale len nəboŋ pisi len nəmaket ihol mai alat lototoh ei.

18 Ahai pusan gail, lotokis galit hən Epikurian* mai Stoik†, lusor levlev mai aPol. Galevis luke, “Ategai tosor tavgav, gai ike tikel nəsa?” Galevis am luke, “Esumān tovi ulumān na-kel-uri-an hən nagot dattotətan hən gail.” (Lokəmaienan husur ikel ur aYesu mai na-le-məhat-an dan nəmatan.)

19 Nə losəhar aPol van hən nəkaunsel hən nəAreopakus.‡ Nəmətsistret gail lotobətah lan lousi ke, “Namtuke namteləboi naṣusanan veveu gotokel uri.

20 Namtosəsəloŋ hən natgalevis lototile masuṽ ale namtuke namteləboi namilelito.”

21 Alat a Atens mai nametḃos gail lototoh ei, lusorsor husur mai losəsəloŋ tabtab hən nənauan ideh toveveu.

22 Beti aPol eil rivuh hən nəAreopakus ike, “Alat a Atens, noris ke, məttonau masuṽ hən nalotuan van hən nagot samit gail.

23 Husur nəboŋ notoyar tur len naut egai, nokəta bunus natit məttolotu hən gail. Ale nusəḃ nəmel

* **17:18:** *Epikurian* gail lodəlomi ke, nəmauran ipat mōs nahəhəṽuran, ale bīkad nagot ideh, nəvanuan lovi ut kəmas hən galito. † **17:18:** *Stoik* gail lodəlomi ke, nəvanuan ŋai ikad nənauan tonor hən ḃekəta təban gai səḃon. Lunau ke, got evi natit pisi len navile a pan ale nəvanuan pisi mai natit pisi loṽitpitoṽ. ‡ **17:19:** *NəAreopakus* evi nəṽehuh sua tokad nahəsən nagot hən nəḃalan salito mai lokis nəmətsistret gail lotobətah len nəkaunsel nəAreopakus am.

tutumavan sua tokad natosian lan. Ike, ‘Van hən Nagot Datsaləboii.’ Nəsa məttolotu həni be mətsaləboii, ategai nikel uri mai gamito.

²⁴ AGot togol navile a pan mai natit p̄isi lan, atenan tovi Nasuḅ hən nəmav mai navile a pan, gai satoh len naim nalotuan nəvanuan lotoum hən gail.

²⁵ Mai nəvanuan gail ləsaləboi ləḅevi tarhət san husur gai səpar titideh bathut gai səḅon eviol mai nəvanuan p̄isi hən nəmauran, nasuḅavḅavan mai natit p̄isi am.Ṣ

²⁶ Len nəvanuan esua ḅai igol naluḅoh p̄isi hən nəvanuan tiltile gail, hən ləḅitoh len navile a pan kavkav. Ale eriḅ gat nəḅoḅ hən natohan salito mai naut a im salito.

²⁷ Igol natgalenan hən ləḅiyar kitev aGot, mai hum ma ləḅitaḅtaḅ kitevi ale sabi, naut kəmas ke satoh a tut dan gidat v̄isusua.

²⁸ Bathut
 “ ‘Len gai datukad nəmauran,
 datugol natideh dattogole mai datukad nato-
 han.’

Hum galevis silat lototos nəḅe samito luke,

“ ‘Gidat am datovi natun gail.’

²⁹ Imagenan, husur ke dattovi anatun aGot gail, sadatinau ke esum̄an nəlablab hən nagol, nasilva o nəvat mot, nəlablab nəvanuan toum həni len namiti-sau mai nənauan san.

³⁰ A m̄o aGot səpansem alat lototətan hən nakitinan husuri. Ehum tokəta səhor natətan enan. Be len nəḅoḅ ta daməḅai van, isor idaḅ mai nəvanuan p̄isi len naut p̄isi ke, lipair dan nəsaan salito.

³¹ Bathut aGot ilekis hən nəboŋ tia hən ke, len nanoran gai dereh tikot hən nəvanuan p̄isi len nav-ile a pan. AGot gatotabtabuh len avan sua hən b̄ikot hən galito. Ale igol avan enan iṗarṗar nəboŋ togol tole məhat dan nəmatan.”

³² Nəboŋ lotosəsəlōŋ hən aPol tosor husur na-le-məhat-an dan nəmatan, galevis lusor vilesi, luman sili, be galevis am luke, “Namtuke namtesəsəlōŋ hən gaiug tətas husur natenan.”

³³ Imagenan aPol eriŋ galito.

³⁴ Be galit galevis lutah maii, ale lukad nadəlomian len aYesu: ikad aTionisius, tobətah len nəAreopakus; apəhaṽut sua, nahəsan aTamaris, mai nəvanuan galevis am.

18

APol len naut a Korint

¹ Husur nəboŋ enan aPol eriŋ naut a Atens, evi Korint.

² Len naut enan ebubur mai naJu sua, nahəsan aAkwila tovi ulePontus. Gai imadhagəm a Itali mai asoan, aPrisilla, husur Klautius Sisa ikai hən naJu gail ke leriŋ naut a Rom. APol ia ris gəlaru,

³ ale bathut nauman san inor hən səlaru, itoh mai gəlaru ale loum b̄onb̄on. Galit p̄isi losəsod im nətəṗolen.

⁴ Len nəSappat p̄isi isor vahvah len naim nabonbonan seJu hən b̄igol naJu gail mai alat a Kris leləboi səhot nakitinan husur aYesu.

⁵ Nəboŋ aSilas mai aTimoti artogəm len naprovens Masetonia tah mai aPol a Korint, aPol igol tabtab hən na-kel-uri-an ṗai, ikel uri mai naJu gail ke, aYesu evi aKristo, aGot totabtabuh lan.

⁶ Nəboŋ lotomətahun aPol, sor mēdas nahəsan, aPol ekur hən nahurabat san hən bimasil ke, aGot sahəhaʋur hən galito, ike, “Nəsa bēvisi hən gamito tipat len gamito! Asike ipat len ginau am. Gagai van nivan hən alat ləsavı Ju.”*

⁷ Beti eriŋ naim nəbənbonan enan vi lan naim seTitius Justus, tolotu hən aGot; naim san ipat tarhət naim nəbənbonan seJu.*

⁸ AKrispus, toil a mō hən naim nəbənbonan, ikad nadəlomian len Nasuḅ aYesu, gai mai alat lototoh maii. Isoḅur len naut a Korint lotosəsəlōŋ hən nasoruan siPol, lodəlom na-kel-uri-an tovoi ale lubaptais.

⁹ Len nalenmariug sua Nasuḅ isor mai aPol len na-kəta-risi-an sua ke, “Sagemətahw, be gisor, sagipat bütbüt;

¹⁰ bathut nutoh mai gaiug. Ale səkad avan ideh hən bəmēdas gaiug hən ḅigol gəḅikad nasənahən, husur nəvanuan isoḅur len nəbiltivile egai lovi esagw.”

¹¹ Ale itoh ei nəsihau esua mai nahəbati eməlevtes, eʋusan galito hən nasoruan siGot.

¹² Nəboŋ aKallio tovi gavna len naprovens Akaia, naJu gail luḅon, lutah gat aPol, ale lukot həni.

¹³ Luke, “Ategai italtal hən nəvanuan gail hən ləḅilotu hən aGot len nəʋide sanor hən nalo.”†

¹⁴ APol esəjav hən nabuŋon hən ḅisor be aKallio isor kəkol həni, ikel mai naJu gail ke, “Gamit

* **18:6:** Uman 13.51 * **18:7:** Titius Justus: natosian galevis ta sutuai luke Titus. † **18:13:** Nalo silat a Rom idarŋ hən nalotuan silat lotovi Ju, be luke aPol toḅusan hən nalotuan tile, nalo silat a Rom sədaŋ həni.

məttasor husur nəsbaban ideh o natit tosa togole, tanor hən nəbesəsəlon hən na-sor-tasi-an samit məttovi Ju.

¹⁵ Avil husur ke nəbathut na-sor-bəlbəlan evi nasoruan gail mai nəhes gail mai nalo samito, gamit māu mitigole tinor, husur ginou nomətahun nəbevi nəmatsistret hən natgalenan.”

¹⁶ Ale igol ke nəvanuan nakotan lohut galit dan nakotan.

¹⁷ Beti galit pisi lutah gat aSostenes toil a mō hən naim nəbənbonan seJu ale luṽasi a mō hən nakotan, be aKallio sənau masuṽ hən natgalenan.

APol etəlmam vi Antiok

¹⁸ APol itoh ebəlav kəkereh a Korint. Beti esudəlaṽ nəvanuan nədəlomian gail ei, ale iwol vi Siria mai alarmisoan, aPrisilla mai aAkwila. Len naut a Kenkrea esir pīs navurun husur na-kelgati-an sua san tokele mai aGot.

¹⁹ Nəboṽ lotobar naut a Efesus, aPol erin gəlar ei be gai səbon eḅis len naim nəbənbonan seJu hən bisor levlev mai naJu gail.

²⁰ Nəboṽ lotousi hən bitoh kəkereh am, sədaṽ.

²¹ Be nəboṽ tosudəlaṽ galito tonon ike, “AGot bələṽoni dereh netəlmam van hən gamito.” Beti iwol dan naut a Efesus.

²² Ale nəboṽ tomarin len naut a Sisarea, evi məhat vi Jerusalem, ike, “Ivoi,” mai alat siYesu ei, ale evi pan vi Antiok.

²³ Nəboṽ totoh ei ebəlav kəkereh, ivan tətəs, iyar tur len naut gail a Kalatia mai a Frijia hən bīgol aḅai susur pisi, ludan am.

AApōllos ikel ur nasoruan siGot

²⁴ NaJu sua tovi auleAleksadria egəm vi lan naut a Efesus, nahəsan aApollos. Evi naulumian tokad namitisau hən biḡol nasoran bihol, ale eləboi bun natosian siGot.

²⁵ Atenan esəsəloŋ ləboi naḡisal siNasub̄ tia, ale nəlon idaŋ hən tosor mai ḡusan tonor husur aYesu, be eləboi nəbaptaisan siJon ḡai.

²⁶ Etuḡat hən nasoran len naim naḡonḡonan seJu, namətahwan eḡuer. Be nəboŋ aPrisilla mai aAkwiła artosəsəloŋ həni, arusor mai gai səḡon, arusor vahvah hən naḡisal siGot tonor am maii.

²⁷ Nəboŋ toke tevi lan naprovens Akaia, nəvanuan nadələomian gail lugol eləŋon ivoi am len nəlon, ale lutos naləḡulat van hən ahai susur gail ei ke, lehəhaṽur hən naḡəmaian san. Nəboŋ tobar naut a Akaia evi tarhət habat silat lotokad nadələomian bathut navoian aGot toviol kəmas həni.

²⁸ Len nəhon nəvanuan ḡisi, len natosian siGot, isor idaŋ, ṽusani ke naJu gail lusab, be aYesu evi aKristo, aGot totabtabuh lan.

19

APol len nabiltivile Efesus

¹ Nəboŋ aApollos totoh len naut a Korint, aPol iyar tur len naut gail a ut vəbar naut a Efesus. Isab̄ ahai susur galevis ei,

² ale eus galit ke, “Mətukad aNunun aGot nəboŋ məttoḡəm vi vanuan nadələomian a?” Lusor vari ke, “Ao, bikad aNunun aGot, namtsasəsəloŋ hən natideh husuri.”

³ Beti aPol eus ke, “Mətukad nəbaptaisan tomabe?” Lusor vari ke, “Nəbaptaisan siJon.”

⁴ Ale aPol ike, “Nəbaptaisan siJon evi nəbaptaisan hən nəpairan dan nəsaan. AJon ikel mai nəvanuan gail ke, lerij nəlolit len ategaii behusuri. AJon isor husur aYesu.”*

⁵ Nəboŋ lotosəsəloŋ hən nasoruan enan, lubap-tais len nahəsan Nasuḅ aYesu.

⁶ Ale nəboŋ aPol torij navəlan gəlar len galit v̄isusua tonon, aNunun aGot eḅis len galito, ale lusor len nasoruan tiltile mai lukel ur nəsa aGot tokel mai galito.

⁷ Galit p̄isi lovi 12.

⁸ APol eḅis len naim nəḅonḅonan seJu ale len nahəbati itor isor ei namətahwan eḅuer. Isor levlev mai isor vahvah husur natohan pipihəḅəlan aGot.

⁹ Be nəboŋ galevis lotohaihai, ləsadəlomi, lotosor isa hən naḅisal siNasuḅ van hən nəḅonḅonan, aPol erij galito. Esəhar ahai susur gail maii, ale isor levlev akis len naim namitisau seTirannus.

¹⁰ Imagenan tabtab len nasiḅau eru hən ke, galit p̄isi lototoh len naprovens Asia, naJu gail mai alat a Kris p̄isi, losəsəloŋ hən nasoruan siNasuḅ.

Anatun aSkeva gail

¹¹ Len navəlan aPol aGot igol namerikel gail sahan togolgole akis.

¹² Natuhtaol o nahurabat gail lotobar aPol, nəboŋ lotolav gail mai alat lotoməsah, lumaur, mai nanunun nəmargobut gail lumakuv.

¹³ Beti naJu galevis lotoyar titau hən ləḅehut nanunun tosa gail, lukel ris nahəsan Nasuḅ aYesu van hən alat lotokad nanunun nəmargobut gail ke, “Len nahəsan aYesu, aPol tokel uri, gimakuv!”

* **19:4:** Mat 3.11; Mak 1.4, 7-8; Luk 3.4, 16; Jon 1.26-27

14 Ikad aBiltihai tutumav tovi Ju, nahəsan aSkeva, tokad anatun ulumān toməlevru togol magenan həni.

15 Avil nəboŋ lotogole, nanunun nəmargobut isor var galit ke, “Noləboi aYesu! Nəsətətan hən aPol, avil gamit ase?”

16 Beti naulumān tokad nanunun nəmargobut eməlah van hən galito, idaŋ masuŋ, esəhor galito gol ke lugam dan naim enan ħurmalmal mai nəda halit isel.

17 Nəboŋ alat lototoh a Efesus, naJu gail mai alat a Kris ħisi, lotosəsəloŋ ləboi natenan, galit ħisi lumaŋmaŋ lan ale loputsan nahəsən Nasuĥ aYesu.

18 Galit lusobur lotogəm vi vanuan nadəlomian, lusor təvah, lukel vəhot nəsa tosa lotogole.

19 Galit galevis lotogolgol nabehi a mō, lusah tuan nalobulat na-golgol-behi-an salit gail, ale lopəŋas ħisi len nəhon nəvanuan gail. Lətəke lətaħur hən nalobulat gail, nəvat halit tavi nakoin nasilva tavi 50,000.

20 Len naŋide tomagenan aGot eŋusan nədaŋan san, ŋa nəvanuan lusobur am losəsəloŋ hən nasoruan siNasuĥ tobar nələlit am.

Naluŋoh iĥal taŋtaŋor, mədas natit gail

21 Nəboŋ natgalenan lotonoŋ, len nanunun aPol inau ke tiyar tur len naprovens Masetonia mai a Akaia vi Jerusalem. Ike, “Nəboŋ nəbivan ei ħinoŋ nimasvi Rom am.”

22 Ŋa esəvat nəvanuan na-vi-tarhəte-an san eru, aTimoti mai aErastus vi Masetonia, be gai səbon itoh ebəlav kəkereh am len naprovens Asia.

23 Len nəboŋ enan, len nabiltivile Efesus ikad nabiltibalan tomədas alat lotohusur naŋisal siNasub.

24 Ikad naulum̃an sual ei, nahəsan aTemetrius toun hən natuhlablab hən naim nalotuan siArtemis hən nasilva. Eliv nəvat isoḅur m̃os alat lotoun len nasilva.

25 Igol esan gail luḅonḅon mai alat lotoun len nasilva am, ale ike, “Lalum̃an, mətoləboii ke dat-tolav nəvat tosoḅur len nabisnis egai.

26 Mətoris ləboii, mətosəsəloŋ ləboii ke, savi geg a Efesus səḅon ŋai, be len pəpadaŋ hən naprovens Asia kavkav, atenan, aPol, esəhar nəvanuan isoḅur. Egəras galit ke nagot gail, nəvanuan lotoun həni, ləsavi got kitin.

27 Ehum nəhes hən nauman sidato ḅegəm ḅisa, mai len nənauan salit p̃isi ehun naim nalotuan siArtemis, nagot tovi pəhaṽut toyalyal, ḅegəm vi ut kəmas. Alitenan, nəyalyalan san dereh timasig len nənauan silat a Asia mai navile a pan lotolotu həni!”

28 Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, nəlolit ipaŋpaŋ masuṽ, lukai habat ke, “Artemis ta Efesus iyalyal buni!”

29 Sədareh nabiltivile enan epul hən nadədarnəḅuan mai nəlol paŋpaŋ. Naluṽoh lom̃ur vi lan naut hən nabiltiḅonḅonan, loliv gargar aKaius mai aAristarkus, auleMasetonia gəlaru artoyar mai aPol.

30 Be nəboŋ aPol toke tivan hən ḅisor mai naluṽoh, ahai susur gail lomətahusi.

31 Beti galevis am, lotoil a m̃o len naprovens Asia, lotoləmas aPol, lopolisul van həni ke, satevi lan nabiltiḅonḅonan.

32 Len naut enan galevis lukai hən natsua,

galevis am lukai hən natsua tile am husur naḅonḅonan edədarḅabu, ale isoḅur ləsaləboii ke naḅonḅonan salit mōs nəsa.

³³ NaJu gail lorusan aAleksada vi mō ale galevis len naluḅoh lukel maii hən nəsa ḅikele. Beti eḅil hən navəlan hən ləḅemədau hən ḅisor gol gai gabag.

³⁴ Nəḅoḅ naluḅoh lotokəta ləboii ke aAleksada tovi Ju, lomətahuni, luḅon hən lotokai ke, “Artemis ta Efesus iyalyal buni!” Imaienan hən nəhaua toru.

³⁵ Nəḅoḅ aklak hən nabiltivile tosor ḅəhḅəh naluḅoh hən ləḅemədau ike, “Lalumən a Efesus, nəvanuan p̄isi loləboii ke nabiltivile Efesus ekətkəta təban naim nalotuan siArtemis toyalyal mai nəvat mot san toteh dan nəmav.

³⁶ Husur ke səkad avan ideh hən ḅike natgalenan ləsakitin, mətəmədau, samtigol natit tomelmel.

³⁷ Mətəsəhar alaruenan gəm gegai be arsavi vanuan navənvənanahan gəlaru hən naim nalotuan mai arsasəvar nagot pəhaḅut sidato.

³⁸ ATemetrius mai alat lotoum len nasilva maii ləḅisor mətahun avan ideh, nakotan gail losəḅav, ikad nəmatsistret gail; ivoi ke lerin̄ nakoblenan salito len nakotan galen ideh.

³⁹ Mətḅeləḅon natideh am, datibonḅon tivoi hum nalo tokele, hən datḅigole tinor.

⁴⁰ Husur nəsa tovisi daməḅai, hum ma alat a Rom ləḅisor tas gidato husur na-ḅonḅon-ḅunohan sidato toḅerhado, bathut savi mōs natideh.”

⁴¹ Nəḅoḅ tokəmaienan tonon̄, esəvat galit ke livan.

20

APol evi Masetonia beti evi Kris

¹ Nəboŋ nəwalan hən nədədarnəbuan enan tonon, aPol ekis ahai susur gail gəmai. Nəboŋ togol loləŋon tovoi am len nəlolito, esudəlaŋ galito ale evi Masetonia.

² Iyar tur len naut gail a Masetonia, isor habat mai nəvanuan nədəlomian gail ei gol loləŋon ivoi am len nəlolito. Beti ibar naut a Kris.

³ Itoh ei hən nahəbati itor. APol eutaut hən biwol vi Siria nəboŋ tosəsəlon həni ke tokad na-sor-utaut-an seJu lotovi enemi san gail hən ləbəmədasi. Imagenan egəgel hən nənauan san, inau ke tiyar tur len naprovens Masetonia vi Siria.

⁴ Nəvanuan galevis luth mai aPol, ikad aSopata tovi anatun aPirrhhus ta Perea, aAristarkus mai aSekudus ta Tessalonika, aKaius ta Terpe, aTimoti mai alaruevis ta Asia, aTikikus mai aTrofimius.

⁵ Alatenan lotovan a mo lutoh vir ginamito len naut a Troas.

⁶ Husur nəboŋ hən Nəhanan hən nabəta səkad nays lan, namtorin naut a Filippi, namtuwol vi Troas len nəmariboŋ erim. Namtuŋon tətəs mai galito ale namtutoh ei nawik esua.

Naməkot siPol a Troas

⁷ Len nəmariboŋ nametəkav hən nawik, namtuŋon mai nəvanuan nədəlomian gail hən namtbihan ŋonŋon. APol isor van hən galito vəbar tubloh len mariug husur pelan han dereh tivan.

⁸ Len narum a məhat namttoŋonŋon lan, ikad namial isobur.

⁹ Amantuhmar sua, nahəsən aEutikus, ebətah len natuhbopita tosəŋav. Ale nəboŋ aPol tosorsor van, namətan atenan inoŋ van vəbar ipat buŋbuŋol,

iteh dan naim nastori totor vi pan. Nəboŋ lotopat risi lusabi ke tomat.

¹⁰ Be aPol evi pan, ipat husuri, eriŋ navəlan garu lan, ale ike, “Samtinau masuŋ həni, imaur tia!”

¹¹ Beti galit pisi lotəlmam vi məhat, aPol ilav nabəta, eŋuri ale luhan ɓonɓon həni. Nəboŋ lotohani tonon, aPol isor tətəs vəbar nəmav topitau, ale ivan.

¹² Beti galit losəhar nəmantuhmar tomaur vahim. Loləŋon ivoi habat am len nəlolito.

Nəyaran a Troas vi Miletus

¹³ Namtovi mō vi lan nəwag wol ale namtuwol vi Assos hən namtbəusan aPol ei husur isor utaut maienan hən biyar vi Assos len tan səbon.

¹⁴ Nəboŋ tobubur mai ginamito len naut a Assos, namtousani ale namtuwol vi Mitilin.

¹⁵ Pelan han namtorin naut enan, namtuwol van salsal a tut hən naholoul Kios. Pelan han am namtubar naholoul Saŋos ale pelan tətəs am namtubar navile a Miletus.

¹⁶ APol ike tiwol tukot a Efesus hən asike bitoh ɓebəlav len naprovens Asia, husur etutut hən ke hum ma bibar naut a Jerusalem a tahw hən nəboŋ hən naPentikost.

APol esudəlaŋ alat lotoil a mō siYesu a Efesus

¹⁷ Len naut a Miletus episul vi Efesus, eus ke alat lotoil a mō silat siYesu ei legəm risi.

¹⁸ Nəboŋ lotogəm həni ikel mai galit ke, “Mətələboi naŋide hən nəmauran sagw len nəboŋ metəkav notobar naprovens Asia, ale nototah mai gamit len natohan sagw ei kavkav.

¹⁹ Noum siNasuɓ. Len na-ləŋon-isa-an sagw, nəlogw emədau, nəsənanu ginau, namətarur sagw

isel, be nudaŋ þuri naut kēmas natit þisi tosa naJu gail lotogole nēboŋ lotosor utaut hēn lēbēmēdas ginau.

²⁰ Nēsātēgau gat natideh þevi tarhēt samito, nūsor vōhot nā-kel-uri-an tovoi, noʋusan gamito len nēhon nēvanuan þisi mai len naim ʋisusua.

²¹ Nukel þuli mai naJu gail mai alat a Kris ke lipair māu dan nēsaan van hēn aGot, ale lerin nēlolit māu len aYesu, aMasta sidato.

²² “Gagai aNunun aGot italtal hēn ke, ginau nēþevi Jerusalem naut kēmas ke nēsālēboi nēsa þevisi hēn ginau ei.

²³ Nolēboii ŋai ke, len navile þisi notovi lan aNunun aGot ikel nalēlēgauan mai ginau ke, nēvanuan gail dereh lerin ginau len naim bēbanjis mai ligol ginau nelēŋon tisa masuʋ.*

²⁴ Avil nunau ke nēmauran sagw evi ut kēmas hēn ginau. Nolēŋon ŋai ke nibar nagilen nēgaman sagw, ale um vurvur nauman Nasuβ aYesu tolavi mai ginau, ke, nikel kot nā-kel-uri-an tovoi hēn navoian aGot toviol kēmas hēni.*

²⁵ “Len nēyaran sagw, nukel ur natohan pipi-habēlan aGot mai gamito, be gagai nolēboii ke asike mētoris nēhogw am.

²⁶ Imaienan nukel koti mai gamit ke, len nēboŋ damēŋai nēsa þevisi hēn gamit tipat len gamito! Asike ipat len ginau am,

²⁷ bathut nēsātēgau gat natideh hēn nēþesusuani dan gamito. Nukel nalēŋonian kavkav siGot mai gamito.

* **20:23:** Uman 21.4, 11 * **20:24:** 2Tim 4.7

²⁸ Mətelələgau hən gamito, mətekətkəta təban navəshəsipsip samito lotovi alat siYesu. ANunun aGot igol ke məttoil a mō hən alat siGot, aGot toṽur galit hən nəda hiNatun san.*

²⁹ Ginau noləboii ke, nəboŋ nəbivan tia dereh galevis legəm len gamito sumian nalipah katkat gail. Dereh lemədas navəshəsipsip siYesu.

³⁰ Gamit galevis, dereh lile məhat, pair hən nakitinan hən ləbēgəras ahai susur gail, hən ahai susur gail ləbēhusur galito.

³¹ Imagenan mətehulahul! Mitinau gati ke, len nasihau totor nəsəŋavŋav be nukel nalələgauan tabtab mai gamit ṽisusua len nalennəyal mai nalenmariug. Vəha-sobsoḅur nutanjis gamit ṽisi.

³² “Gagai nerij gamit len navəlan aGot. Mitinau gat nasoruan husur navoian san toləboi ḅigol mətbidaŋ am mai ḅeviol mai gamit hən nəsa ḅevi samit balai, gamit məttovi siGot.

³³ Nəsaləŋon nagol, nasilva o nahurabat sivan ideh.

³⁴ Gamit, mətoləboii ke, noum hən navəlagw hən ke ginau mai alat lototah mai ginau, namtsəpar titideh.*

³⁵ Len natit ṽisi notogole, noṽusani ke datimasmum tidaŋ magenan hən datḅevi tarhət silat ləsədaŋ. Mitinau gat nasoruan siNasuḅ aYesu toke, ‘AGot tigol navoian van hən alat lotoviol səhor alat lotolav naviolan.’ ”

³⁶ Nəboŋ aPol tosor tonon, etənedur, gai mai galit ṽisi ale isor tuṽ.

* **20:28:** 1Pit 5.2 * **20:34:** Uman 18.3

³⁷ Galit þisi lutan habat; lolugum gat aPol, losum natarhon.

³⁸ Lulolosa masuþ bathut nasa tokele ke, asike lori am. Beti losæhari vi lan næwag wol.

21

Nøyaran siPol vi Jerusalem

¹ Næboŋ namttoriŋ galit tia, namtuwol inor van vëbar naut a Kos, ale pelan han namtubar naholoul Rotes, beti namtovi Patara.

² Næboŋ namttosaþ næwag wolwol þevi Fonisia, namtusah lan, namtuwol.

³ Namtoris naholoul Saiprus, ale næboŋ namtowel dani len næmair sinamito namtuwol vi Siria. Namtubar naut a Tair husur næwag wol tedëdan tite ei.

⁴ Namtusaþ ahai susur galevis, ale namtutoh ei næmariboŋ emælevru. Len aNunun aGot galit lukel mai aPol ke satevi mëhat vi Jerusalem.

⁵ Næboŋ namttotoh ei tonon, namtoriŋ naut enan len nøyaran sinamito. Galit þisi mai asoalit mai anatulit luyar mai ginamito vi lan natarhëvile. Len nabitas ei ginamit þisi namtotëjadur, namtusor tuþ,

⁶ ale namtosudëlaŋ ginamit gabag. Namtusah len næwag wol, be galito luvahim.

⁷ Namtuwol a Tair van vëbar naut a Ptolemas. Len naut enan namtuke, "Ivoi," mai nævanuan nadëlomian gail ale namtutoh mai galito hën næmariboŋ esua.

⁸ Pelan han namtovi Sisarea ale namtutoh mai a Filip tokelkel ur na-kel-uri-an tovoi, tovi vanuan sua len natikon lotomølevru.*

⁹ Gai ikad anatvavin ivat lotovi vensus lotokel ur nəsə aGot tokel mai galito.

¹⁰ Nəboŋ namttotoh ei len nəmariboŋ galevis, ahai kelkel ur sua, nahəsən aAkapus egəm len naut a Jutea gəm vi pan.*

¹¹ Egəm hən ginamito, ilav nəhau tutuṽ siPol ale iban̄is gat gabag narien mai navəlan p̄isi həni. Ike, “ANunun aGot ekəmaiegai ke, ‘Naulum̄an nəhau tutuṽ egai tovi esan, alat a Jutea len naut a Jerusalem dereh liban̄is gati hən ləḃeriŋi len navəlan alat ləsavi Ju.’ ”

¹² Nəboŋ namttosəsəloŋ hən natgalenan, ginamit mai alat lotosuh ei namtoŋiri ke, aPol satevi Jerusalem.

¹³ Beti aPol isor var ginamit ke, “Mətumabe? Mətutaŋ, ale nəlogw itaŋis habat hən gamito. Be savi nə-baŋis-gati-an ŋai notoutaut həni, noutaut hən nəḃimat len naut a Jerusalem sil nahəsən Nasub̄ aYesu.”

¹⁴ Husur namttohis̄i soḃuer, namtsasor am be namtuke, “Nəsə Nasub̄ toləŋoni m̄au tevisi.”

¹⁵ Husur nəboŋ galenan namtoutaut ale namtovi məhat vi Jerusalem.

¹⁶ Ahai susur galevis a Sisarea lutah mai ginamito, ale losəhar ginamit vi lan naim siMnason, auleSaiprus sua tovi ahai susur a m̄o tia, ale namtutoh maii.

APol eris aJemes

* **21:8:** Uman 6.5, 8.5 * **21:10:** Uman 11.28

17 Nəbəŋ namttobar naut a Jerusalem, nəvanuan nadəlomian gail lohəhəvur hən namttogəmai.

18 Pelan han namttutah mai aPol hən namtberis aJemes, ale alat lotoil a mō silat siYesu logəmai.

19 APol ikel na-ke-ivoi-an mai galito, ale isor husur natit p̄isi v̄isusua aGot togole len alat ləsavi Ju nəbəŋ aPol toum m̄os galito.

20 Alat lotosəsəloŋ hən natgalenan lusor sal suh aGot ale lukel mai aPol ke, “Wawa, goris ləboii ke naJu gail lusobur masuŵ logəm vi vanuan nadəlomian gail. Galit p̄isi loləŋon buni ke lehusur nalo.

21 Losəsəloŋ hən na-kel-uri-an husur gaiug ke, gotoŵusan naJu gail lotosuh mai alat ləsavi Ju ke lipair dan aMoses, saletiv dalus anatulit gail ale salehusur naŵide seJu gail.

22 Dereh lesəsəloŋ hən gotogəmai, ale namtigol nəsa?

23 Gigol nəsa namttokel mai gaiug bai. Ikad ivat len ginamito lotogol na-kel-gati-an van hən aGot.

24 Gitah mai galito, gigol giveveu len nəhon aGot mai galito, ale lav nəvat mai galit hən ləbesir nəkadulito. Imagenan nəvanuan p̄isi dereh leləboii ke, nəsa lotosəsəloŋ həni husur gaiug sakitin, avil ke gaiug gugol husur nalo siMoses.*

25 Be tarhət alat ləsavi Ju, namtutosi tia ke salihan naməŋod tovi violan len natutumavan van hən nəlablab, salihan nəda o naməŋod nəhau toban̄is bun navədolon mai saligol naitian tosa.”*

26 Pelan han aPol esəhar alalum̄an ale lugol lueveu. Beti eβis len naholəvat todar vis naim siGot

* 21:24: Uman 18.18 * 21:25: Uman 15.23-29

hən bikel ur nəboŋ hən nanoŋan hən naveveuan salito, nəboŋ ahai tutumav bətutumav hən navi-olan mōs galit v̄isusua.*

Lutah gat aPol

27 Nəboŋ nəmariboŋ toməlevru pəpadaŋ hən tonoŋ, naJu galevis ta Asia loris aPol len naholəvat todar vis naim siGot. Nasoran salito igol naluvoŋ kavkav nəlolit ipaŋpaŋ van lutah gat aPol,

28 lukai ke, “UleIsrael gail, mətevi tarhət sinamito! Ategai evi nauluñan toṽusan nəvanuan p̄isi len naut p̄isi. Len naṽusanan san isor tas nəvanuan sidat gail, nalo sidato mai naut egai. A məhat hən natgalenan, esəhar auleKris gail vi lan naut siGot, gol ke naut tolo egai ebiŋbiŋal len nəhon aGot.”*

29 (Lokəmaienan husur lotoris aTrofimuz ta Efesus* tia totah mai aPol len nabiltivile. Ale lunau ke aPol tosehəri vi lan naholəvat todar vis naim siGot.)†

30 Beti nəvanuan len nabiltivile kavkav, nəlolit ipaŋpaŋ, lom̄ur bōnboŋ, tah gat aPol, liv gargari dan naholəvat todar vis naim siGot, ale vəha-sua ŋai nabopita gail lokəkol.

31 Nəboŋ lotohisi hən ləbiṽabuni, na-kel-uri-an ibar nakomada toil a mō hən nasoltia gail p̄isi

* **21:26:** 1Kor 9.20 * **21:28:** NaJu gail lunau ke alat ləsavı Ju lovi naut kəmas, ləsanor hən ləbēbis len naholəvat todar vis naim siGot. Limastoh vivile ŋai len Naut silat ləsavı Ju. Alat a Israel loləboi ləbēbis vi lan naut gail pəpadaŋ hən naim siGot: Naut silatpəhəvut mai Naut silat a Israel. Avan ideh sahusur natgalenan, lugol imat.

* **21:29:** Uman 20.4 † **21:29:** Hən naves 28-29, ris Eze 44.7

siRom ei, † ke len naut a Jerusalem kavkav ikad nə-
 ðal-taŵtaŵor-an tomədas natit gail.

32 Vəha-sua ŋai esəhar nasoltia mai nasenturion §
 gail, lugam vi pan van hən naluŵoh. Nəboŋ
 naluŵoh lotoris nasoltia gail mai nakomada toil a
 mō, ləsəŵas aPol am.

33 Beti nakomada egəm hən aPol, itah gati, ale
 ikel mai nasoltia gail ke, libaŋis gati hən natsen
 teru. Ale eus naluŵoh ke nahəsən ase mai igol nəsa.

34 Galevis len naluŵoh lukai hən natsua, galevis
 am lukai hən natsual am. Ale husur edədas ðeləboi
 nəsa tovisi bathut nəwalan, ike nasoltia gail lesəhar
 aPol vi lan naim sisoltia gail.

35 Nəboŋ aPol tobar na-mel-pəlpəlau-an hən
 naim sisoltia gail, lupati husur nəðiltiŵol paŋpaŋ
 sinaluŵoh.

36 Naluŵoh lotohusur galito lukaikai ke,
 “Vabuni! Vabuni!”

aPol isor kitin husur gai gabag

37 Nəboŋ lotosəhsəhar aPol vi lohoim sisoltia
 gail, aPol eus nakomada ke, “Noləboi nəðisor mai
 gaiug?” Atenan isor vari ke, “Goləboi nasoruan ta
 Kris a?”

38 Be gaiug gəsavi uleljip togol nəðalan mai
 a Rom a mō, ale tosəhar alalumən lotogolgol
 nəmatan lotovi 4,000 vi lan naut masmas a?”

39 aPol ike, “Ao, ginau novi naJu, auleTarsus
 a Silisia, naulumən hən nəðiltivile enan. Nous
 gaiug ke, noləboi nəðisor mai nəvanuan galeg bai
 a?”

† 21:31: Nahəsən aKlautius Lisias, ris Uman 23.26. § 21:32:
 Nasenturion evi nasoltia toil a mō hən nasoltia lotovi 100.

40 Nəboŋ todamñ həni aPol eil len na-mel-pəlpəlau-an ale eβil hən navəlan van hən naluṽoh. Nəboŋ naut toβut, isor mai galit len nasoruan seIpru gail ke,**

22

1 “Lalumñan, aṽagw gail mai atəmagw gail, mətəsəsəloŋ hən na-sor-gole-an sagw tokitin.”

2 Nəboŋ lotosəsəloŋ həni ke tosor len nasoruan seIpru gail, naut eβut habat ale ike,

3 “Ginau novi Ju sua, anagw ipas ginau len naut a Tarsus a Silisia. Notibau len nabiltivile egai. Nəboŋ notosəkul, ahai pusan sagw aKamaliel. Len naṽusanan san nosəkul ləboi bun nalo setəmadit ta sutuai. Noləŋon masuṽ hən notohusur aGot sumñan gamit pišī daməŋgai.

4 Ginau nomədas tabtab hən alat lotohusur naṽisal siNasub, nugol isa hən galito van vəbar nəmatan salito. Nubaŋis gat alalumñan mai alatpəhaṽut, bar hən galit len naim bəbaŋis.

5 Abiltihai tutumav mai alat lotoil a mō seJu gail loləboi ləβikel koti mōs ginau ke notokitin. Galit lulav naləβulat napisulan gail mai ginau van hən naJu gail a Tamaskus. Ale nuvan hən nəβibaŋis gat alat lototoh ei, səhar təlmam hən galit vi Jerusalem hən ləβipanis.*

*aPol ikel husur nəṽairan san dan nəsaan
(Uman 9.1-19, 26.12-18)*

** **21:40:** Nəvanuan galevis lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke aPol tosor len nasoruan ta Aram. * **22:5:** Hən naves 4-5, Uman 8.3, 9.1-2

6 “Nəboŋ notoyar van, pəpadaŋ hən naut a Tamaskus tublial, vəha-sua ŋai namial togəm len nəmav tomial habat ebilas ginau.

7 Ale nuteh len tan, nosəsəloŋ hən nadoldol tous ginau ke, ‘Sol, Sol, gomədas tabtab hən ginau hən nəsa?’

8 Nusor vari ke, ‘Gaiug ase Nasub?’ Beti ikel mai ginau ke, ‘Ginau aYesu ta Nasaret gotomədas bun ginau.’

9 Alat lototah mai ginau loris namial tomial habat be ləsəsəloŋ hən nadoldol tosor mai ginau.

10 Nousi ke, ‘Nasub, nigol nəsa bai?’ Nasub ikel mai ginau ke, ‘Gile məhat, geḃis len nabiltivile a Tamaskus. Avan sual ei dereh tikel mai gaiug natit pisi notoriŋi len gaiug hən gəḃigole.’

11 Nodədas nəbekəta sil namial enan tobilas ginau. Nə alat lototah mai ginau lotəgau navəlagw, losəhar ginau vi lan naut a Tamaskus.

12 “Naulumian sua, nahəsan aAnanias egəm hən ginau. Evi vanuan tohusur kitin hən naḃisal siGot mai tohusur nalo, ale nəJu gail ei luke tovoi.

13 Eil təban ginau ale ike, ‘Wawa Sol, gekəta vi məhat, nakətaan sam etəlmam!’ Vəha-sua ŋai nokəta vi məhat, norisi.

14 Beti ike, ‘AGot setəmadit ta sutuai itabtabuh len gaiug hən gəḃeləboi naləŋonian san, hən gəḃeris Nəvanuan Nanoran mai hən gəḃəsəloŋ hən nadolon.

15 Husur dereh gevi vanuan san hən gəḃikel kot nəsa gotorisi mai gotosəsəloŋ həni mai nəvanuan pisi.

16 Ale govəlo hən nəsa? Gile məhat, gibaptais, ale

gisor mai Nasuḅ hən ḅekəkakas kuv nəsaan sam̄ gail.’

AGot esəvat aPol van hən alat ləsavi Ju

¹⁷ “Notəlmam vi Jerusalem ale nəboŋ notosor tuṽ len naholəvat todar vis naim siGot, noris na-kəta-risi-an sua togəm len nəmav ei.

¹⁸ Noris aYesu tokel mai ginau ke, ‘Getutut, gam dan naut a Jerusalem husur asike lodəlom na-kel-koti-an sam̄ husur ginau.’

¹⁹ Ale nuke, ‘Nasuḅ, galit loləboii ke, len naim naḅonḅonan p̄isi seJu nuban̄is gat alat lotoriŋ nəlolit len gaiug ale nuṽas galito.

²⁰ Ale nəboŋ nəda hiSteven tosel, gai tosor vi tarhət sam̄, ginau noil pəpadan̄, nudaṽ mai alat lototubuni. Nokəta təban nahurabat salito.’*

²¹ Beti ikel mai ginau ke, ‘Givan, nesəvat gaiug vi tut van hən naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail.’”

²² Naluṽoh losəsəloŋ hən aPol vəbar tokəmaianan. Be nəboŋ toke aGot tosəvati van hən alat ləsavi Ju, lukai habat ke, “Lav kuvi dan navile a pan! Sanor ke ḅimaur am.”

²³ Lukai van ale lubarbar hən nahurabat salit gail mai nəmasiav vi məhat.

²⁴ Nakomada ikel mai nasoltia gail ke, lesəhar aPol vi lohoim salito ale bilasi, usi hən ləḅisabi ke, husur nəsa naluṽoh lotokai van həni maienan.

²⁵ Avil nəboŋ lotoliv gat navəlan mai narien aPol, ban̄is gat gail hən ləḅebilasi, eus nasenturion toil təban ke, “Inor ke mətebilas auleRom sua nakotan səsabi ke tosab?”*

* **22:20:** Uman 7.58, 8.1 * **22:25:** Uman 16.37

26 Nəboŋ nasenturion tosəsəloŋ hən natenan, ivan hən nakomada ale ikel maii ke, “Guke gigol nəsa? Atenan evi auleRom.”

27 Nakomada egəm hən aPol, eusi ke, “Kel mai ginau, govi auleRom māu?” Ale ike, “Evoi.”

28 Beti nakomada ike, “Nulav nəvat tosoḅur mai alat a Rom hən notogəm vi uleRom.” Ris aPol toke, “Be ginau boh, nəboŋ lotopas ginau novi uleRom.”

29 Vəha-sua ŋai alaluṃan pəpadaŋ hən ləḅebilas aPol mai ləḅeusi hən nausian gail, lovi tut dani. Nakomada am emətahw husur inau ləḅoii ke, tobaŋis gat aPol tovi uleRom kitin hən natsen.†

APol eil rivuh len nəSanhitrin

30 Pelan han nakomada ike teləḅoii ke alat lotoil a mō seJu gail lukot hən aPol hən nəsa. Ale isah ruḅat aPol, ale ikele idaŋ ke aḅiltihai tutumav mai nəSanhitrin kavkav leḅətah. Beti esəhar aPol vi pan, gol ke eil a mō len nəholito.

23

1 Nəboŋ aPol tokəta mətaltal van hən nəSanhitrin ike, “Laluṃan, aṽagw gail, len nəmauran kavkav sagw len nəhon aGot nəlogw imasil vəbar daməŋai.”

2 Beti aḅiltihai tutumav, aAnanias ikel mai alat lotoil təban aPol ke liṽos nabuŋon.

3 APol ipair van həni ike, “AGot tiṽas gaiug, gohum napisibile toḅiŋḅiŋal gotopiti topəhapəhw!* Gobətah ei, gusaḅ səhoti ke nəsaḡol husur nalo siGot, avil gaiug goḅur kotov nalo nəboŋ gotokel mai alatenan ke liṽos ginau.”

† 22:29: Sanor ke avan ideh ḅibaŋis gat auleRom hən natsen.

* 23:3: Mat 23.27-28; Eze 13.10-11. Len naut egai aPol isor isa hən aḅiltihai tutumav

⁴ Alat lotoil tēban luke, “Imabe gotosor tosa hən abiltihai tutumav siGot?”

⁵ Ale aPol ike, “Aṽagw gail, nəsələboii ke tovi biltihai tutumav, husur len natosian siGot ike, ‘Sagisor tisa hən avan ideh toil a m̄o hən nəvanuan sam̄ gail.’ ”*

⁶ Nəboŋ aPol tokəta ləboii ke galevis lovi Sattiusi, galevis am lovi Farisi, ikai van hən nəSanhitrin ke, “Aṽagw gail, novi Farisi sua, notovi anatan siFarisi gail. Lukot hən ginau husur nə-vatvat-viri-an mai na-le-məhat-an dan nəmatan!”*

⁷ Nəboŋ tokəmaienan, naFarisi gail mai naSattiusi gail lotub̄at sor b̄al̄bal̄ ale nəb̄on̄b̄onan egəm nətarhət eru.

⁸ (NaSattiusi gail luke səkad na-le-məhat-an dan nəmatan, səkad aŋel ideh o nanunun ideh, be naFarisi gail lodəlomi ke ikad galen p̄isi.)*

⁹ Na-sor-b̄al̄bal̄-an iwal habat. Galevis lotovi hai p̄usan hən nalo siMoses lotovi Farisi am, lule məhat, lusor b̄al̄ habat ke, “Namtsəsab̄ natideh tosab̄ len ategai. Hum ma nanunun ideh o aŋel ideh māu tosor maii.”

¹⁰ Nəboŋ lotosor b̄al̄bal̄ van, nakomada emətahw ke, dereh lisah pəpas aPol, ale ikel mai nasoltia gail ke, levi pan, ale len nədaŋan salito lesəhar kuvi dan nəSanhitrin vi lan naim sisoltia gail.

¹¹ Len mariug enan Nasub̄ eil tēban aPol ike, “Gitah gat nəlōm̄! Gukel kot natit gail husur ginau len naut a Jerusalem, imagenan gimaskel koti len naut a Rom am.”

Na-sor-utaut-an hən nəmatan siPol

* **23:5:** Exo 22.28 * **23:6:** Uman 26.5; Flp 3.5 * **23:8:** Mat 22.23; Mak 12.18; Luk 20.27

12 Len nadudulan naJu gail luḥonḥon, luta gat na-kel-gati-an ke lukolkol hən nəhanan mai namunan van vəbar nəboŋ ləḅigol aPol ḥimat.

13 Nəvanuan lotoḥonḥon len na-sor-utaut-an enan lusobur səhor 40.

14 Luvan hən aḅiltihai tutumav gail mai alat lotoil a mō seJu gail ale luke, “Namtukel gati ke sanamtihan ris natideh vir namtḅigol aPol ḥimat.

15 Imaienan, gamito mai nəSanhitrin, mitikel mai nakomada ke, tesəhar aPol van hən gamito sumān ke mətḅike mətḅisaḅ nakitinan am husuri. Namtoutaut hən namtḅigole ḥimat a tahw hən ḅibar gamito.”

16 Nəboŋ ailōan ulumān matmat siPol tosəsəlōŋ hən na-sor-utaut-an enan, evi lan naim sisoltia gail, eḅis lan ale ikel uri mai aPol.

17 APol ekis nasenturion sua gəmai ale ike, “Gesəhar nəmantuhmar egai van hən nakomada samito hən ḅikel ur natsua mai atenan.”

18 Na esəhari van hən nakomada. Nasenturion ikel maii ke, “APol, dattotah gati len naim sidato, ekis gināu, ale eus gināu ke nesəhar nəmantuhmar egai gəm hən gaiug. Ikad natsua hən ḅikele mai gaiug.”

19 Nakomada etəgau navəlan ailōan aPol, elivi hən arḅisor səḅolaru. Eusi ke, “Guke gikel ur nəsa mai gināu?”

20 Isor vari ke, “NaJu gail ludamā mai galit gabag ke, pelan dereh leus gaiug hən gəḅesəhar aPol vi pan van hən nəSanhitrin hən ləḅisaḅ nakitinan am husuri, be lōgəgəras.

21 Sagedəlōm galito. Lalumān lotosobur səhor 40

losusuah, toh vir nagəmaian siPol. Lukel gati ke salihan, salemun vəbar ləb̃igol aPol bimat. Gagai loutaut vir gaiug ke gəb̃idañ hən nəsa lotousi.”

²² Imagenan, nakomada enan ike nəmantuhmar tivan, ale ikel maii ke, “Sagikel mai avan ideh ke gotokel ur nategai mai ginau.”

APol ivan hən aFeliks a Sisarea

²³ Beti ekis nasenturion eru gəmai, ike, “Məreutaut hən nasoltia lotovi 200, nasoltia nahos lotovi 70 mai nasoltia nəsaran lotovi 200 hən ləb̃evi Sisarea len namityal toməlapat daməŋ len mariug.

²⁴ Məreutaut hən nahos vir aPol, ale səhar aPol van hən aFeliks tovi gavna ei.”

²⁵ Itos naləbulat maiegai ke:

²⁶ Ginau notovi Klautius Lisias nutos nategai van hən aGavna tovoi, aFeliks: Ivoi.

²⁷ NaJu gail lutah gat ategai hən ləb̃iṽabuni. Nəboŋ notosaḃi ke tovi uleRom, ginau mai nasoltia gail namtuvan həni ale nulav kuvi dan galito.

²⁸ Husur ke notoke neləboi nəsaan lotoke togole, nosəhari van hən nəSanhitrin salito.

²⁹ Nusabi ke lotokot həni husur na-sor-ḃalḃalan hən nalo salito, be nəmatan o naim bəbanjis sanor hən nəsa lotoke togole.

³⁰ Nəboŋ notosəsələŋ həni ke tokad na-sor-utaut-an hən ləb̃emədas ategai, vəha-sua ŋai nosəvati van hən gaiug. Nukel mai alat lotosor tas ategai ke likel mai gaiug nəsaan lotonau ke togole. Sipa.

³¹ Imagenan nasoltia gail lugol husur nakelean sinakomada salito. Len mariug losəhar aPol vi Antipatris.

³² Pelan han nasoltia gail lotoyar, lotəlmam vi lan naim sisoltia gail, be nasoltia nahos gail luvan mai aPol sal.

³³ Nəboŋ lotobar naut a Sisarea lulav nalobulat napisulan mai aFeliks tovi gavna ei, ale loriŋ aPol len navəlan.

³⁴ Nəboŋ aFeliks toʋuruŋ nalobulat, eus a Pol ke naut san matmat a be. Ale nəboŋ tosəsəloŋ həni ke tovi uleSilisia,

³⁵ ike, “Dereh nikot hən gaiug nəboŋ alat lotosor tas gaiug ləb̃ibar naut egai.” Beti ikel mai nasoltia galevis ke lekətkəta kəkol hən aPol len nabiltiim siHerot, gai toum həni tia sutuai.†

24

aPol len nakotan siFeliks

¹ Len nəboŋ torim tohusur enan, abiltihai tutumav, aAnanias, egəm mai galevis lotoil a m̃o seJu mai avan sua, nahəsən aTertullus tovi ulum̃an tokad namitisau hən nalo. Ale lukel uri mai agavna nəsa lotoke likot hən a Pol sile.

² Nəboŋ lotokis aPol vi lohoim, aTertullus etuʋat sor tas aPol, ike, “aFeliks gotovi gavna, bathut namitisau sam̃ hən nautautan namtohəhaʋur hən natəmat topat tobəlav mai natgalevis gotogəgel həni tovoi len nəkantri egai.

³ Akis len naut p̃isi namtosipa hən nəsa gotogole, aFeliks gotoyalal.

⁴ Nomətahun nəbigol gəb̃ivekan. Imagenan, nous ke, gaiug gesəsəloŋ kəkereh hən ginamito len navoian gotokade tabtab.

† **23:35:** Naim enan, aHerot toyalyal eum həni.

⁵ “Ategai, namtusabi ke tovi ulumian namedasian togol nã-bal-mõtahuni-an len naJu pisi len navile a pan kavkav. Eil a mïo hãn naluvoḥ lotosab,* lotohusur ahai pusan ta Nasaret.*

⁶⁻⁸ Ategai igol risi hãn tomedas naim siGot hãn tobiḅiḅinal len nẽhon aGot, imagenan namtutah gati. Nẽboḅ gẽbeusi, dereh gisabi ke, natit pisi namttokel mai gaiug ke aPol tosa lan, ekitin.”†

⁹ NaJu gail ei luḅon mai aTertulus, luke nẽsa tokele ekitin.

aPol ikel nakitinan husur gai gabag mai aFeliks

¹⁰ Nẽboḅ agavna totinuh van hãn aPol hãn bisor, aPol ikel maii ke, “aFeliks aGavna, nolẽboii ke, len nasihau tosoḅur gotopẽrehun nanoran dan nẽsaban len nẽkantri egai tia. Imaienan nohẽhaḅur hãn nẽbisor husur natgalenan lotokel ke notogol tosa be sakitin.

¹¹ Sẽdaḅ hãn gẽbisabi ke, sẽbar nẽmariboḅ tovi 12 tovan, novi mẽhat vi Jerusalem hãn nẽbilotu.

¹² Naut kẽmas nẽsa lotokele, lãsẽsabi ke notosor ḅalḅal mai avan ideh, lãsẽsabi ke notogol nadẽdarḅaḅuan len naluvoḥ len naholẽvat todar

* **24:5:** Nalo siRom idam hãn nalotuan galevis ḅai. Tertulus ike naḅisal siYesu Nasuḅ sanor len nalo enan. Len 14-16 aPol ike alat lotohusur naḅisal siNasuḅ aYesu lohusur nalotuan sua, nalo siRom todam hãn husur epitpitoḅ hãn nalotuan seJu gail. * **24:5:** Mat 2.23 † **24:6-8:** Natosian galevis ta sutuai losuhud hãn nasoruan egai: *Namtuke namtikot hãn len nalo sinamito* ⁷ *be nakomada, aLisias, egẽm lav kuvi dan ginamito len nẽdarḅan san.* ⁸ *Beti ikel mai ginamito hãn namtḅegẽm hãn gaiug.*

vis naim siGot, len naim nabonbonan seJu ideh o len naut ideh len nabiltivile.

¹³ Lukel mai gaiug ke notogol tosa, be lodedas læbeʋusan nakitinan hən nəsə lotokele.

¹⁴ Nukel læboi nategai mai gaiug ke, nulotu hən aGot setəmanamit ta sutuai hən Naʋisal siNasub alategai lotoke tosab. Nodəlom natit ʋisi len nalo siMoses mai len natosian sihai kelkel ur gail.

¹⁵ Sumʋan nəsə alategai ma lotodəlomi, ginau nuvatvat vir nəboŋ aGot ʋigol na-le-məhat-an dan nəmatan hən alat lotonor mai læsanor.*

¹⁶ Imaienan nohisi ke nəlogw imasil len nəhon aGot mai nəvanuan ʋisi tabtab.

¹⁷ “Husur nasihau tosobur notəlmam hən nəbeviol hən nəvat mai nəvanuan sagw gail lotomʋidol ale hən nəbetutumav.

¹⁸ Nəboŋ notogol natenan mai notogol ginau notoveveu tia, lusab ginau len naholəvat to-dar vis naim siGot, be səkad naluʋoh, səkad nadədarŋabʋan ideh.‡

¹⁹ Avil ikad naJu galevis a Asia ei. Galit, læbeləboi natideh notogol tosa, ivoi hən læbitoh gegai len nəhoŋ.

²⁰ Galit gabag mʋau, likel mai gaiug natideh sanor lotosabi len ginau nəboŋ notoil len nəhon nəSanhitrin salito!

²¹ Sumʋan ma tovi nategai notokai habat həni nəboŋ notoil len nabonbonan salit ke, ‘Lukot hən ginau daməŋai husur nuvatvat vir na-le-məhat-an dan nəmatan!’ ”*

* **24:15:** Dan 12.2 ‡ **24:18:** Hən naves 17-18, Uman 21.17-28

* **24:21:** Uman 23.6

²² Beti aFeliks toləboi masuŵ hən Naŵisal siNasub, igol nakotan evəlo, ike, “Nəboŋ aLisias, nakomada bəgəmai, neriŋ na-sor-sabi-an sagw husur gaiug.”

²³ Ale ikel mai nasenturion ke, tekətkəta kəkol hən aPol be teriŋi hən biyaryar kəkereh, ale tidam hən nəvanuan siPol gail lekətkəta təban.

aPol isor mai alarmisoan aFeliks mai aTrusilla

²⁴ Nəmariboŋ galevis tohusuri aFeliks egəm mai asoan, nahəsan aTrusilla, tovi Ju sua. Episul hən aPol bəgəm həni ale esəsəloŋ hən tosor husur nadəlomian len aYesu Kristo.

²⁵ APol ihol husur nanoran, mai nədaŋan hən avan ideh bike, “Aoa,” hən nəsaan, mai nəboŋ aGot bikot hən nəvanuan piŋi. Nəboŋ tokəmaienan, aFeliks emətahw, ike, “Givan bai, nəbisəb nəboŋ ideh am, dereh nepisul hən gaiug hən gəbəgəmai.”

²⁶ Bathut aFeliks tonau ke hum ma aPol bilav nəvat maii hən bimakuv, episul vəha-səbsoḅur həni hən bəgəm hol maii.

²⁷ Nəboŋ nasihau toru togam gole tonon aPor-sius Festus ilav namilen aFeliks. Ale husur aFeliks toləŋon ke naju gail lehəhaŵur həni, eriŋ aPol totoh tin len naim bəbaŋis.

25

aPol eusi ke aSisa tikot həni

¹ Len nəmariboŋ itor husur nagəmaian san len naut a Jutea, aFestus eriŋ naut a Sisarea vi məhat vi Jerusalem.

² Len naut enan aḅiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̄o seJu gail, lukel uri mai aFestus n̄esa lotoke aPol togol tosa. Ale loṅiri ke,

³ ḅike læbeh̄ahaṽur h̄eni, tilav aPol ḡəm vi Jerusalem. (Lusor utaut h̄eni tia ke ligol aPol timat len naṽisal.)

⁴ AFestus isor var galit ke, “Namtot̄ogau gat aPol a Sisarea, ale asike idareh ginau nivan ei.

⁵ Imaienan, alat lotoil a m̄o h̄ən gamito, litah mai ginau. Bikad natideh tosa len atenan, likel ur n̄esa togol tosa len nakotan sagw ei.”

⁶ AFestus itoh mai galit len naut enan len n̄emariboṅ sas̄əhor tom̄əlv̄tor o tos̄əṅavur ale evi pan vi Sisarea. Pelan han eb̄ətah len nakotan ale ike les̄əhar aPol ḡəmai.

⁷ N̄əboṅ aPol toḡəmai tonon̄, naJu gail lotoḡəm a Jerusalem loil dar vis aPol, lukel ur n̄esa lotoke aPol togol tosa avil lod̄ədas læb̄eṽusan s̄əhoti ke tovi kitinan.

⁸ APol isor vi tarh̄ət san gabag ke, “N̄əsagol natideh toḅur kotov nalo seJu gail, tom̄ədas naim siGot o tom̄ədas aSisa.”

⁹ Be husur aFestus toke tigol naJu gail leh̄əhaṽur, eus aPol ke, “Guke gevi Jerusalem h̄ən n̄əḅikot h̄ən gaiug ei sil natgalegai a?”

¹⁰ Ale aPol isor vari ke, “Gagai noil a m̄o len n̄əhai b̄əb̄ətah nakotan tovi nakotan seSisa; ale egai nakotan tonor h̄ən n̄əḅikot lan. Gaiug goləboi buni tia ke n̄əsagol natideh tosab van h̄ən naJu gail.

¹¹ N̄əḅigol natideh tosa, tonor h̄ən n̄əḅimat sile, asike nugam dan n̄əmatan enan, avil n̄esa naJu galegai lotokel ke notogol tosa asike ḅekitin, s̄əkad

avan ideh toləboi ðeriŋ ginau len navəlalito. Nous ke aSisa tebətah len nakotan sagw.”

¹² Beti nəboŋ aFestus tosor husur natenan mai esan gail lotokad namitisau, isor var aPol ke, “Gous ke aSisa tebətah len nakotan sam̃, ale dereh givan hən aSisa.”

aFestus isor husur aPol mai aAkrrippa aKiŋ

¹³ Nəboŋ nəmariboŋ galevis tovan, aAkrrippa aKiŋ* mai aPernis tovi aŧavinen arogəm hən naut a Sisarea hən arðike, “Ivoi,” ale arðeləlav mai aFestus.

¹⁴ Arutoh ei nəmariboŋ isoður ale len natohan səlaru aFestus isor husur nakotan siPol mai akiŋ, ike, “Ikad avan sua aFeliks toriŋi len naim bəbaŋis gegai.

¹⁵ Ale nəboŋ nototoh len naut a Jerusalem, abiltihai tutumav mai alat lotoil a m̃o seju gail, lukel mai ginau nəsa lotoke aten togol tosa ale lous ke ginau nisab̃ səhoti ke timaspanis.

¹⁶ Nukel mai galit ke, savi naŧide silat aRom hən ləberiñ avan ideh len navəlan alat lotoke tipanis. Be len nakotan atenan timaskad naðonðonan mai alat lotosor tasi hən ðisor vi tarhət san gabag.

¹⁷ Imaienan nəboŋ lotogəm ðon gegai, nəsavəlo be pelan han ŋai nobətah len nakotan, ale nukele ke lesəhar aPol gəmai.

¹⁸ Nəboŋ alat lotosor tasi lotoil, ləsakel ur natideh gai togol tosa hum notovatvat viri.

* **25:13:** AHerot Akrippa egai evi anatun aHerot Akrippa togol aJemes aŧan aJon imat ale totah gat ahai pispisul gail. Ris Uman 12.1-24.

¹⁹ Be lusor tastasi husur nəbathut nalotuan galevis salito, mai avan sua tomat, nahəsan aYesu, aPol toke tomaur.

²⁰ Husur nəsaləboii ke timabe hən nəbēpuspus kitev nakitinan husur natgalenan, nous aPol ke bēhəhəvur māu ke tevi Jerusalem hən b̄ikot ei sil na-sor-tastasi-an galenan.

²¹ Avil nəboŋ aPol tous ke titoh vir nakotan seSisa, nukele ke letəgau gati vir nəbesəvati van hən aSisa.”

²² AAkrippa ikel mai aFestus ke, “Ginau am nuke nesəsəloŋ hən atenan.” AFestus ike, “Pelan beti gesəsəloŋ həni.”

APol len nəhon aAkrippa

²³ Na pelan han aAkrippa mai aPernis arogəm len nəvivan totibau hən ar̄bipat gəlar məhat, arōbis len narum̄ hən nəbon̄bonan. Nakomada gail mai nəvanuan totibau gail len navile, lutah mai gəlaru. Beti aFestus ikele ke lesəhar aPol gəmai.

²⁴ Ale aFestus ike, “Akrippa aKiŋ mai galit lototoh mai ginamito, mətoris ategai. NaJu gail p̄isi lous taltal hən ginau len naut a Jerusalem mai gegai həni, lukai ke sanor hən b̄imaur am.

²⁵ Nəsəsəb̄i ke togol natideh hən b̄imat sile. Ale nəboŋ toke tivan hən aSisa, noriŋi ke nesəvati van.

²⁶ Avil nəsaləboii ke nitos nəsa husur ategai van hən aSisa. Imaienan nosəhari gəm a m̄o len nəhomit p̄isi, mai gaiug māu Akrippa aKiŋ. Nəboŋ namt̄beus nausian gail van həni hum ma nəb̄isəb̄ natideh hən nəb̄itos gati.

²⁷ Husur len nənauan sagw sanor savoi hən nəbēsəvat avan ideh notobaŋis gati van, be na-tos-gati-an hən nəsə togol tosa ebuer.”

26

APol isor mai aAkrrippa

¹ AAkrrippa ikel mai aPol ke, “Gisor mōs gaiug gabag bai.” Ale aPol ibar hən navəlan, etuḅat sor vi tarhət san gabag ke,

² “Len nəhoĩm daməŋai, nohəhaṽur hən nəḅisor vi tarhət sagw gabag. Nisor tas nəsə naJu gail lotokel ke notogol tosa.

³ Nohəhaṽur husur gaiug, aAkrrippa aKiŋ, goləboi naṽide pisi mai na-sor-ḅalḅal-an seJu gail. Image-nan noŋir gaiug ke, gesəsəloŋ mədau vir ginau.

⁴ NaJu pisi loləboi naṽide hən nəmauran sagw nəboŋ notokəkereh vəbar daməŋai, len natuḅatan len nəmauran sagw nəboŋ nototoh mai nəvanuan sagw gail, ale len naut a Jerusalem.

⁵ Galit ləḅike ləḅikel uri, loləboi ebəlav tia ke notovi Farisi sua ale naFarisi gail ludəŋ hən ləḅehusur pis naṽide hən nalotuan seJu gail.*

⁶ Daməŋai noil len nakotan husur nə-vatvat-viri-an sagw len nəsə aGot tokel gati mai atəmadat ta sutuai.

⁷ Na-kel-gati-an enan, nahəmar tovi 12 sidato luvatvat viri ke tisarpoh, ale ludəŋ len nalotuan van hən aGot tabtab mōsi. Bathut nə-vatvat-viri-an enan, naJu gail lukot hən ginau, aKiŋ.

⁸ Imab mətsaləboi mətḅedəlomi ke aGot togol alat lotomat lule məhat dan nəmatan?

* **26:5:** Uman 23.6; Flp 3.5

⁹ A m̄o ginau am nunau ke nimasgol natit ti-sob̄ur h̄en n̄ebem̄edas nah̄esan aYesu ta Nasaret.

¹⁰ Ale len naut a Jerusalem nugole imaienan. Ab̄iltihai tutumav gail lulav n̄e-dam-h̄eni-an mai ginau ale nok̄ekol gat alat siGot len naim b̄ebaṅis, ale len nakotan nudam̄ h̄en n̄emat̄an hum n̄epan̄ismen salito.

¹¹ Len naim n̄abon̄bonan p̄isi seJu nupans̄em galito v̄eḥa-sob̄sob̄ur, noḥisi ke galit ideh l̄eb̄isor m̄edas nah̄esan aYesu. N̄elogw ep̄eṅas galit hum notovinvinu ale nom̄edas tabtab h̄en galito van v̄ebar nab̄iltivile gail a tut.*

*APol isor husur n̄epairan san dan n̄esaan
(Uman 9.1-19, 22.6-16)*

¹² “Len n̄eyaran galen sual a tut, novi Tamaskus len n̄edaṅan seb̄iltihai tutumav gail ale nukad nalob̄ulat h̄en n̄e-dam-h̄eni-an salito.

¹³ AKiṅ, len natub̄lial, n̄eboṅ notohusur naṅisal, noris nam̄ial toḡem len n̄emav tom̄ial s̄ehor nam̄ityal, tom̄ias ginau mai alat lotoyar mai ginau.

¹⁴ Ginamit p̄isi namtuteh len tan, beti nos̄es̄eloṅ h̄en nadoldol tosor mai ginau len nasoruan seIpru gail ke, ‘Sol, Sol, gom̄edas tabtab h̄en ginau h̄en n̄esa? N̄eboṅ gotom̄etahun ginau, gaiug s̄eb̄om̄ gos̄enah hun nab̄uluk tos̄evat n̄ehai tokan, am̄ahean toturi h̄eni h̄en b̄iyar b̄inor.’

¹⁵ Nousi ke, ‘Gaiug ase Nasub̄?’ Ale Nasub̄ ike, ‘Ginau aYesu gotom̄edas bun ginau!’

¹⁶ Be gile m̄eḥat, geil len nariem̄ ḡelaru. Novisi h̄en gaiug h̄en n̄eb̄itabtabuh len gaiug h̄en ḡeḃevi

* **26:11:** Uman 8.3, 9.1-2, 22.4-5

vanuan nauman sagw, ale hæn gæbikel kot natit gail gotorisi husur ginau mai natit gail nǽbevisi hæn gaiug lan.

¹⁷ Dereh netøgau gat gaiug, nilav kuv gaiug dan alat lotomõtahun gaiug, nǽvanuan sam̃ gail mai alat lǽsavi Ju notosǽvat gaiug van hæn galit gagai.

¹⁸ Nosǽvat gaiug van hæn galit hæn gǽbesǽjav hæn namǽtalito ale hæn gǽbipair hæn galit dan nǽmargobut van hæn nam̃ial, dan nǽdanjan siSetan van hæn aGot. Timagenan hæn lǽbikad narub̃atian dan nǽsaan, ale hæn lǽbikad namilelit len alat lotoveveu husur nadǽlomian salit len ginau.’

APol isor husur nauman san

¹⁹ “Imaienan, aAkrippa aKin, nosǽsǽlǽŋ husur atenan togǽm len nǽmav, ale nugol nǽsa tokele.

²⁰ Nukel ur mai nǽvanuan p̃isi ke, lipair dan nǽsaan salit van hæn aGot, ale nǽsa lǽbigole timasnor hæn nǽpairan dan nǽsaan. Nukel ur naten len naut a Tamaskus metǽkav, beti len naut a Jerusalem, ale len naut a Jutea kavkav. Ale nuvan hæn alat lǽsavi Ju, nukel uri mai galit am.*

²¹ Husur natenan, naJu gail lutah gat ginau len naholǽvat todar vis naim siGot, ale lugol risi ke, ligol nimat.

²² Vǽbar damǽnai aGot evi tarhæt sagw. Ale noil gegai, nukel ur nǽsa notorisi mai nǽvanuan kǽmas gail mai nǽvanuan gail lotoyalyal. Nǽsa notokele ep̃itoŵ ŋai hæn nǽsa ahai kelkel ur gail mai aMoses lotokele ke tevisi.

* **26:20:** Uman 9.20, 28-29; Mat 3.8; Luk 3.8

23 Luke aKristo, aGot totabtabuh lan, teləŋon tisa, ale husur ke tevi nametəkav hən na-le-məhat-an dan nəmatan, tikel ur namial mai nəvanuan sidat gail mai alat ləsavi Ju!”*

APol eus aAkrrippa hən bikad nadələmian

24 Nəboŋ aPol tosor vi tarhət san gabag sal aFestus isor habat kəkol həni ke, “Pol govinu! Nabiltələboi-səhoti-an sam̄ igol ke gotovinvinu!”

25 Be aPol ike, “Nəsavinvinu, aFestus gotoyalyal, avil nukel kot nasoruan tokitin, tokad nənauan tovoi.

26 AKiŋ eləboi natgalenan tia, husur enan noləboi nəbəkəmaienan maii. Nunau ləboii ke natideh gail sasusuah lan, husur natgalenan ləsavisi hum lotosusuah be lovisi p̄ar̄p̄ar.

27 Akrippa aKiŋ, godələm nəsa ahai kelkel ur gail lototos gati a? Noləboii ke gotodələmi.”

28 AAkrrippa ikel mai aPol ke, “Len namityal tom̄idol maiegai, gunau ke gotoləboi gəb̄igol ke nəb̄egəm vi Kristen a?”

29 APol isor vari ke, “Nous aGot ke len namityal tom̄idol o tobəlav, savi gaiug ŋai be galit p̄isi am lotosəsələŋ hən ginau daməŋai, legəm sum̄an ginau! Avil natsen galegai eḅuer.”

30 Beti aKiŋ, aGavna mai aPernis, mai alat lotobətah mai galito, galit p̄isi lule məhat.

31 Nəboŋ lotoriŋ narum̄ enan lukel mai galit gabag ke, “Atenan sagol natideh tonor hən b̄imat o b̄itoh len naim bəbaŋis.”

32 AAkrrippa ikel mai aFestus ke, “Atenan, asike tausi ke tavi lan nakotan seSisa, taləboi tavivile.”

* **26:23:** 1Kor 15.20; Isa 42.6, 49.6

27

APol iwol vi Rom

¹ Nəboŋ aFestus toriŋi ke namtbiwol vi Itali, loriŋ aPol mai galevis lotobəbaŋis am len navəlan nasenturion sua, nahəsan aJulius, tovi gai sua len Nabiltiľuřoh Nasoltia SeSisa.

² Namtusah len nəwag wol ta Atramittium toke biwol vi lan navile gail bitas len naprovens Asia, ale namtotuřat wol. AAristarkus, auleMasetonia sua ta Tessalonika, itah mai ginamito.

³ Pelan han namtubar naut a Siton, ale aJulius, tovoi hən aPol, idamŋ hən ke aPol bivahut van hən nabubur san gail hən ləbəkətkəta təban.

⁴ Namtovi lau dan naut enan ale namtuwol susuah tarhəbab a Saiprus husur nəlan eřuv gol ginamito.

⁵ Nəboŋ namttowol tukot husur naut a Silisia mai a Pamfilia tonon, namtubar naut a Mira a Lisia.

⁶ Len naut enan nasenturion isař nəwag wolwol sua ta Aleksadria toke tevi Itali ale eusan ginamit lan.

⁷ Len nəmariboŋ isořur namtuwol manmaneh. Namtohusur nabitas a Knitus be nawolan idan masuř. Pəpadaŋ hən naut a Knitus nəlan eřuv gol nəgaman sinamito ale namtuwol tarhəholoul a Krit səhor nabuŋon a Salmone.

⁸ Nawolan sinamit husur nabitas enan idan vəbar naut sua nahəsan tovi Naut Susuahan Tokab, pəpadaŋ hən nabiltivile a Lasea.

⁹ Nəmariboŋ isořur ivan tia, ale nətas isa hən

nawolan husur Nəboŋ hən Nabəbaŋan* tu ivan tia. Imaienan aPol ikel nalələgauan mai galit

¹⁰ ke, “Lalumān, noris ke dereh nawolan egai tidaŋ habat ale natit tisoḅur timasig, savi nəkako mai nəwag ŋai, be nəmauran tisoḅur am.”

¹¹ Avil nasenturion sadələm masuŷ hən nəsa aPol tokele, esəsələŋ hən ahai wolwol mai amahan nəwag wol ŋai.

¹² Husur ke naut hən nasusuahan enan sanor hən namtḅitoh lan len nahəbati naut susus, isoḅur len galit p̄isi luke namtiwol dani hən hum ma namtḅibar naut a Finiks hən namtḅitoh ei len nahəbati naut susus. Naut enan evi naut susuahan tokəta vi nəsauswes mai nanotwes.

Nəlan paru

¹³ Nəboŋ nəlan toŷuv kəkereh len nasaut, lunau ke ləḅibar naut a Finiks ŋa loliv naga, lotuḅat wol tukot pəpadaŋ hən naholoul a Krit.

¹⁴ Avil sədareh nəlan paru, nahəsan aNotis, eŷuv idaŋ tukot len naholoul a Krit gəmai.

¹⁵ Husur nəlan iŷas nəwag wol gol ke edədas ḅiwol len nəlan topat gol nəhon maienan, namtupair, sarmar mai nəlan.

¹⁶ Nəboŋ namttogam tarhəbab len natuhholoul, nahəsan a Kauta, namtoləboi namtḅeliv natuhḅot vi məhat len nəwag wol, naut kəmas ke todaŋ, ale namtubaŋis gati.

¹⁷ Nəboŋ tovi məhat tonəŋ, lopis garu hən nəwag wol hən nəḅiltihau hən asike ḅimaḅul. Beti husur

* **27:9:** *Nəboŋ hən Nabəbaŋan* evi nəboŋ totibau seJu gail. Len nəboŋ enan ləsəhan, lobəbaŋ mai aGot. Aḅiltihai tutumav etutumav hən ḅəbəbaŋ hən nəsabən mai nəsaan seJu gail. Nəboŋ enan ipat len nahəbati Septeba o Oktoba ŋa nətas isa masuŷ hən nawolan.

lomətahw ke likos len nasəhau a Sirtis, lubar hən nəlai tovi aga, ale nətās isar hən galito, nəwag wol igam mədau.

¹⁸ Nətās ekur habat hən ginamito gol ke pelan han lotubāt bubulan nəkako len tas.

¹⁹ Ale len nəmariboŋ totor han lubar hən nahudhutihən hən nəwag len tas hən navəlalit ŋai hən ləbimaaur.

²⁰ Len nəmariboŋ isoḅur namityal mai naməso gail ləsavisi. Nəlān paru iḅas habat hən ginamito van gol ke namtsadəlomi am ke namtbimaaur.

²¹ Nəboŋ ebəlav ləsəhan, beti aPol ile məhat, ikel mai galit ke, “Laluḿān, ivoi məttasəsəlōŋ hən nalələgauan sagw. Asike məttawol dan naut a Krit, natit gail hən nəwag asike lətəmaḅulḅul, asike lətəmasig.

²² Be nukel mai gamit ke, ivoi mətetəgau gat nəlomito husur nəmauran samito asike imasig, nəwag wol ŋai dereh timasig.

²³ AGot tovi esagw notoum san, nino len mariug aŋel san eil təban ginau

²⁴ ike, ‘Sagemətahw Pol. Dereh gimaur, geil ḿau len nakotan seSisa, ale aGot eviol həni mai gaiug tia hən nəmauran salit ḅisi lotosah len nəwag wol mai gaiug.’

²⁵ Imagenan, laluḿān, məteləŋon tivoi am len nəlomito husur nukad nadəlomian len aGot ke dereh tesuḿān nəsa tokele mai ginau.

²⁶ Be datimaskos len naholoul ideh bai.”

²⁷ Nəboŋ nawik eru togam gole, len mariug, nəboŋ nətās tosar hən ginamit tukot len Nətās Atria, tuḅloh len mariug alat lotoum len nəwag wol lunau ke lusal gəm pəpadaŋ hən naut ideh.

28 Lugol ris nəsarehan hən nətəs, sabi ke namita† han tovi 37. Sədareh lugol ris nəsarehan tətəs, sabi ke namita han tovi 27.

29 Lomətahw ke hum ma namtbikos len nəvat, ale lubar hən naga ivat bathuwag beti lusor tuv vir nalennəyal bəgəmai.

30 Galevis lotoum len nəwag wol lohisi ke ligam dan nəwag, ale lorin natuhbot vi pan gəras ke libar hən naga gail dan nəmashuwag.

31 Be aPol ikel mai nasenturion mai nasoltia gail ke, “Alatenan asike ləbitoh len nəwag wol, asike mətoləboi mətbimakuv dan nəmatan.”

32 Beti nasoltia gail luta kotov nəhau totah gat natuhbot, gol ke isal.

33 Pəpadaŋ hən naut bīlan aPol eŋir galit pisi ke lihan, ike, “Daməŋ nəmariboŋ evi 14 məttotoh van mətsəhan, ale nəhanan samit ebuer.

34 Imaienan, ivoi ke mitihan natideh hən bevi tarhət samito. Mitimasgole hən mətbimaur. Husur nasivur ideh len nəkadumit asike imasig.”

35 Nəboŋ tokəmaienan tonon, len nəholit pisi ilav nabəta, esipa len aGot, ebur nabəta ale etubat hani.

36 Galit pisi loləŋon ivoi am len nəlolito ale luhan.

37 (Ginamit pisi len nəwag wol enan namtovi 276.)

38 Nəboŋ lotohanukub tonon, lobubulan nawit len tas hən bigol nəwag wol bəmələla.

Nəwag wol ikos, imaŋpul

† 27:28: Len nəboŋ enan ləsəkad namita, lukad nəfatom tovi pəpadaŋ hən namita eru.

³⁹ Nəboŋ naut tolan, ləsaris ləboi naut be lokəta bunus nəburhuut sua tokad nabion lotoke ligol nəwag wol tikos lan, be ləsaləboii ke timaienan o ledədasi.

⁴⁰ N̄a luta kokotov nəhau hən naga gail hən ləbipat butitas. Nəboŋ lotogol nauman en sal, lusah ruḅat nəhau gail lotopis gat nəvos wolwol gəlaru həni. Beti loliv nəlai mashuwag vi məhat hən nəlan bəv̄uvi, ale luwol vahut bitas.

⁴¹ Lubar naut nawilel tolev ale lukos. Nəməshuwag edədas b̄erus be nabiltitas iḅas nəbathuwag van van vəmaḅulḅul.

⁴² Nasoltia gail lusor utaut hən ləb̄igol alat lotoban̄is gat galito limat hən asike ləb̄egəgar yav.

⁴³ Avil nasenturion ike aPol timaur, ale ikai tas na-sor-utaut-an enan. Ikele ke, alat lotoləboi nagəgaran lemələh len tas a m̄o, gəgar vahut.

⁴⁴ Ale ikel mai alat lotosuh ke, ideh lithat gat nətarhai, ideh lithat gat nahudhuwag. Imagenan galit ḅisi lubar nabitas, lumaur.

28

Len naholoul a Malta

¹ Nəboŋ namttovahut namtusabi ke nahəsan naholoul enan evi Malta.

² Husur naus eus mai naut esusus, alat lotosuh ei luvoi habat hən ginamito. Lotuŋ nəhab, ale lukel nahəhaḅuran salito mai ginamito.

³ APol itariv nəhab galevis, be nəboŋ toriŋi len nəhab, nəmat sua, nəvaipa*, imakuv dan naut topud, hat navəlan.

* **28:3:** *Nəvaipa* evi nəmat tosa, nəboŋ bihat avan ideh, nabehi han igol ke timat.

⁴ Nəboŋ alat a Malta lotoris nəm̄at totahətah len navəlan, lusorsor mai galit gabag ke, “Ategai evi naulum̄an togol nəmatan. Naut kəmas gai səmat len tas, nagot pəhaʔut sidato, aNoran†, asike idam̄ ke timaur am.”

⁵ Be aPol ekur kuv nəm̄at vi lan nəhab ale aPol imaur sal.

⁶ Luvatvat viri ke dereh aPol titob o titeh tutut timat. Avil lutoh viri ebəlav soβuer. Natideh savisi həni. Ale logəgel hən nənauan salito, lotuβat keke ke evi nagot sua.*

⁷ Pəpadaŋ hən naut enan ikad nətan sinəvanuan totibau hən naholoul, nahəsən aPuplius. Gai ike, “Ivoi,” mai ginamito ale ekətkəta təban ginamit len nəmariboŋ itor.

⁸ Len nəboŋ enan atəman aPuplius eməsah. Ipat len nəmel, epud mai eβirβir. APol ivan həni, isor tuʔ. Nəboŋ tononŋ eriŋ navəlan gəlar lan ale imaur.

⁹ Husur natenan, galit βisi len naholoul lotoməsah, logəm hən aPol ale lumaur.

¹⁰ Loputsan ginamit hum namttovi vanuan toyalyal gail. Ale nəboŋ namttoutaut hən namtβiwol vi lau, lousan natit βisi βevi tarhət sinamit len nawolan sinamito.

A Malta vi Rom

¹¹ Husur nahəbati itor namtovi lau len nəwag wolwol ta Aleksadria tokir len naholoul enan len nahəbati naut susus. Ikad Naməlav Larmiʋan‡ tovi naməlauah han.

† **28:4:** ANoran evi nahəsən nagot tovi pəhaʔut sua silat a Kris.

* **28:6:** Uman 14.11 ‡ **28:11:** Alat a Kris luke nagot toil a mō salito ikad anatan eru artovi naməlav gəlaru. Nahəsalaru aKastor mai aPoluks

12 Namtubar naut a Sirakus, ale namtutoh ei nēmaribon̄ itor.

13 Beti namtorin̄ naut enan namtubar naut a Rekiūm. Pelan han nēlan len nēsautwes etəvah, namtorin̄ naut enan, ale hois han namtubar naut a Puteoli.

14 Len naut enan namtusab̄ nēvanuan nadəlomian lotous ginamit hən namt̄bitoh mai galito len nawik esua. Imagenan namtogə̄m vəbar naut a Rom.

15 Nəbon̄ nēvanuan nadəlomian gail ei lotosəsəlon̄ hən̄i ke namttogə̄mai, logə̄m van vəbar Nəmaket siAppius mai Naim N̄av̄n̄av Itor̄§ hən ləb̄ebubur mai ginamito. Nəbon̄ aPol toris galito, eləyon̄ ivoi am len nēlon̄, ale esipa vi təban̄ aGot.

16 Nəbon̄ namttobar naut a Rom, ludam̄ hən̄ aPol bitoh səbon̄ len naim sua mai nasoltia tokətkəta kəkol hən̄i.

APol len naut a Rom

17 Len nēmaribon̄ totor tohusuri, aPol ekis naJu gail lotoil a m̄o gə̄mai. Nəbon̄ lotobon̄bon̄ ikel mai galit ke, “Lalum̄an, aṽagw gail, naut kəmas nəsagol natideh tomədas nēvanuan sidat gail mai navide setəmadat ta sutuai, naJu gail lutah gat ginau len naut a Jerusalem ale lorin̄ ginau len navəlan alat a Rom.

18 Nəbon̄ lotous nausian gail mai ginau, luke lerin̄ ginau nivan husur ləsəsab̄ natideh tonor hən̄ nəb̄imat.

§ 28:15: Nəmaket siAppius evi navile topat nakilomita tovi 69 a tut hən̄ naut a Rom. Naim N̄av̄n̄av Itor evi navile topat nakilomita tovi 53 a tut hən̄ naut a Rom.

19 Avil nəboŋ naJu gail lotosor mətahuni, igol ke nous ke nikot len nakotan seSisa, naut kəmas nəsekad natideh hən nəbikot hən nəvanuan sagw gail sile.*

20 Bathut natgalenan, nokis gamit gəmai hən nəberis gamit mai sor mai gamito. Nukad natsen galegai sil nə-vatvat-viri-an seIsrael, tovi aKristo.”

21 Ale lusor vari ke, “Namtsəlav nalobulat ideh a Jutea tosor husur gaiug, mai avan ideh tobar naut egai sakel uri o sakel natideh tosa husur gaiug.

22 Be namtuke namtesəsəloŋ hən nənauan samŋ gail, husur namtoləboii ke, nəvanuan gail len naut piŋi lusor tas naluŋoh egaii hən nalotuan totile.”

23 Lorinŋ gat nəboŋ sua vir aPol ale galit isobur logəm vi lan naim totoh lan. Tuŋat dudulan vəbar nalenmariug aPol isor vahvah mai galito, ikel ur natohan pipihabəlan aGot ale len nalo siMoses, mai natosian sihai kelkel ur gail, ikel natgalenan hən ləbēgəgel hən nənauan salit husur aYesu.

24 Galevis lunau ke aPol ekitin, galevis am ləsadəlomi.

25 Husur nənauan salit sasua, lotuŋat riŋ naut enan. Ale aPol isor tətəs am ke, “ANunun aGot ekitin nəboŋ tokel mai atəmadat ta sutuai len ahai kelkel ur, aIsaiah,

26 ke,

“Givan hən nəvanuan galegai, gike,

“Len nasəsəloŋan samito, dereh mətesəsəloŋ
be asike mətosəsəloŋ ləboi nəsa notokele,
ale len nakətaan samito, dereh mətekəta
be asike mətokəta ləboi nəsa notogole.”

27 Husur nəkadun alategai egəm ŋonŋon,

* 28:19: Uman 25.11

pəpadaŋ nədaraŋalit eḅulḅulol,
 ale namətalit iḅer.
 Asike lətəmagenan,
 namətalit takəta ris nəsa notogole,
 nədaraŋalit tasəsəloŋ hən nəsa notokele,
 nəlolit taləboi natgalenan,
 ale lətəpair van hən ginau,
 ale nətagol galit lətəmaur.*

²⁸⁻²⁹ “Ale ginau nuke mətələboii ke, nə-lav-kuvi-an enan dan nəsaan, aGot esəvati tia van hən alat ləsavi Ju, ale galit dereh lesəsəloŋ balai!”* **

³⁰ Len nasihau eru aPol itoh ei len naim gai torentem, ale ehəhaʋur hən nəvanuan p̄isi lotogəm həni.

³¹ Ikel ur natohan pipihabəlan aGot, eḅusan husur Nasuḅ aYesu Kristo len na-il-ḅuri-an, ale səkad avan ideh tomədasi.

* **28:27:** Isa 6.9-10; Luk 8.10

* **28:28-29:** Psa 67.3; Luk 3.6

** **28:28-29:** Natosian galevis ta sutuai losuhud hən naves egai:

²⁹ *Nəboŋ tokel nasoruan enan tonon, naju gail luvan, lusor ḅalḅal habat mai galit gabag.*

**Nasoruan siGot len nasoruan ta Uluveu
The New Testament in the Maskelynes language of
Uluveu, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Maskelynes blong Uluveu,
Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Maskelynes de
Uluveu, Vanuatu.**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maskelynes

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

cb9da196-fced-5a7c-9540-74db5e4270fd